

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for humaniora, idretts- og utdanningsvitenskap
Institutt for friluftsliv, idrett og kroppsøving

Mastergradsavhandling
Våren 2022
Emne/fagkode: 1304

Jan Ove Ousdal

Idrett og doping under den kalde krigen

Sammendrag

I denne oppgaven skriver jeg om idrett og doping under den kalde krigen. Den kalde krigen varte fra 1945 til 1991. Jeg har sett nærmere på noen problemstillinger. Det jeg ville finne ut var på hvilken måte idretten ble brukt i den kalde krigen, i hvilken grad doping ble brukt som et «våpen» i den idrettslige kalde krigen og hvordan «doping-kappløpet» utviklet seg.

For å finne svar på dette, så har jeg brukt litteraturstudie. Jeg har lagt frem og diskutert internasjonal faglitteratur som tar opp disse temaene. Det meste jeg har lest har vært på engelsk. Det har vært forfattere fra England og Texas, USA, bl.a. Der er flere temaer om perioden som kunne vært tatt opp – jeg nevner noen i oppgaven - men en masteroppgave har også sine rammer når det gjelder omfang og tidsbruk.

Jeg skriver innledningsvis om hvorfor det kalles den kalde krigen og hva som kjennetegner den. Særlig tar jeg for meg viktige fenomener i perioden som jernteppet, alliansebygging, domino-teorien, Marshall-planen, idrett som symbol på nasjonens styrke mm.

I selve resultatkapittelet skriver jeg først om forhistorien, altså viktige hendelser før den kalde krigen. Viktige hendelser er f.eks. første verdenskrig, etablering av IOC i 1894 og oppstart av OL i moderne tid i 1896, ideologikamp i mellomkrigstiden mm. Videre skriver jeg om viktige hendelser under den kalde krigen som Korea-krigen, Vietnamkrigen, Berlin-blokaden, Cuba-krisen mm. Deretter tar jeg for meg mer av det idrettslige. Idrett som kulturfenomen og kulturkamp, idrettslig boikott og utestengelser, idretten i kampen mellom ideologier mm. blir også tatt opp her. Jeg har også gjort noen «dypdykk» på disse temaene i DDR, USA, Sovjetunionen og Vest-Tyskland.

Min konklusjon er at det tydelig at idrett var en viktig del av den kalde krigen. Idrett var en like viktig del av de internasjonale forbindelsene som diplomati og spionasje. Det politiske systemet som vant i idrett, hadde den beste ideologien – det mente man på begge sider av jernteppet. Etter at Sovjetunionen debuterte i OL i Helsinki i 1952, var det en kald krigs rivalisering mellom stormaktene, symbolsk representert gjennom idrett i hvert eneste OL.

I denne rivaliseringen ble prestasjonsfremmende midler som doping brukt. Man dopet seg like mye i vest som i øst, men det var kun i østblokken man hadde statsstyrt doping hvor doping ble

styrt fra øverste hold (regjeringen/presidenten) og ned til den enkelte idrettsutøver. Doping ble brukt som et «våpen» under den kalde krigen fordi man mente at man måtte dope seg for å vinne konkurransene.

I dette doping-kappløpet ble det jobbet intenst med å finne (opp) de beste produktene og finne de beste måtene å dope seg på. I USA mente de at Sovjetiske vektløftere brukte testosteron i 1954, derfor fant de opp sitt eget anabole steroid – dianabol - i 1958. DDR fant opp sitt, Oral-Turinabol og søkte hele tiden å finne et bedre stoff med mindre bivirkninger. Slik fortsatte doping-kappløpet til den kalde krigen var over – et doping-kappløp som Sovjet tapte.

Gjennom min studie har jeg funnet andre forhold jeg mener er viktige som at landene endret sin egen idrettsorganisering, hvordan man fikk tak i doping, hvordan den spredte seg, anti-dopingarbeid, doping-dødsfall og negative helse-virkninger mm. Selv om jeg ikke går inn i alt dette i detalj, så har jeg sett det som viktig at det er med.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Innholdsfortegnelse.....	.....
Forord.....	5
1 Innledning	6
1.1 Min bakgrunn som lærer	6
1.2 Problemstilling	7
1.3 Hva er den kalde krigen?	8
1.3.1 Ingen varm krig	8
1.3.2 Andre former for opprustning	12
1.3.3 Ideologiske motsetninger	14
1.3.4 Diplomatiske handlinger	15
1.3.5 Bruk av idrett i den kalde krigen	17
1.4 Gangen videre	18
2 Metodekapittel	19
2.1 Kildekritikk.....	19
2.2 Litteraturstudie	23
2.3 Refleksjoner over metode.....	24
3 Idrett og doping i den kalde krigen	25
3.1 «Bakteppet».....	25
3.1.1 Forhistorien – før siste verdenskrig	25
3.1.2 Viktige hendelser under den kalde krigen	27
3.2 Idrett som kulturfenomen og kulturkamp	33
3.2.1 Idrettslig boikott og utestengelser.....	34
3.2.2 Idretten i kampen mellom ideologier	36
3.2.3 Hva med fotballen?.....	38
3.2.4 Idrettslig suksess og nasjonal prestisje	39
3.2.5 Kamp mellom systemer	40
3.2.6 Idrett og diplomati	40
3.3 Dopingens rolle som «våpen»	42
3.3.1 Dopingkappløpet.....	42

3.3.2	Forskning og doping	44
3.3.3	Kappløp for å lage de beste dopingpreparatene	44
3.3.4	Var noen idretter rene?	45
3.3.5	Utvikling av doping i DDR	47
3.3.6	Utvikling av doping i USA	50
3.3.7	Statsstyrt doping i DDR	54
3.3.8	Overdrivelser og bekymring i DDR	64
3.3.9	Forskningsinstitusjonenes i DDRs rolle i dopingkappløpet.....	72
3.3.10	Dopingbruk, kritiske konsekvenser og gryende bekymring i Europa for øvrig.....	75
3.3.11	Doping i USA – fra amfetamin til steroider.....	82
3.3.12	Steroider i idrett, 1945-1960	90
3.3.13	Spredningen av steroider 1960-1968 i resten av verden	94
3.3.14	Et økende fenomen og problem, 1968-1976.....	97
3.3.15	Vest-Tyskland – spenningen mellom idrettsresultater og politikk.....	102
3.3.16	Sovjetunionen, doping og den olympiske bevegelsen	108
3.3.17	Avhoppere informerer om dopingbruk	116
3.3.18	Oppløsningen av DDRs og Sovjetunionens idrettskultur	120
3.3.19	Anti-dopingarbeidet vokser fram.....	121
3.4	Den nye verdensordenen og nye konflikter	133
4	Oppsummering og konklusjon	135
5	Kilder	140

Forord

Denne masteroppgaven er gjennomført ved Universitetet i Sørøst-Norge avdeling Bø, institutt for friluftsliv, idrett og kroppsøving. Jeg har i år jobbet 63% ved Sirdal VGS i tillegg til å skrive masteroppgaven. Takk til skolen for at jeg fikk ordningen med permisjon og samtidig full lønn for å fullføre mastergraden. Det har vært mye å gjøre.

Jeg vil takke min veileder Jan Ove Tangen for god veiledning, hjelp til å finne god litteratur og tilbakemeldinger som har ført meg videre i prosjektet - fram til det at jeg nå er ferdig. Det har vært lærerikt å få vite hvordan man skal skrive en masteroppgave.

Jeg vil også takke Nils Inge Gauthun – IKT-veileder på jobben – jeg har ringt noen ganger på kveldene når Word ikke har fungert slik jeg trodde det skulle fungere - og Nils Inge har fikset opp.

Tonstad 10.05.2022

Jan Ove Ousdal

1 Innledning

Den 22. februar 1980 – under vinterlekene i Lake Placid ble det spilt en episk ishockeykamp mellom USA og Sovjet¹. Denne ble senere betegnet som «The Miracle on Ice». Sovjeterne var forventet å vinne, men USA klarte å snu kampen og vinne 4-3. For mange var dette en slags ideologisk seier i den kalde krigen mellom de to store statsmaktene. I denne avhandlingen skal jeg ta for meg hvorledes idrett var en viktig del i den kalde krigen. Jeg skal i særlig grad vise hvordan «doping» ble brukt som et «politisk våpen» i denne sammenhengen.

Mary G. McDonald (2007 s, 222-223) sier at denne ishockey-kampen under OL i 1980 i Lake Placid som med tidligere kamper i den kalde krigen mellom lag som representerte USA og Sovjetunionen, så ble denne kampen om omtalt som en konkurranse mellom verdens to supermakter som konkurrerer – ikke bare om idrettens overherredømme – men også om politisk, økonomisk, ideologisk og militært overherredømme. Sovjetunionen hadde vunnet hvert gull i ishockey i OL siden 1960, og hadde kun tapt en kamp siden 1968. USA vant denne kampen 4-3. McDonald hevder videre at det dominerende USA-perspektivet på den statsstøttede russiske hockeyverdenen var at den var planlagt, subsidiert og bestandig mens det amerikanske laget i stor grad var subsidiert av et mindre formelt apparat fra skoler/universiteter og amatørhockey – men USA klarte altså å vinne likevel (McDonald, 2007, s, 222-223). Her ser man at amerikanerne mistenker sovjeterne for å bruke idrett politisk. Dette pågikk fra begge sider, men det kommer jeg tilbake til.

1.1 Min bakgrunn som lærer

Jeg jobber som lærer på videregående og underviser i historie VG3 og Idrett og Samfunn VG2/VG3 nesten hvert år. Den kalde krigen er en del av pensum i begge disse fagene. Jeg vil ha god nytte av økt kunnskap om perioden. Det var mange gode idrettsresultater i perioden og det kan være interessant å se på hva som gjorde at de oppnådde så gode resultater. Idrett betydde imidlertid så mye mer enn bare resultatene i den overnevnte kampen. Som Jay Scherer, Gregory H. Duquette og Daniel S. Mason sier det: «det var vår livsstil mot deres, kapitalisme versus kommunisme, frihet versus totalitarisme, vest versus øst» (Scherer et al., 2007, s 164). Doping var for noen en grunn til

---

¹ <https://historyfairmiracleonice.weebly.com/the-cold-war.html>

at de oppnådde gode resultatet. I tillegg så bygde de opp store treningsentre – i alle fall i DDR. For meg som lærer er det viktig å få elevene til å se at doping er mer enn individuelt juks. Dopingbruk kan også bli et virkemiddel i en politisk kontekst. Det dokumenteres i denne oppgaven.

1.2 Problemstilling

Jeg ønsker altså å se nærmere på idrett under den kalde krigen. Den kalde krigen er tiden fra 1945 (slutten på 2. verdenskrig) til 1991 (Sovjetunionens fall). Mine problemstillinger er: 1) På hvilken måte ble idretten brukt i den kalde krigen? 2) I hvilken grad ble doping brukt som et «våpen» i den idrettslige kalde krigen? 3) Hvordan utviklet «doping-kappløpet» seg? Jeg har gått bredt ut for å besvare problemstillingene. Mange temaer blir presentert og diskutert. Men flere kunne det vært. Som nevnt under har en masteroppgave sine tidsmessige og omfangsmessige begrensninger. Derfor ble det slik det ble.

Problemstillingene forsøkes besvart med å legge frem og diskutere internasjonal faglitteratur som tar opp disse temaene. Jeg vil argumentere for at både kapitalismens og sosialismens utvikling på 1950-tallet og framover var med på å øke omfanget av doping. Det aller meste av forskningen jeg bruker er på engelsk. Svært lite er skrevet på norsk om idrett og doping under den kalde krigen. Jeg synes derfor det er viktig at norsk ungdom kan lese om dette på sitt eget språk.

Hovedbegreper jeg tar for meg er «idrett», «den kalde krigen» og «doping». La meg derfor utdype disse begrepene. Først og fremst tar jeg for meg toppidrett for menn og kvinner. Jeg omtaler også barne- og ungdomsidrettsskoler i DDR til en viss grad, men det er for å få fram at de startet med statlig doping i tidlig alder i det tidligere Øst-Tyskland. Det viktigste for meg er imidlertid å avklare grundig hva som menes med «den kalde krigen». Det kreves en noe mer utfyllende gjennomgang. Det gjøres i neste underavsnitt. Denne utdypingen tjener dermed også som et bakteppe for det som er det sentrale temaet i denne avhandlingen, nemlig politisk bruk av idrett og doping som virkemiddel i den kalde krigen.

Det sier seg selv at flere ting kunne vært tatt opp i denne oppgaven. Men det ville sprengt de tidsmessige og omfangsmessige rammene for en masteroppgave. Det gjelder temaer som f.eks. «Utviklingen av kommersialisering i idretten», «Utvikling av media i perioden» (jeg nevner noe, men ikke mye), «Hvordan idretten var organisert i de forskjellige landene» (jeg kommer inn på noe

om organisering, men ikke detaljer), «Dopingmidlenes effektivitet og konsekvenser for helsen» (jeg skriver noe om det, men går heller ikke her i detalj), «Treningsmetoder i de forskjellige landene», «Antatte forsøk på kjønnsjuks under den kalde krigen» og «Store linjer bakover og framover om idrett og den kalde krigen». Jeg fant etter hvert ut at Sovjet måtte åpne seg opp en del for å få til å arrangere OL i Moskva i 1980. De hadde idretts-diplomati med flere land som det ikke skulle være naturlig å ha det med i forkant av OL i Moskva. Jeg fikk ikke tid til det, men det hadde vært interessant å sett på om der var sammenheng mellom gjenåpningen av det sovjetiske samfunnet og glasnost politikken til Michail Gorbatsjov få år etter OL i 1980.

1.3 Hva er den kalde krigen?

Den kalde krigen regner jeg fra 1945 (2. verdenskrig er slutt) til Sovjetunionens fall (1991). De fleste historikere tidfester denne perioden på denne måten. Den kalde krigen kjennetegnes av flere forskere ved at: det var ikke en varm krig, det foregikk opprustning på flere områder, det var mer en krig mellom ideologier, men det fantes visse tilløp til diplomatiske løsninger. Disse momentene skal jeg nå utdype.

1.3.1 Ingen varm krig

Andrews & Wagg (2007 s, 2) sier at den kalde krigen har blitt beskrevet som «den første totale krigen mellom økonomiske og sosiale systemer», men den lignet lite på den eskalerende fiendtligheten mellom USSR og USA under 2. verdenskrig. Man hadde en gjensidig anerkjennelse av de globalt katastrofale militære evnene til motparten (iallefall etter at Sovjetunionen ble en atomkraft i 1949), noe som hadde stor betydning i å hindre utbruddet av en tradisjonell væpnet konflikt mellom disse to stadig mer antagonistiske fiendene. I stedet engasjerte USA og Sovjetunionen, og deres respektive allierte, seg i en lavere intensiv- (men likevel vidtrekkende), kald krig som inneholdt politisk krangel på høyt nivå, straffende og velgjørende økonomisk politikk, konkurrerende propagandainitiativer og hemmelige etterretnings-operasjoner. Forfatterne peker på at det også var militære konflikter i stor skala mellom strategisk betydningsfulle surrogatnasjoner som ble støttet i varierende grad og på forskjellige måter av de konkurrerende supermakter (dvs. Korea, Vietnam og krigen i Afghanistan). Men i tillegg til å inkludere mangfoldige, politiske, økonomiske og militære dimensjoner, ble den kalde krigen også utkjempet på og gjennom kulturens terreng (Andrews & Wagg, 2007, s, 2). Og det å vinne på idrettsbanen var viktig og jeg kommer tilbake til det mange ganger.

Den anerkjente norske historikeren Odd Arne Westad (2017, s 2-3) snakker også om atomvåpen og måtehold under den kalde krigen og sier at det faktum at den kalde krigens konfrontasjon mellom supermaktene endte fredelig var av største betydning. Man hadde nok atomvåpen til å ødelegge verden flere ganger og alle var avhengige av måtehold og visdom for å unngå et atom Armageddon. Den kalde krigen var kanskje ikke den lange freden som noen historikere har antydnet, men på de øverste nivåene i det internasjonale systemet – mellom USA og Sovjetunionen – ble krig unngått lenge nok til at endring kunne finne sted og alle var avhengige av den lange utsettelsen for å overleve (Westad, 2017, s 2-3). Antallet atomvåpen gjorde altså sitt til at stormaktene besinnet seg. De våget ingen direkte krig mot hverandre, men «kriget» mot hverandre ved hjelp av stedfortredere i bl.a. Vietnam og Korea. Supermaktene trengte støttespillere og det oppnådde de ved å bygge allianser.

Alliansebygging

Ifølge Tjelmeland (2022a) festet Sovjetunionen mer og mer grepet om de østeuropeiske statene, som alle fikk et kommunistisk styresett og at sentralt i prosessen fram mot blokkdanning stod den gradvise delingen av Tyskland, som endte i to stater i 1949. NATO ble også etablert i 1949 mens i 1955 kom det østlige motstykket, Warszawapakten. Disse alliansene var det militærpolitiske uttrykket for blokkdannelsen, og østblokken ble mer eller mindre brukt synonymt om de landene som var med i Warszawapakten. Uttrykket den kommunistiske blokka ble også brukt om kommunistiske land utenfor Europa som var allierte med Sovjetunionen, først og fremst Kina etter revolusjonen i 1949. Tjelmeland (2022a) sier videre at i utgangspunktet ble også Jugoslavia og Albania regnet med til østblokken, men det mistet mening da Jugoslavia brøt med Sovjetunionen på slutten av 1940-tallet, og senere også Albania som orienterte seg mot Kina etter bruddet med Sovjetunionen. Europa var egentlig altså delt i to blokker – østblokken og vestblokken.

Om vestblokken sier Tjelmeland (2022b) at begrepet ble i hovedsak brukt om USA og USAs allierte i Vest-Europa, men inkluderte av og til også land utenfor Europa som var allierte med USA. Vestunionen – forsvarssamarbeid som ble etablert mellom Storbritannia, Frankrike, Belgia, Nederland og Luxembourg i september 1948, ble i samtiden kalt vestblokken, men det er når NATO blir dannet i april 1949 at ordet fester seg som et begrep for USA og USAs allierte i Vest-Europa (Tjelmeland, 2022b). Landene i vestblokken var ikke kommunistiske. Sosial-demokratiske-,

liberalistiske- og kapitalistiske verdier stod her sterkt. Winston Churchill beskrev allerede i mars 1946 todelingen av Europa.

Odd Arne Westad (2017, 89-90) hevder at Winston Churchill lanserte begrepet «jerneteppe» for å beskrive situasjonen i Europa. Winston Churchill holdt sin berømte tale på Westminster College i Fulton, Missouri i mars 1946 der han beskrev jerneteppe som: «From Stettin in the Baltic to Trieste in the Adriatic, an iron curtain has descended across the Continent». Westad sier videre at bak den linjen ligger alle hovedstedene i de gamle delstatene i sentral og Øst-Europa - Warszawa, Berlin, Praha, Beograd, Bucuresti og Sofia. Alle disse berømte byene og befolkningen rundt dem ligger i det som kan kalles den sovjetiske sfæren, og alle er underlagt i en eller annen form for sovjetisk innflytelse og er i mange tilfeller et økende mål for kontroll fra Moskva (Westad, 2017, s 89-90). Det var altså Sovjet som styrte øst-blokken. Innenfor idrett gjorde de også det, noe som jeg kommer tilbake til. I USA fryktet man at kommunismen ville spre seg og det kan illustreres med president Eisenhowers domino-teori.

Domino-teorien

Westad (2017 s, 151) viser til en interessant metafor som ble brukt politisk under den kalde krigen. Mens man samlet seg til en internasjonal konferanse om Indokina i 1954, fortalte Eisenhower reportere om domino-teorien. Han forklarte da at du setter opp en rekke med domino-brikker. Du velter den første, og det som vil skje med den siste er vissheten om at den vil falle veldig raskt. President Eisenhower advarte bl.a. mot å la kommunistene komme til makten i Vietnam. En annen mulig domino som både Truman og Eisenhower var bekymret for var India (Westad, 2017, s, 151). Westad (2017 s, 314) skriver videre at domino-teorien ble først oppfunnet for Kina og senere flyttet til Vietnam. For dem var den kalde krigen et nullsumspill, der tap for den ene siden var en gevinst for den andre (Westad, 2017, s, 314). Når det gjelder Midtøsten hevder Westad (2017 s, 456) at Eisenhower uttalte til sine rådgivere at enten handler vi nå eller kommer oss ut av Midtøsten. For Eisenhower var å miste dette området ved passivitet langt verre enn tapet i Kina på grunn av Midtøstens strategiske posisjon og ressurser. Eisenhower var alltid på vakt for fallende dominobrikker, og ønsket å konfrontere det han så som en direkte Sovjet-utfordring til USAs makt i Midtøsten (Westad, 2017, s, 456). Gorn (2020, s, 50) hevder at Johnson-administrasjonen sa om krigen i Vietnam at den var for å redde Sør-Vietnam og andre asiatiske nasjoner fra å bukke under for kommunistene. Det var som en linje med domino-brikker - når en falt så må de andre også ned

(Gorn 2020, s 50). USA passet altså sine interesser i den ideologiske kampen mot Sovjet, men var også svært interessert i makt i Asia og Midtøsten. USA ville unngå at domino-landene falt for kommunismen, mens Sovjet søkte å spre kommunismen. Marshall-planen, som jeg nå skal ta for meg, var et hjelpe-program, men også opprettet for at landene som mottok den skulle støtte USA.

Marshall-planen

Marshall-planen omtales av Westad (2017, s 94) som et forsøk på å bøte på situasjonen og redde både den vesteuropeiske og amerikanske økonomien, bestemte Truman seg for å ta en sjanse. Han ville be kongressen om et enestående tilskudd til europeisk gjenoppbygging. Forslaget ble presentert i juni 1947 av utenriksminister George Marshall, og heretter kjent som Marshall-planen. Ordningen ville gi over 12 milliarder dollar (i 2016 – 132 milliarder dollar) over fire år til europeiske land som hadde registrert seg for å motta den. Betingelsene for å motta hjelpen var at mottakerlandene måtte samarbeide med hverandre og åpne økonomiene sine for rapportering utenfra og akseptere amerikanske utsendinger som ville hjelpe til med hvor bistanden skulle fordeles. Westad hevder videre at i Washington visste man at amerikansk kontroll (og fordeler) stort sett ville bli sikret gjennom at europeerne kjøpte amerikanske varer for det de mottok. De viktigste vesteuropeiske landene benyttet seg av muligheten. Den samme måneden inviterte Frankrike og Storbritannia andre land til å samles i Paris for å diskutere et europeisk svar på det amerikanske tilbudet. Sovjetunionen og de østeuropeiske landene var også invitert. Pga. den spente situasjonen som eksisterte, forventet Truman at sovjeterne ville avslå tilbudet. Men han var villig til å ta risikoen, siden å ikke gjøre det ville gjort Marshallplanen til et for åpenbart instrument for å føre en kald krig mot Moskva (Westad, 2017, s 94). På samme måte som Moskva svarte på dannelsen av NATO ved å opprette Warszawapakten kom der også et svar på Marshall-planen med Kominform.

Kominform

Westad (2017, s 96-97) argumenterer for at en del av svakheten til mange vesteuropeiske kommunistpartier stammet fra stadig nye instruksjoner fra Stalin. Det hadde blitt klart for Stalin at hovedkonflikten etter krigen ikke ville være mellom de gjenværende kapitalistiske maktene, men mellom den kapitalistiske verden, ledet av USA, og Sovjetunionen. I denne nye tilstanden, ble et gammelt «våpen» satt i stand og tatt i bruk igjen, nemlig «kommunikasjon». I september 1947 ble den kommunistiske internasjonale organisasjonen, Komintern, som hadde blitt oppløst under

krigen som en gest av velvilje overfor de andre allierte (det ga ikke mye mening å forsøke å skape revolusjon blant sine allierte mens krigen holdt på) gjenoppstått som Kominform (Westad, 2017, s 96-97). Dette lettet koordineringen av de europeiske kommunistpartienes virksomhet.

Dette er et eksempel på at dersom den ene supermakten fant på noe nytt, så var det vanlig at den andre svarte på dette. Det gjaldt også innenfor teknologi, romfart og idrett som jeg nå skal ta for meg.

1.3.2 Andre former for opprustning

Det var særlig i kappløpet, eller opprustning, innen teknologi, romfart og idrett at den kalde krigen kom til uttrykk. Jeg skal kort si noe om det her.

Teknologi

Westad (2017 s, 6) understreker at i tillegg til betydningen av ideologier, var teknologi en hovedårsak til den kalde krigens holdbarhet som internasjonalt system. Der ble i tiårene etter 1945 bygget opp så store arsenaler av atomvåpen, at for å sikre verdens framtid, så forberedte begge supermaktene seg på å ødelegge den. Atomvåpen var, ifølge Josef Stalin, våpen av en ny type – det var ikke slagmarksvåpen, men for å ødelegge hele byer, slik USA hadde gjort det med de japanske byene Nagasaki og Hiroshima i 1945. Men det var bare de to supermaktene, USA og Sovjetunionen som hadde nok atomvåpen til å true kloden med total utslettelse (Westad, 2017, s 6). Supermaktene bygget altså opp store lagre av atomvåpen, men også andre ting ble gjort i forhold til teknologi.

En av Krustsjovs større planer var ifølge Westad (2017 s, 208) byggingen av en ny by for vitenskap og teknologi i Sibir, Akademgorodok. Westad (2017 s, 208) siterer i den forbindelse en ung fysiker som kom til Akademgorok i 1961 og sa at han håpet at ved å komme til dette jomfruelige land, så kunne de starte helt fra bunnen av i forhold til internasjonale vitenskapelige standarder, i stedet for å vente lenge i usikkerhet i Moskvas gamle etablerte institusjoner. Fysikeren sa også at de ønsket å ta igjen vesten – og det gjorde de, i det minste på noen felt, som sovjetisk atomvitenskap allerede hadde vist. Westad (2017 s, 208) sier videre at på slutten av 1950-tallet var sovjetisk elektromagnetikk, hydrodynamikk og kvanteelektronikk så utviklet som i ethvert annet land, og på noen områder, som romutforskning – så presset sovjeterne fram (Westad, 2017, s 208). Ja – i 1957 så var Sovjetunionen langt framme i forhold til romfart. Jeg tar for meg romfart nå.

Romfart

Romfart var et annet viktig område i den kalde krigen. Ifølge Westad (2017 s, 208) så var det i 1957 at Sovjetunionen lanserte den første satellitten, Sputnik, som gikk i bane rundt jorden på 96 minutter og gikk 1500 ganger i bane i alt. Denne bragden løftet sovjetiske ledere opp og skremte amerikanere og vesteuropeere som trodde at kommunistene kunne bevæpne sine satellitter og dermed vinne den kalde krigen (Westad, 2017, s 208). Westad (2017 s, 416-417) påpeker også at etter at Sovjetunionen satte den første satellitten i bane i 1957, så var der også fare for at den kalde krigen kunne spre seg ut i verdensrommet. De rakettenes som ble brukt til å løfte satellitter på plass var nesten identiske med de som drev supermaktenes interkontinentale kjernefysiske missiler. På begge sider visste de at militær bruk av slike satellitter ville forbedre deres posisjon i våpenkappløpet dramatisk.

Veldig snart ble de ikke bare brukt til kommunikasjons- og missilstyringssystemer, men også til overvåkning. Ekspertene på begge sider argumenterte for å plassere offensive våpen i verdensrommet, men heldigvis holdt politiske ledere tilbake. Man fikk så et av de første tegnene på en kommende tid med avspenning med en FN-sponset traktat i 1967 som forbød permanent stasjonering av masseødeleggelsesvåpen i verdensrommet. Westad (2017, s, 416-417) sier videre at etter den amerikanske månelandingen i 1969 skjønte Nixon og Bresjnev at noe samarbeid om romutforskning kunne være i begge lands interesse, og kunne gi et kraftig symbol på en ny æra i supermakts forholdet. Pga. presset fra forskere på begge sider, signerte de to lederne en avtale om samarbeid i verdensrommet under Nixons besøk i Moskva i 1972 (Westad, 2017, s 416-417). Sovjet var altså først ute i verdensrommet mens USA var først på månen, så egentlig var romkappløpet ganske jevnt. Hvordan forholdt det seg da med idretten?

Idrett som symbol på nasjonens styrke

Amerikanerne trodde en stund at det eksisterte viktige forskjeller mellom blokkene, så som et «missile-gap», et «appliance-gap» og et «muscle-gap». Det sistnevnte fokuserte på de menneskelige ressursene til nasjonen gjennom mannlige kroppene (Oca, 2007, s, 125). De mannlige kroppene skulle uttrykke nasjonens styrke. Idrett, som en ufarlig form for å styrke de mannlige kroppene, ble derfor viktig i den kalde krigen.

Stephen Wagg og David L. Andrews (2007 s, 2) skriver at den kalde krigen var som en moderne imperialistisk kamp mellom den amerikanske freden og den sovjetiske freden. Den kalde krigen var en ideologisk og kulturell konkurranse i global skala uten historisk presedens, hevder de. Sagt på en annen måte, så ble kultur et redskap (i fravær av mer konvensjonelle former og frekvenser for militært engasjement) hvor de konkurrerende kommunistiske og kapitalistiske ordener forsøkte å hevde sin sivile, ideologiske og moralske fremgang. I idretten kunne man altså hevde seg – det var også slik at nasjoner med store motsetninger kunne møtes til kamp på idrettsbanen.

Wagg & Andrews (2007 s, 3-4) hevder videre at mens der under tidligere forhold var global konflikt og krise, kulturell og spesielt sportslig, så ville engasjementer mellom rivaliserende fraksjoner vært utenkelige. Dette er med noen få unntak, som for eksempel den mye mytologiserte og improviserte fotballkampen som kort for en kort stund stoppet skyttergravskrigen ved vestfronten i julen 1914. Wagg og Andrews (2007, s, 3-4) slår ytterligere fast at ved midten av det tjuende århundret hadde den globaliserte institusjonaliseringen av idrett skapt et system av internasjonale konkurranser og arrangementer hvor høydepunktene var de olympiske leker, FIFAs fotball VM og forskjellige verdensmesterskap som rutinemessig stilte opp nasjon mot nasjon, representert enten av lag eller individuelle idrettsutøvere. Til og med nasjoner med stor avsky for hverandre kunne møtes til konkurranse (Wagg & Andrews 2007, s, 3-4). Organisert idrett hadde ifølge Wagg & Andrews (2007, s, 4) en systemmodenhet + den uunngåelige karakteren til internasjonalt idrettsengasjement, så hvis en nasjon ønsket å forbli i det vanlige felleskapet av nasjoner, så ble sportsturer, koblinger og utveksling naturlige forlengelser av den kulturelle kalde krigen. Så selv om idrett mer til vanlig mobiliseres som et middel for å pleie positive relasjoner med allierte nasjoner, så brakte idrett under den kalde krigen fiender sammen, og ga muligheter for å innlede og utvikle diplomatiske bånd som ellers ville vært vanskelige å innlede, dersom det ikke var for de apolitiske slør av idrettslig engasjement (Wagg & Andrews 2007, s, 4). Idrett var altså en ekstra mulighet for å utvikle diplomatiske bånd – noe som jeg sier mer om senere. Punkt 3 handler om ideologiske motsetninger – og disse var store under den kalde krigen.

1.3.3 Ideologiske motsetninger

Den kalde krigen var en konfrontasjon mellom kapitalisme og sosialisme (Westad, 2017, s 1). Det er ingen tvil om at gløden fra konfrontasjonen mellom idéer og ideologier bidro sterkt til bi

polarisering i den kalde krigen. Den dominerende ideologien i USA la vekt på markeder, mobilitet og foranderlighet, den var universalistisk og teleologisk og hadde en innebygd tro på at alle samfunn med europeisk avstamning ville bevege seg i samme generelle retning som USA. Helt fra begynnelsen ble kommunismen (sosialisme i spesiell form utviklet i Sovjetunionen) – skapt som motvekten til den kapitalistiske ideologien som USA representerte: Man ville altså ha en alternativ fremtid som folk overalt kunne skaffe seg selv, hevder Westad.

Westad sier videre at som mange amerikanere, så mente Sovjet-lederne at «gamle» samfunn som var basert på lokale identifikasjoner, sosial respekt og begrunnelse fra fortiden, nå var døde. Konkurransen var for framtidens samfunn, og det fantes bare to fullt moderne versjoner av det: markedet med alle dets ufullkommenheter og urettferdigheter, og planen, som var rasjonell og integrert. Mens sovjetisk ideologi gjorde staten til en maskin som handlet for menneskehetens forbedring, så mislikte de fleste amerikanere en sentralisert statsmakt og fryktet dens konsekvenser.

Scenen var altså duket for en intens konkurranse, der innsatsen ble sett på som ikke mindre enn verdens overlevelse (Westad, 2017, s 4). Både USA og Sovjet mente altså at det gamle samfunnet var dødt og begge ville «vinne» det nye. Ettersom mengden våpen økte hos begge parter, innså både Sovjet og USA at noe måtte gjøres for å begrense antallet. De kom sammen for nedrustningssamtaler, altså diplomati.

1.3.4 Diplomatiske handlinger

Det man tok i bruk av diplomatiske handlinger under den kalde krigen, var først og fremst traktater, men også det som kalles 'toppmøter'.

Traktater

Odd Arne Westad (2017 s, 413-414) sier at Leonid Bresjnev på et tidspunkt var redd for å miste muligheten for avspenning med sin hovedfiende og derfor hadde han presset våpen begrensings samtalene med amerikanerne mot enighet. Så da Nixon ankom Moskva i mai 1972, var en strategisk våpen begrensings traktat (SALT 1) klar for signering. For Bresjnev, så var dette toppmøtet høydepunktet i karrieren som statsmann. Ikke bare forutsatte SALT-avtalen at Sovjetunionen hadde nådd paritet med USA når det gjaldt strategiske atomstyrker og derfor

militært sett var dens make, men den amerikanske presidenten var også villig til å akseptere en generell tekst, som inkluderte noen av nøkkelbegrepene som sovjeterne hadde lagt frem i internasjonale samhandlinger de siste 20-årene. Den grunnleggende prinsipielle avtalen som ble undertegnet i Moskva brukte begrepet «I kjernefysisk alder» (Westad, 2017, s 413-414). Man fikk altså i stand en nedrustningsavtale, og der kom mer også i samme gate.

Westad (2017, s, 492) slår fast at selv med økt spenning både i Washington og Moskva, så klarte forhandlerne fortsatt å fullføre en SALT 2 avtale som begge sider ville signere. I juni 1979 reiste Carter og Bresjnev til Wien for signeringsseremonien og det første toppmøtet på nesten 5 år. Men møtene deres fungerte ikke bra. Bresjnev var aldrende, sliten, emosjonell og dypt mistenksom overfor Carters forpliktelse til avspenning. Bresjnev sa på deres første møte at det hadde ikke vært en enkel ting å begynne å restrukturere forholdet mellom Sovjet-amerikanske relasjoner som hadde vært tyngt av treghet fra den kalde krigen. Videre anklaget han amerikanerne for å neglisjere prinsippene om avspenning, slik han så dem med fullstendig likhet, lik sikkerhet, respekt for hverandres legitime interesser og ikke-innblanding i hverandres saker.

Jimmy Carter svarte da at det var like viktig at en utviser tilbakeholdenhet i regional politisk konkurranse og at en begrenser sin militære intervensjon i problemer i verden, enten direkte eller ved fullmakt. Carter sa også at det var viktig at en passet på å ikke frata hverken USA eller Sovjet eller noe annet land tilgang til viktige naturressurser. SALT 2 ble signert (Westad, 2017, s 492). Man fikk altså til enda en nedrustningsavtale mens Bresjnev levde. Den tredje presidenten etter Bresjnev het Michail Gorbatsjov og med han skjedde ting mye raskere enn med tidligere sovjetiske presidenter.

Toppmøtet i Reykjavik 1986

I oktober i 1986 møtte Gorbatsjov Reagan til et toppmøte i Reykjavik (Westad, 2017, s, 540-541). Dette møtet hadde opprinnelig blitt foreslått av sovjeterne som et forberedende møte for et besøk av Gorbatsjov til Washington. Men møtet ble til noe mer betydelig. Gorbatsjov hadde bestemt seg for å gå «all-out» for å bryte dynamikken i våpenkappløpet og forhindre militarisering av verdensrommet. Han tilbød en avtale om å fjerne alle supermakts-mellomdistansevåpen fra Europa, uten å inkludere britiske og franske våpen. Videre foreslo han også en 50 prosent kutt i internasjonale missiler. Betingelsen var at amerikanerne ikke utplasserte SDI i noen form de neste

ti årene (SDI står for Strategic Defense Initiative som skulle sørge for at kjerne fysiske missiler ikke nådde USAs fastland (Westad 2017, s 523). Overrasket foreslo Reagan på eget initiativ en avtale om å eliminere alle ballistiske missiler innen ti år mens Gorbatsjov foreslo nesten umiddelbart å eliminere alle atomvåpen innen et tiår. Men Reagan ville ikke budsjettere på SDI.

Møtet i Reykjavik var allikevel ikke helt en fiasko. Sovjetiske og amerikanske ledere kunne nå forhandle utenfor rammen satt av en generasjon av våpenkontrollsamtaler noe som pekte på en fremtid hvor selv de mest grunnleggende konseptene fra den kalde krigen kunne endret seg veldig raskt. Diskusjonen, drevet av ledernes politiske og personlige opptatthet av å avskaffe risikoen for atomkrig, viste også deres assistenter om at den sovjet-amerikanske konflikten beveget seg inn i en ny fase med reelle muligheter for å løse akutte konfliktpunkter. Selv om de fleste rådgivere på begge sider var mektig lettet over at en så radikal kjernefysisk oppløsning ikke ble oppnådd, i hvert fall ikke der og da, så forsto de alle at fra nå av var de på nytt og helt ukjent territorium med hensyn til hva som kunne skje mellom de to sidene (Westad, 2017, s 540-541). Gorbatsjovs politikk med glasnost og perestrojka (som jeg nevner senere) påvirket ikke bare forholdene innad i Sovjetunionen – det påvirket også forholdet til USA.

1.3.5 Bruk av idrett i den kalde krigen

I denne avhandlingen setter jeg først og fremst søkelys på den politiske bruken av idrett generelt og bruken av doping spesielt. Det som er viktig for meg å få fram er hvor viktig idretten var under den kalde krigen og hvor mye de enkelte landene gjorde for å vinne. Her kommer også ideologien til landene inn. Man brukte internasjonal idrettslig suksess som en praktisk og relativt billig måte å styrke landets prestisje på (Houlihan, 1999, s, 22). DDR f.eks. ville oppnå diplomatisk erkjennelse, forbedre statusen til DDR inne i Øst-blokken og demonstrere for ikke-kommunistiske land overlegenheten til det kommunistiske system (Houlihan, 1999, s, 23-24).

Blokkenes bruk av ulike strategier på idrettsfeltet kan oppsummert sies å være boikott, systemkamp, ideologi, diplomati og ikke minst doping. Detaljene ved disse strategiene vil bli presentert i resultatkapittelet.

1.4 Gangen videre

Resten av oppgaven har følgende struktur. Det neste jeg tar for meg er metodekapittelet. Etterpå presenterer jeg mine funn i resultatkapitlet. Det er relativt omfattende, med mange underkapitler, men jeg fant det nødvendig å strukturere det slik for å få fram sammenhengen. Til slutt vil jeg oppsummere og konkludere.

2 Metodekapittel

Min metodiske tilnærming er til dels historiefaglig. Dels er det også en litteraturstudie hvor jeg går gjennom sentrale historiske arbeider for å avdekke idrettens rolle i den kalde krigen. Bøe & Ekle (1980, s 11) sier at kildekritikk står sentralt i historisk forskning. Derfor finner jeg det nødvendig å si noe om dette spesielt. Selv om jeg forutsetter at de vitenskapelige arbeidene jeg støtter meg på i min framstilling har vist god kildekritikk, vil jeg likevel trekke fram vesentlige sider ved denne metoden. I neste underavsnitt tar jeg for meg litteraturstudie som metode.

2.1 Kildekritikk

Bøe & Ekle (1980 s, 11) understreker at de historiske fagene (historie, arkeologi, folkelivsgransking og folkeminneforskning) gransker menneskers liv i tidligere tider og har alltid vært samfunnsrettet. Det historieforskningen vil si noe om er hva som faktisk har hendt. Bøe & Ekle (1980 s, 11) sier også at vi alle kjenner til spørsmål av typen: Ville det blitt noen andre verdenskrig om Hitler ikke hadde eksistert? Og vi ser også det umulige i slike spørsmål – «det som har skjedd, har skjedd» (Bøe & Ekle 1980, s 11).

«Historieforskning søker å sette fenomenene i en bestemt tidssammenheng» (Bøe & Ekle 1980, s 12). Bøe & Ekle (1980 s, 12) sier også at det ikke er uvesentlig å vite når ting skjedde (Bøe & Ekle 1980, s 12). Det er altså like viktig å kjenne til hendelsene som førte fram til at det f.eks. ble en kald krig og de konsekvensene den kalde krigen fikk. «Historieforskningen behandler fenomener som er relativt avsluttede» (Bøe & Ekle 1980, s 12). Man kan altså tale om før og etter den kalde krigen.

«Historikeren setter sine grenser på grunnlag av sine spørsmål og problemstillinger, og ikke nødvendigvis på grunnlag av hva fortidens mennesker mente var grensesettende» (Bøe & Ekle 1980, s 12). «Historieforskningen vil i første rekke si noe om det enkeltstående, det «individuelle», som har hendt, i motsetning til det generelle». «Når fenomenene er relativt avsluttede, er de følgelig enkeltstående». Der finnes f.eks. bare en fransk revolusjon (Bøe & Ekle 1980, s12) Det kan være grunn til å understreke - i forhold til min oppgave – at der på mange måter bare er en kald krig.

Bøe & Ekle (1980, s 13) sier at en historieforsker arbeider gjerne som dette: 1. målsetting, 2. redskap og 3. materiale. «Forskeren har en *målsetting* med arbeidet sitt. Han har formulert et spørsmål – en problemstilling – som han synes er viktig å finne svar på. Dette er da arbeidsmålsettingen» (Bøe & Ekle 1980, s 13) og «Den andre komponenten i arbeidsgangen kalte vi for *redskap*, dvs. de midler historikeren tar i bruk for å bearbeide materialet i samsvar med de problemstillinger han har satt opp» (Bøe & Ekle 1980, s 14). Jeg har brukt datamaskinen til å finne stoff, lagre stoff på mm.

«Den siste komponenten i historikerens arbeidsgang er *materialet*. I enkel forstand er materialet det som fortiden har etterlatt seg og som historikeren alltid må forankre sine undersøkelser i» (Bøe & Ekle 1980, s 16). Materialet kan være med på å forandre de første spørsmålene historikeren stilte seg (Bøe & Ekle 1980, s 15). Jeg har altså funnet stoff og fått tildelt stoff som jeg har brukt for å besvare problemstillingene.

Bøe & Ekle (1980, s 17) sier at kildene er det faste punktet i historisk forskning og at alle historiske utsagn må bekreftes av et kildemateriale. Historikeren er derfor bundet av den informasjonen han finner i kildene. Dette kravet om at han skal være rettferdig mot sitt kildemateriale, begrenser klart vilkårligheten i den enkelte forskers arbeid (Bøe & Ekle 1980, s 17). Jeg har henvist til kilder jeg har funnet gjennom hele oppgaven.

Bøe & Ekle (1980, s 17) sier også at fra historikerens synspunkt er ikke den objektivt gitte kilden ubetinget den mest betydningsfulle. Historikerens interesser er rettet mot de data han kan utrede av kilden og disse dataene er nært tilknyttet de hypotesene han har satt opp hans data er alltid visse spesielle egenskaper eller forhold ved fenomener. Med andre ord kan en kilde gi historikeren visse data for en problemsammenheng (Bøe & Ekle 1980, s 17).

Videre sier Bøe & Ekle (1980, s 17) at kildedata er kunnskaper historikeren kan trekke ut av kilden sett i sammenheng med det spesielle problemet han ønsker å undersøke (det han er på jakt etter) og hva kilden brukes til, avgjør til slutt verdien (Bøe & Ekle 1980, s 17). Jeg ser på idrett under den kalde krigen. Jeg vil se på hvor mye idrett betydde for stormaktene fra 1945-1991 og hvor langt de var villige til å gå for å oppnå målene sine. I en bok som f.eks. «A history of drug use in sport 1876-

1976” av Paul Dimeo så er der selvfølgelig en del ting jeg har utelatt pga. at det ikke passet inn i min oppgave.

Bøe & Ekle (1980, s 18) sier også at de meddelende kildene er de viktigste. Det er disse kildene enkelte historikere kaller for talende. Dette gjelder særlig de språklige kildene, men også forskjellige kunstverker og bilder. Der er altså en vesentlig forskjell mellom et brev og en vevstol (Bøe & Ekle 1980, s 18). På side 20 i sin bok sier Bøe & Ekle (1980, s, 20) at innenfor gruppen av talende kilder er det viktig å skille mellom berettende og vurderende kilder og at våre kongesagaer er overveiende av berettende art. Kongesagaene tar sikte på å beskrive og forklare, å fortelle oss noe mens lovene derimot er utpreget vurderende.

Videre er det slik at skillet mellom berettende og vurderende kilder i mange tilfeller vil være flytende, mens begge typer tekst ofte er kombinert innenfor samme materiale. Man sier at en tekst som meddeler opplysninger om den faktiske virkelighet, vil ofte samtidig gjengi en holdning til det meddelte (Bøe & Ekle 1980, s 20). Et eksempel på dette har jeg hentet fra boka til Paul Dimeo «A history of drug use in sport 1876-1976. På side 73 siterer han Toohey and Veal og skriver: «The 1950s, the era of the Cold War, saw the introduction of perhaps the most devastating drug known to Olympic sport. In the Soviet Union, in an effort to facilitate increases in the strength and power of their athletes, officials and medical personnel gave many of their athletes injections of testosterone. This appeared to give athletes who took it an advantage, and the Soviet Olympic medal tallies increased. To combat this unwelcome competition, some US athletes introduced a medical counter-measure, and began using steroids” (Dimeo 2007, s 73). Her meddeles den faktiske virkelighet (Sovjet-russerne får injeksjoner med testosteron som fører til at amerikanerne begynner å bruke steroider) og holdning til det meddelte (uvelkommen konkurranse).

Forskeren må vite hvordan kilden har fått sine opplysninger, når man vil fastlegge vitneverdien av de opplysninger kilden gir (Bøe & Ekle, 1980, s 20-21). En må vite om det ligger flere ledd mellom kilden og den virkeligheten den skildrer. Det er altså førstehåndskilder som står den historiske virkeligheten nærmest, men kildens førstehåndspreg må ses i forhold til de opplysningene den gir - for en tekst kan være en førstehåndskilde for noen og for andre en andrehåndskilde (for noen opplysninger), men i mange tilfeller er man altså henvist til å klare seg med andrehåndskilder som

vitnesbyrd om den historiske virkeligheten. Førstehåndskilden kan da enten være forsvunnet eller har aldri eksistert i nedskrevet form. Dette siste er også tilfellet når en kilde kun er nedskrevet på grunnlag av en muntlig overlevering. Andrehåndskildene er bare vitnesbyrd som indirekte står i forhold til den historiske virkeligheten. Det vil si at vi må analysere overleveringsomstendighetene for å bedømme kildens utsagnsevne og utsagnskraft. (Bøe & Ekle 1980, s 20-21).

Bøe & Ekle (1980 s, 21) sier også at en kilde er sekundær når den ennå bygger på kilder vi har adgang til, mens den er primær om den i innhold og synspunkter ikke er avhengig av andre kjente kilder. I strengeste forstand skjer altså oppdelingen i primære og sekundære kilder ved å sammenligne kilder innbyrdes (Bøe & Ekle 1980, s 21). Når Paul Dimeo (2007, s, 58) skriver om at Everton-spillerne inntok Driamyl og Benzadrine i forbindelse med 1961/62- og 1962/63 sesongen, så er dette noe spillere har uttalt til journalist Michael Gibbert i Sunday People. Spillernes uttalelser er da førstehåndskilder, mens avis reportasjene er andrehåndskilder. Avisene begynte da å vise interesse for saken og Evertons styremedlemmer uttalte seg til andre aviser (bl.a. The Times, Daily Herald og Sunday Telegraph) (Dimeo 2007, s 58). Her er også de som kommer med informasjonen førstehåndskilder (Evertons styremedlemmer) og avis reportasjene andrehåndskilder. Mellom 1961-1963 skjedde det som ble omtalt– det er 58-60 år siden, mens altså Paul Dimeo var ferdig med sin bok i 2007 – 44-46 år etter at det ble omtalt. For Paul Dimeo blir da avisreportasjene primærkilder, mens det arbeidet han selv gjør blir sekundærkilder (hadde det spillerne/styremedlemmene sa blitt spilt inn på bånd eller nedskrevet av dem selv, så hadde dette vært primærkilder og avis-artiklene sekundær-kilder). Det er sekundær-kildene jeg har lest på – andre som f.eks. førsteamanuensis David L. Andrews på Universitetet i Maryland USA, har samlet sammen stoffet for meg.

Det er også slik ifølge Bøe & Ekle (1980, s 21-22) at førstehåndskilder er kilder som stammer fra personer som selv enten har overvært eller har deltatt aktivt i det som beskrives i kildene mens andrehåndskilder er kilder som gjengir opplysninger eller synspunkter som opphavsmannen har fra andre. En primærkilde, derimot, er en kilde som er den første i en rekke av bevarte kilder som er avhengige av hverandre og en sekundærkilde er en kilde som bygger på en eller flere andre kilder. Disse andre kildene har man ennå adgang til (Bøe & Ekle 1980, s 21-22).

Om kildeforfatterens avstand til begivenheten sier Bøe & Ekle (1980, s 22) at det er en annen avgjørende faktor for å vurdere hvor brukbar kilden er. Har det f.eks. gått mange år fra handlingen

fant sted til forfatteren skrev ned kilden, så vil kildens verdi være forholdsvis liten. Men dersom forfatteren i tid står nær til selve hendelsen, er jo kildeverdien desto større. Det er også av betydning om forfatteren står i sentrum eller i periferien av begivenheten. Dersom f.eks. statsministeren skriver en dagbok er kildeverdien langt større enn hvis en utenforstående skriver dagbok om hans virksomhet (Bøe & Ekle 1980, s 22). Som i eksempelet over om det som ble skrevet om Everton i aviser tidlig på 1960-tallet, så ville altså kildene hatt høyere verdi hvis spillerne hadde skrevet ned selv eller hvis de hadde spilt inn det de sa (Doping-protokollene fra DDR kom fram i lyset etter den kalde krigens slutt). Jeg forventer at de forskerne jeg anvender har gjennomført sin kildekritikk i tråd med vitenskapelige standarder. Det samme venter jeg av de faglige forfatterne jeg har brukt i Store Norske Leksikon - som jeg har brukt noen ganger.

2.2 Litteraturstudie

Arbeidet mitt kan også betegnes som en litteraturstudie. Støren (2010, s 16-17) sier at i en litteraturstudie, studerer man litteraturen - altså det som er undersøkt og skrevet om virkeligheten av forfatterne. Materialet til en litteraturstudie finnes allerede som eksisterende kunnskap i databasene og den kan søkes på og hentes der. I en litteraturstudie skaper man altså ingen ny kunnskap, men der kan komme fram nye erkjennelser når man sammenstiller kunnskap fra flere undersøkelser/artikler. Man systematiserer kunnskapen i litteraturstudien og skaffer seg en oversikt over kunnskapen. Dette gjør man ved å søke den, samle den inn, vurdere den og sammenfatte den. Kunnskapen det snakkes om er altså den i de vitenskapelige artiklene. Det er denne kunnskapen som er den primære, eller den som er original fra forfatteren/forskeren (Støren, 2010 s, 16-17).

Jeg har søkt i Oria – bibliotek-søkebasen til USN. Jeg har brukt søkeord som «John Hoberman» siden jeg visste at han hadde skrevet en del om temaet. Her fant jeg Thomas Hunt «Drug Games» fordi John Hoberman har skrevet forord til den boken. Jeg har også søkt på «Idrett kald krig». Der fant jeg en master-oppgave jeg har sitert til i min egen oppgave. Etter å ha fått en artikkel av veileder «The historical roots of todays problems» som er skrevet av blant annet Thomas M. Hunt og Paul Dimeo, så søkte jeg på Paul Dimeo også. Da fant jeg en annen interessant artikkel som heter «The health risks of doping during the cold war». Paul Dimeo har også skrevet «A history of drug use in sport 1876-1976» og dette er en viktig bok i forhold til min oppgave. Ved å søke på «Sport and the cold war» får jeg opp en bok som heter «The whole world was watching» som er

en del artikler samlet sammen av Robert Edelman og Christopher Young. Den er interessant, og jeg har sitert til den flere steder i oppgaven.

Flere av artiklene jeg har brukt er publisert i *The international journal of history in sport* – som f.eks. “Towards the construction of the World Anti-doping agency: Analyzing the approaches of FIFA and IAAF to doping in sport” og “The myth of the Nazi-steroid”. «The historical roots of today`s problems: A critical appraisal of the international anti-doping movement” ble publisert i *“Performance Enhancement & Health”* i 2012. Den ble mottatt den 16. Sept. 2011 – den ble mottatt i revidert form 18. april 2012 og akseptert 20. mai 2012.

2.3 Refleksjoner over metode

Jeg stoler på at de forskerne jeg støtter meg på i framstillingen har foretatt en tilfredsstillende kildekritikk og at de forholdene jeg trekker fram fra deres arbeider er til å stole på. Like fullt har jeg prøvd å være kritisk og sjekket opp om andre har skrevet om det samme temaet for å få bekreftet eller avkreftet enkeltforskeres funn og påstander.

Innsamlingsmåten jeg brukte for å komme fram til relevant litteratur for å besvare min problemstilling, har vært systematisk og grundig etter min vurdering. De forskerne jeg har benyttet er blant de ledende forskerne på feltet «idrett, doping, den kalde krigen». De artiklene jeg har brukt har også vært vurdert av fagkollegaer før publisering.

I min framstilling har jeg forsøkt å forholde meg tett opp til hva disse forskerne har skrevet. Men bruk av sekundærkilder som artikler og bøker vil fort preges av mye henvisninger og siteringer. Det kan derfor av leseren kanskje oppleves som for lite selvstendig. Jeg fant det imidlertid vanskelig å gjøre det annerledes når det også forventes at kildene refereres presist og etterrettelig.

3 Idrett og doping i den kalde krigen

Denne første delen av resultatkapittelet skal handle om «Bakteppet», dvs. «Forhistorien – før siste verdenskrig», «Viktige hendelser under den kalde krigen», «Idrett som kultur», «Boikott og utestengelser», «Kamp mellom ideologier», «Hva med fotballen?», «Idrettslig suksess og nasjonal prestisje?», og «Idrett og diplomati». Deretter går jeg i andre del – «Doping-kappløpet» mer spesifikt inn på hvordan dopingbruk ble et sentralt element i idrett som politisk virkemiddel i den kalde krigen. Temaet her er «Forskning og doping», «Var noen idretter rene?», «Kappløp for å lage de beste dopingpreparatene», «Utvikling av doping i DDR», «Utvikling av doping i USA», «Statsstyrt doping i DDR», «Overdrivelser og bekymring i DDR», «Forskningsinstitusjonenes i DDRs rolle i dopingkappløpet», «Dopingbruk, kritiske konsekvenser og gryende bekymring i Europa for øvrig», «Doping i USA – fra amfetamin til steroider», «Steroider i idrett, 1945-1960», «Spredningen av steroider 1960-1968 (verden)», «Et økende fenomen og problem, 1968- 1976», «Vest-Tyskland – spenningen mellom idrettsresultater og politikk», «Sovjetunionen, doping og den olympiske bevegelsen», «Avhoppere informerer om dopingbruk», «Oppløsningen av DDRs og Sovjetunionens idrettskultur» og «Anti-dopingarbeidet vokser fram».

3.1 «Bakteppet»

3.1.1 Forhistorien – før siste verdenskrig

Historiske hendelser og konflikter synes ofte å inkludere idrett som et politisk virkemiddel. La meg gi noen eksempler. Libæk et al. (2008 s 128-130) kaller tiden like før første verdenskrig for «la belle époque» – den vakre tiden. Da var Europa inne i en lang fredsperiode og levestandarden for folk flest steig. Man hadde en sterk tro på at teknikk og vitenskap ville føre verden framover. Allikevel brøt krigen i Europa ut etter et politisk attentat i Sarajevo, hovedstaden i Bosnia-Hercegovina, som var okkupert av Østerrike-Ungarn. Dette skjedde den 28.juni 1914 og var den utløsende årsaken. Grunnleggende årsaker var bl.a. alliansene, kolonikappløp og uro på Balkan (Libæk et al. 2008, s 128-130).

Libæk et al. (2008, s, 73-76) forteller at Italia ble samlet til et land i 1861 og Tyskland i 1871. Dette gav grobunn for en veldig nasjonalisme i disse landene (Libæk et al. 2008, s 73-76). Libæk et al. (2008, s, 156) sier at fascismen og nazismen kjempet mot kapitalisme i USA og kommunisme i Sovjet i mellomkrigstiden (Libæk et al. 2008, s 156).

Brownell (2007, s, 253-254) hevder at Pierre de Coubertin (1863-1937) som ledet etableringen av IOC i 1894, mente sterkt at IOC burde være uavhengig av enhver regjering. I Allan Guttmann`s analyse var Coubertin`s aristokratiske oppfatning at IOC-medlemmer skulle være en krets av likesinnede herrer som delte en liberal konsensus basert på det nittende århundres vestlige skille mellom private og statlige sfærer (Brownell, 2007 s, 253-254). I Frankrike på slutten av 1800-tallet mente man at idretten ville heve standarden på soldatene.

Hoberman (1992, s, 7) hevder at etter deres katastrofale nederlag i den fransk-prøyssiske krigen i 1870-71, så spilte idrettens rolle i å produsere militær beredskap i en framtrædende rolle i fransk tenkning om nasjonal vekkelse og en fremtidig utfordring for tysk fremtreden i Europa (Hoberman 1992, s 7).

Loland (2007, s, 149-157) forteller at Coubertin ville at man heller skulle konkurrere på idrettsbanen framfor å slåss/drepe hverandre i krig. Coubertin ville også at idretten skulle være moralsk/fysisk oppdragende (han var inspirert av den engelske sporten). Coubertin var fransk adelsmann og fremdeles bitter for at Frankrike tapte i krigen mot Tyskland i 1871. Coubertin mente at idrett kunne bedre soldatenes ferdigheter i krig.

Selv om Coubertin ville forbedre soldatenes ferdigheter, så var OL et fredsinitiativ. I tillegg til å være fredsskapende, så skulle idrett oppdra menneskene og føre til harmoniske samfunn. Man så farer som truet i horisonten med spente forhold mellom de nye nasjonalstatene (Libæk et al. 2007, s 60) forteller at Nobels Fredspris også ble opprettet på den tiden (i 1903) (Libæk et al. 2007, s, 60)).

OL ble arrangert i 1896, 1900, 1904, 1908 og 1912 før 1. verdenskrig satte en stopper for OL i 1916 (Første verdenskrig var fra 1914-1918 (Libæk et al. 2007, s, 128). Der var selvsagt kriger/konflikter fra 1896 til 1914 også, som Boer-krigen (Libæk et al. 2007, s 108) og krigene på Balkan (Libæk et al. 2007, s, 133-134).

I 1920 var det igjen OL og det ble arrangert i Antwerpen. I 1924 ble der arrangert en vintersportsuke i Chamonix i Frankrike. Denne ble i 1926 godkjent som det første vinter-OL (Loland, 2007, s, 149-157).

Ifølge Libæk et al. (2007, s, 156) var tiden fra første verdenskrig sluttet og til andre verdenskrig startet, en tid med ideologier i strid. Fascisme, nazisme og andre former for ekstrem nasjonalisme fikk økt oppslutning. Den kapitalistiske verden ble også utfordret av den nye staten Sovjetunionens kommunistiske ideologi (Libæk et al. 2007, s, 156). Der var politisk og ideologisk rivalisering, noe som kom til uttrykk i tungvekts-boksekampene mellom Joe Louis og Max Schmeling. Det var den beste amerikaneren mot den beste tyskeren. Schmeling vant den første kampen mot Louis i 1936, mens Louis stod igjen som seierherre i deres siste kamp (tungvekts-tittelkamp) i 1938 (Bryhn, 2022). Gorn (2020, s, 42) forteller at før andre verdenskrig, så trengte ingen å bli minnet på hva som stod på spill da Joe Louis to ganger kjempet mot Adolf Hitlers favoritt bokser, Max Schmeling. Gorn fortsetter med at Louis, så vel som andre svarte bokser visste at amerikanske fans og idrettsforfattere generelt forventet at de skulle være høflige og patriotiske, ydmyke og takknemlige for mulighetene deres, modell-amerikanere – og stort sett fulgte de det (Gorn, 2020, s 42).

OL ble arrangert som planlagt to ganger per år i årene 1928, 1932 og 1936. Tyskland arrangerte både sommer- og vinter OL i 1936. Vinter-OL ble arrangert i Garmisch-Partenkirchen og sommer-OL i Berlin. Sommer-OL i Berlin er kjent for å være et propagandashow uten like for nazismen (Loland, s, 151-154).

Ifølge John Hoberman og Marcel Reinold (2014 s, 878), så søkte man ikke særlig å forbedre idrettslige prestasjoner ved bruk av doping i mellomkrigstiden (Reinold & Hoberman 2014 s, 878). Men Paul Dimeo (2007, s 123) sier at den andre verdenskrigen motiverte til forskning på amfetamin enda mer (Dimeo 2007, s 123).

Krigen startet i Europa i 1939 og varte til 1945. OL ble da følgelig ikke arrangert i 1940 og 1944 men i 1948 var det i gang igjen med både vinter- og sommer OL (Loland 2007, s, 149-151)

3.1.2 Viktige hendelser under den kalde krigen

Den kalde krigen var, ifølge Westad (2017, s, 1-2), en konfrontasjon mellom kapitalisme og sosialisme som toppet seg i årene mellom 1945-1989, dette selv om dens opprinnelse går mye lenger tilbake i tid og man fortsatt kan merke konsekvensene i dag. Mens den kalde krigen var på «toppen» utgjorde den et internasjonalt system på den måten at verdens ledende makter baserte

alle sin utenrikspolitikk på et eller annet forhold til den. Denne konfrontasjonen bidro til å sementere en verden dominert av supermakter, en verden der makt og vold – eller trusselen om vold var realiteten og hvor troen tenderte mot det absolutte, nemlig at bare ens eget system var bra mens det andre systemet bodde det ondt i (Westad 2017, s, 1-2). Sovjet og USA kjempet altså om å være «best» så lenge den kalde krigen varer. Men det endret seg etter 1991.

I følge Riordan (2007, s 274) så opphører Sovjetunionen å eksistere som en enhetsstat sent i 1991 (Riordan 2007, s 274). Libæk et al. (2008 s, 277) beskriver «krigsforholdet» mellom USA og Sovjet under den kalde krigen ved å si at USA og Sovjet ikke er i direkte krig med hverandre gjennom perioden, men det de gjør er å krige gjennom stedfortredere (de står altså mot hverandre ved hjelp av andre aktører). Hele tiden er det en kamp mellom kommunismen (ettparti diktatur – statsdirigert planøkonomi) i Sovjetunionen og demokrati (kapitalistisk markedsøkonomi) i USA (Libæk et al. 2008, s 264). Tvedt & Tjelmeland (2022) sier at Sovjet støtter Nord-Korea i krigen mot Sør-Korea fra 1950-1953 mens USA støtter i sør (Libæk et al. 2008, s, 277; Tvedt & Tjelmeland 2022). Koh et al. (2007, s 317-318) peker på at Amerika lenge har vært en sør-koreansk alliert. USA sendte derfor ut og mistet tropper under Korea-krigen og da den koreanske halvøya ble delt mellom nord og sør, så valgte USA å støtte Sør-Korea for å bekjempe Sovjet-støtten til Nord-Korea (Koh et al., 2007, s 317-318). Det samme skjer i Vietnam. Der støtter også Sovjet kommunistene i nord mens USA støtter i sør (Libæk et al. 2008, s, 289). Supermaktene kriget altså mot hverandre med stedfortredere. Det nærmeste man kom en direkte konfrontasjon mellom USA og Sovjet var under Cuba-krisen. Den tar jeg for meg noe lenger nede.

Libæk et al. (2008, s 271) beskriver også president Trumans tale i 1947 hvor han sier at han går inn for at USA må ha som politikk å støtte frie folk i kampen mot væpnede minoriteter eller forsøk fra fremmede makter på undertrykkelse. Denne politikken får benevnelsen Truman-doktrinen og mange mente nå at USA hadde tatt på seg rollen som «verdenspoliti» for å hindre spredning av kommunismen (Libæk et al. 2008, s 271). Ja – målet for USA var å hindre spredning av kommunismen, som jeg også nevner andre steder. Gundersen (2022) sier om dette at i USA fryktet man at dersom et land kom under kommunistisk styre, så ville nabolandene følge etter og dette skulle altså Truman-doktrinen sørge for at ikke skjedde (Gundersen 2022). Thomas (2007, s, 208-209) hevder at Truman doktrinen advarte nasjonen mot den kommunistiske trusselen og lovet USAs støtte til land som kjempet for frihet. Thomas sier videre at Truman-doktrinen koblet USAs

visjon om seg selv som en nasjon med en hensikt - en skjebne – og det var etterkrigstidens kamp mot kommunismen for verdensomspennende overherredømme. Den andre verdenskrigen hadde posisjonert Sovjetunionen som en supermakt og en trussel mot den amerikanske livsstilen. Amerikanske antikommunister ble oppmuntret av russisk herredømme over Øst-Europa, det kommunistiske oppsvinget i Tyrkia og Hellas kombinert med rettsakene mot amerikanske myndighetspersoner som ble anklaget for spionasje (Thomas, 2007, s 208-209). Libæk et al. (2008, s, 283) skriver om henrettelsen av ekteparet Rosenberg i USA for spionasje i 1953 (Libæk et al. 2008, s, 283). Amerikanerne så altså sin plikt i å demme opp for kommunismen. Stalin gjorde også sitt for å skjerpe motsetningene mellom øst og vest f.eks. med Berlin-blokaden.

Libæk et al. (2007, s, 117) hevder at Berlin-blokaden i 1948/1949 skjerpet motsetningene mellom øst og vest satte fart på opprettelsen av to tyske stater. Stalin stengte da alle forsyningslinjer inn til Berlin. Det førte til at Vest-maktene svarte med å fly inn varer. Berlin-blokaden ble opphevet i mai 1949 (Libæk et al. 2007, s, 275). Westad (2017, s, 117) hevder at her hadde Stalin bestemt seg for sitt første virkelige oppgjør. Men Berlin-blokaden, som varte i nesten ett år, var en sovjetisk politisk fiasko fra start til slutt (Westad, 2017, s, 117). Man fikk altså skjerpede motsetninger mellom øst og vest. Motsetningene ble enda mer skjerpet da NATO ble dannet og Sovjet svarte med å opprette Warszawapakten.

Westad (2017, s, 118) skriver at i 1949 klarte Truman å få sammen en koalisjon i Kongressen for å danne NATO (North Atlantic Treaty Organization). Dette var en integrert allianse som inkluderte en gjensidig forsvarsforpliktelse. Danmark og Norge hadde lært av krigen og ble med fra starten av (Westad, 2017, s, 118). I sin bok om den kalde krigen sier Westad (2017, s, 181) at Stalin døde i 1953 (Westad, 2017, s, 181). Han sier videre (2017, s, 197) at de nye sjefene i Kreml hadde fulgt oppveksten av integrering i Vest-Europa og NATO nøye, og at de ønsket de samme fordelene for alliansene sine. Resultatet av dette ble opprettelsen av Warszawapakten i 1955 som var et svar til NATO, og også en opptrapping av den økonomiske koordineringen gjennom rådet for gjensidig økonomisk bistand (the Council for Mutual Economic Assistance) (Westad, 2017, s, 197). Dette er et eksempel på at kommer der et initiativ fra den ene parten, så svarer motparten på dette ikke så lenge etterpå. Neste avsnitt handler om Cuba-krisen – altså på en måte «høydepunktet» under den kalde krigen.

Tvedt og Knudsen (2022) hevder at Cuba-krisen i 1962 var en hendelse som kunne ført til direkte krig mellom de to supermaktene. Da var Sovjetiske raketter på veg mot Cuba og de kunne uten problemer nå mål i USA dersom de ble utstasjonert der. De to presidentene, John F. Kennedy og Nikita Krustsjov stod på randen av atomkrig, men Krustsjov besinnet seg pga. faren og kalte skipene med våpnene om bord tilbake til Sovjet (Tvedt & Knudsen, 2022). Jamail (2000, s, 193) kommenterer at den cubanske missilkrisen i oktober 1962 førte verden til randen av atomkrig (Jamail, 2000, s 193). I 1962 var det altså like før det smalt mellom supermaktene. Men krig ble det ikke. Amerikanerne fryktet at de lå langt bak Sovjeterne i 1957 da Sputnik 1 ble skutt opp. Tvedt og Tjelmeland (2022) slår fast at under den kalde krigen gjaldt det å være best i det meste. Den kalde krigen var preget av oppbygging av militær-allianser, opprustning, trusler om krig og av ideologiske motsetninger (Tvedt & Tjelmeland 2022). Libæk et al. (2008, s, 284) forteller at oppskytingen av Sputnik 1 i 1957 viste at Sovjetunionen hadde bæreraketter med stor nok kraft til å nå mål i USA. Det er dette som kalles for Sputnik-sjokket. Amerikanerne fryktet at det hadde oppstått et «rakett gap» og trodde at Sovjet hadde et teknologisk forsprang. Men rakettgapet var egentlig ikke stort – det var langt mindre enn amerikanerne trodde (Libæk et al. 2008, s 284). Vinje og Tandberg (2022) sier at amerikanske romfarere var de første til å sette foten på månen – noe som skjedde i 1969 (Vinje & Tandberg 2022). Supermaktene fulgte altså nøye med på hverandre, men forskjellene dem imellom var ikke så store i alle fall ikke i starten av den kalde krigen). Blokkdelingen mellom øst og vest var over i 1989. Men man hadde også en annen stor maktfaktor på det europeiske fastlandet som egentlig ble dannet i 1957 og det var EF.

Libæk et al. (2008 s, 304-309) hevder at den kalde krigen delte Europa i to makt-blokker. Det var en kapitalistisk, amerikanisert vestlig del og en kommunistisk, sovjetdominert østlig del. Denne blokkdelingen var over i 1989 da Berlin muren ble revet og kommunistregimene mister makten. Libæk et al. sier også at i 1951 dannet de gamle krigsfiendene Frankrike og Vest-Tyskland kull- og stålunionen. Flere land kom til i 1957, som Italia, Nederland, Belgia og Luxembourg Roma-traktaten ble underskrevet. Med dette regner man EF som opprettet. Libæk et al. hevder videre at flere land, deriblant Storbritannia og Danmark ønsket å være med i samarbeidet på 1960-tallet. Den franske presidenten de Gaulle la da ned veto mot dette, men Irland, Storbritannia og Danmark ble med i 1973 etter at De Gaulle var død (Libæk et al. 2008, s 304-309). EF ble altså utvidet i 1973 og ble da følgelig en større maktfaktor. Både USA og Sovjet brukte spioner under den kalde krigen.

Libæk et al. (2008 s, 283) hevder at Central Intelligence Agency (CIA) bygde opp et etterretnings- og propagandaapparat der organisasjonen knyttet til seg journalister, avviser, tidsskrift, telegrambyrå og radiostasjoner. Et av målene deres var å undergrave kommunistregimene. Det hemmelige politiet KGB (komiteen for statlig sikkerhet) hadde også et nett av spioner og påvirkningsagenter som skulle spore opp indre fiender og holde kontroll i Asia- og Sentral-Europa. Fra Moskva støttet de også organisasjoner i utlandet økonomisk for å påvirke opinionen. De sovjetiske styresmaktene satset mye på idrett og kultur hvor målet var å vise positive sider ved det kommunistiske samfunnet (Libæk et al. 2008, s 283). I tillegg til å ha et nett av spioner og påvirkningsagenter, så blandet Sovjetunionen seg inn i indre anliggender til flere land under den kalde krigen.

Libæk et al. (2008 s, 272) sier at Sovjetunionen blandet seg inn i indre anliggende til flere land under den kalde krigen. Det var i Tsjekkoslovakia i 1948, Ungarn i 1956, Tsjekkoslovakia igjen i 1968 og i Afghanistan i 1979. Sovjet invaderte Afghanistan for å ta kontroll over landet (Libæk et al. 2008, s 272-293). Sovjet ville altså kontrollere øst-blokken. Det ville de også på idrettsfronten – noe som jeg kommer tilbake til senere. Levekårene i øst var annerledes enn i vest og dette førte til at flere idrettsutøvere fra østlige kommunistland hoppet av til vest.

Der var flere idrettsutøvere som hoppet av fra øst til vest under den kalde krigen. Mikkelsen (2022) forteller at den sovjetiske invasjonen i Ungarn førte til at fotballspilleren Ferenc Puskas hoppet av til vesten i 1956 (Mikkelsen, 2022). Rider (2020 s, 36) forteller at i kjølvannet av de olympiske sommerleker i Melbourne i 1956, så ble 34 ungarere og fire rumenere, inkludert idrettsutøvere, trenere, forfattere og idrettsadministratorer hjulpet med å hoppe av til USA (Rider, 2020, s 36). Rider (2020 s, 34) sier også at hoveddelen av historier som kom fram om idrett under kommunismen var basert på beretninger fra øst-europeiske flyktninger som bodde i vest. De var drevet av et ønske om å avslutte det kommunistisk styre i hjemlandet og flyktninger fortalte dypt negative historier om målene for kommunistisk idrett og de restriktive aspektene ved livet i Øst-Europa. Rider forteller også om at i et skarpt angrep som ble sendt på eteren til Voice of America, så forklarte Josef Halmay, en ungarsk emigrant, at kommunistiske stater utelukkende var fokusert på å utvikle idrettsutøvere for propagandaens skyld. Halmay, var en olympisk kano-padler som hoppet av i 1954, og han sa også at idrettsutøvere ble låst inne på hotellrommene sine under

internasjonale konkurranser og innestengt i busser når de reiste til arrangementer. «Jeg visste at jeg ble brukt som et verktøy», sa han. Rider hevder også at mange av historiene i informasjonsprogrammene om flyktninger ble skrevet for å inkludere en lykkelig slutt og USIA fremhevet ofte at emigrantene nå levde trygt og fornøyd i den frie verden (Rider, 2020, s 34). I et senere avsnitt skal jeg også vise at disse avhopperne informerte om dopingbruk i sine respektive land. På slutten av 1970- og begynnelsen på 1980-tallet økte spenningen mellom USA og Sovjet bl.a. pga. gjensidige boikotter av OL.

Zeller (2020, s, 104) skriver at på et globalt nivå var slutten av 1970- og begynnelsen av 1980-tallet en periode med politisk uro da spenningene økte gang på gang mellom Sovjet- og vestblokkene. Det var hendelser som den sovjetiske invasjonen i Afghanistan, NATOs dobbelsporingsvedtak og de gjensidige boikottene av de olympiske leker i Moskva og Los Angeles i henholdsvis 1980 og 1984 som understreket den epokelige betydningen av denne perioden med internasjonale forbindelser (Zeller, 2020, s 104). USAs boikott i Moskva 1980 og Sovjets boikott fire år etter i Los Angeles tar jeg for meg senere i oppgaven. Sovjets boikott i 1984 var kanskje ikke bare gjengjeldelse? Utover på 1980-tallet viser den sovjetiske økonomien svakhetstegn.

Libæk et al. (2008 s, 293) sier om Sovjetunionen at de viser svakhetstegn i kappløpet mot USA rundt 1980-tallet. På denne tiden var det snakk om en intervensjon i Polen pga. uroligheter der, men sovjetiske ledere skjønnte at dette ville medføre for store kostnader. Sovjetøkonomien var altså nedkjørt og ville ikke tåle øket spenning og militærutgifter (Libæk et al. 2008, s 293). Sovjetøkonomien var nedkjørt, og det kan se ut som at der trengs en ny giv. En ny giv får man med den nye presidenten som kommer i 1985 – Michail Gorbatsjov.

Fram til 1985 blir lederne i Sovjetunionen valgt blant folk som hadde opplevd den russiske revolusjonen i 1917. Egge (2022a; 2022 b) viser at disse var gamle og de to siste (Jurij Andropov og Konstantin Tsjernenko) levde bare i ca. et år etter at de ble valgt til ledere (Egge, 2022a; Egge, 2022b). Libæk et al. (2008, s, 293-294) sier at i 1985 kom en yngre person inn og fikk til store forandringer i Sovjet. Denne mannen var Michail Gorbatsjov. Han ordnet avtaler med USAs president Ronald Reagan (som jeg har nevnt tidligere). Han innførte perestrojka (økonomisk omstrukturering), glasnost (økt ytringsfrihet) og demokratizatsija (politisk demokratisering) (Libæk et al. 2008, s 293-294). Libæk et al. (2008, s, 295-297) skriver videre om Gorbatsjov at han tillot landene i øst-blokken å frigjøre seg fra kommunismen og han ville ikke sette noe inn på å berge

upopulære regjeringer. Dette gjorde at en fikk en kjedereaksjon og i 1989 brøt nesten alle kommunistregimene i Øst-Europa sammen. Men omveltningene gikk stort sett fredelig for seg – det var kun i Romania at det ble et omfattende folkeopprør. Warszawapakten blir oppløst i 1991 og til slutt faller Sovjetunionen også og bl.a. Hvite-Russland og Ukraina erklærer seg som uavhengige stater. Libæk et al. regner den kalde krigen som over i 1991 (Libæk et al. 2008, s 295-297). At Michail Gorbatsjov åpner opp det sovjetiske samfunnet påvirker idretten også. Bl.a. så skriver pressen friere om idrettskonkurranser etter at Gorbatsjov blir president. Jeg kommer tilbake til mer om dette senere. Nå skal jeg si litt om idrett som kulturfenomen under den kalde krigen.

3.2 Idrett som kulturfenomen og kulturkamp

Edelman og Young (2020 s, 1) hevder at idrett unektelig var et stort kulturfenomen i og under den kalde krigen. Den var et fundamentalt urbant tidsfordriv, en lidenskap og aktiviteten økte uunngåelig ettersom migrasjonen fra landsbygda økte i kjølvannet av den andre verdenskrigen med bybefolkningen som doblet seg over hele verden før 1970. Idretten var en konstant kilde til innovasjon ettersom det nye TV-mediet spredte seg og utviklet seg, fra det inntok husholdningene på 1950-tallet - bruk av farger kom på 1960-tallet og kabel og satellitt-revolusjonen fulgte på 1980-tallet. Idretten spilte også en betydelig rolle i veksten av fritids- og helserelaterte aktiviteter, spesielt i vest, fra 1960-tallet og fremover. Edelman og Young (2020, s 1) konkluderer med at det er ganske entydig at den kalde krigen endret idretten. Etterkrigstiden førte også til store forandringer for folk flest. Mediene utviklet seg og spredte sitt budskap mer rundt til hele verden. Det var som sagt viktig å være best i idrett under den kalde krigen og her har jeg med mer om ishockey-kampen som ble presentert i starten.

Mary G. McDonald (2007 s, 224-225) sier at i tillegg til å fremme en ideologi om enten kapitalismens eller kommunismens overlegenhet så brukte begge landene den kalde krigens retorikk også for å fremme sine egne nasjonale og strategiske interesser. Idrettslige konkurranser som den forannevnte USSR-USA olympiske ishockeykamp ble dermed viktige symbolske hendelser hvor konkurrerende verdenssyn og nasjonale interesser ble representert, utfordret og gjentatt. McDonald hevder videre at på overflaten egner olympiske fortellinger fra den kalde krigen seg lett til binære formuleringer, en «oss» versus «dem» eller en «kapitalisme» versus «kommunisme» mentalitet der idrettsutøverne står symbolsk for en forestilt enhetlig nasjon. At olympisk hockey

lett kan hjelpe til med å bygge slike fortellinger om nasjon er ikke overraskende siden idrett uten tvil har blitt det mest følelseladete – i fredstid – kjøretøyet for å utnytte og uttrykke bånd av nasjonal kulturell tilhørighet (McDonald, 2007, s 224-225). McDonald hevder også (2007 s, 226-227) at Boswell skal ha hevdet at ishockey-kampen mellom USA og Sovjet fordoblet, mange av følelsene og motivasjonene som har gitt næring til alle kriger i historien fordi det var en atletisk konkurranse av høyeste klasse. Den var i dypeste forstand i strid med den olympiske ånd så «hvis dette er det siste OL, trenger ingen spørre hvorfor» (McDonald, 2007, s 226-227). McDonald hevder også at under den kalde krigen dukket det opp nye taktikker innenfor de respektive politikkene (policies) om kontroll der hver nasjon rettferdiggjorde sine militære og internasjonale diplomatiske handlinger som nødvendige for å stoppe enten sovjetisk ekspansjon eller amerikansk aggresjon (McDonald, 2007, s 223). Scherer et al. (2007 s, 164) sier det slik at det var vår livsstil mot deres, kapitalisme versus kommunisme, frihet versus totalitarisme, vest versus øst (Scherer et al., 2007, s 164). Blokkene stod altså mot hverandre på mange områder og «oss» og «dem» holdningen stod sterkt. Årsakene var ikke alltid de samme, men der var en del boikotter og utestengelser under den kalde krigen.

3.2.1 Idrettslig boikott og utestengelser

Der var boikott og utestengelser i forbindelse med OL under den kalde krigen. Tvedt et al. (2022) forteller at Tyskland og Italia ble utestengt fra begge OL i 1948 mens Sør-Afrika ikke fikk delta i OL i årene 1964-1988 pga. landets apartheidpolitikk (som også gjorde seg gjeldende på idrettsbanen). Første gang Sovjetunionen deltok var i sommer-OL i Helsinki i 1952 og i vinter-OL i Cortina i 1956. De invaderte Ungarn i 1956, og i tillegg til Suez-konflikten så førte dette til at seks land boikottet OL i Melbourne i 1956 (Tvedt et al., 2022). Rinehart (2007 s, 51) sier at det blant annet var Spania, Sveits og Nederland (Rinehart, 2007, s 51). Ifølge OL-museet (Montreal 1976) så boikottet i 1976 30 land i protest mot at New Zealand hadde spilt rugby i Sør-Afrika og fikk delta i lekene – disse landene trakk seg bare to dager før lekene begynte (ol.museum/om-olympiske-leker/sommerleker/montreal-1976). Tvedt et al. (2022) slår fast at OL i Moskva ble boikottet av 65 land deriblant USA, Norge, Vest-Tyskland og Japan. Årsaken til denne boikotten var at Sovjetunionen invaderte Afghanistan i 1979. Som gjengjeld boikottet 14 land (alle kommunistiske) OL i Los Angeles i 1984 (Tvedt et al., 2022). Eller var gjengjeldelse eneste grunn? Hunt (2011, s, 73) sier at Sovjetunionen visste at i OL i Los Angeles så ville det bli testet om utøverne brukte testosteron og koffein (Hunt, 2011, s 73). Hoberman (1992 s, 266) hevder på sin side, at

testosteron hadde Sovjeterne brukt siden 1950-tallet (Wagg & Andrews 2007, s 15; Hoberman 1992, s 266). Hunt (2011, s, 73-74) forteller at siden man mente at testosteron-testingen i Los Angeles var sikker, så var der sjanse for at Sovjetiske utøvere ville bli tatt (Hunt, 2011, s 73-74). Men der var sannsynligvis en grunn til for at Sovjet boikottet OL i Los Angeles.

Hunt (2011 s, 74) hevder at utsiktene til nederlag i hendene på amerikanerne virket mindre illevarslende enn andre muligheter som kunne oppstå i Los Angeles. For dersom en amerikansk seier på hjemme territoriet skremte sovjetiske ledere så virket risikoen for at DDR kunne overgå Sovjetunionen i olympisk suksess direkte katastrofal. Hunt sier videre at uansett om det var et resultat av bekymringer over testprotokoller eller fra farene ved østtysk doping, så forsterket frykten for å mislykkes argumentene for en boikott. Man husket den middelmådige sovjetiske forestillingen i vinter-OL i Sarajevo i 1984 og Peter Ueberroth (leder for organisasjonskomiteen i Los Angeles) trodde absolutt at visjoner om fiasko påvirket sovjetiske beslutningstakere. Ueberroth sa at de gjorde det ikke bra i Sarajevo i 1984 og at dette ble de alvorlig kritisert for i hjemlandet (Hunt 2011, s, 74). DDR tok 9 gull i Sarajevo i 1984, mens Sovjet tok kun 6 (no.wikipedia.org/wiki/Vinter-OL_1984). Edelman og Young (2020, s, 9) sier at Bresjnev var så interessert i idrett at hadde han ikke dødd i 1982, så hadde ikke Sovjet boikottet OL i LA (Edelman & Young 2020, s 9). Om det samme sier Prozumenshikov (2020, s, 83) at til tross for boikotten organisert av de vestlige landene under OL i Moskva i 1980, så ser det ut til at Bresjnev var forberedt på å la idrettsutøvere fra Sovjetunionen og andre sosialistiske land reise til USA i 1984 (Prozumenshikov 2020, s 83).

Mertin (2007 s, 235) sier om OL i 1980 og 1984 at den økende spenningen mellom de to supermaktene USA og USSR på slutten av 1970-tallet og begynnelsen av 1980-tallet gjorde de olympiske leker i 1980 i Moskva og 1984 i Los Angeles til ofre for den kalde krigen. Videre hevder han at utviklingen av global politikk forhindret ikke bare atletene til disse to direkte ideologiske motstanderne fra å besøke hverandres land, men boikottbevegelsen påvirket også andre nasjoner innenfor de to politiske blokkene. Han sier også at begge disse olympiske lekene led av fraværet av de viktigste og mest interessante idretts-motstanderne (Mertin, 2007, s, 235). Tvedt et al. (2022) forteller at Kina ikke deltok i sommer-OL fra 1956-1980 i protest mot at Vietnam fikk delta - men fra 1984 har både Kina og Taiwan deltatt (Tvedt et al. 2022).

Der var altså andre grunner også til at Sovjet boikottet OL i Los Angeles i 1984 enn ren gjengjeldelse. I det neste avsnittet behandler jeg kampen mellom ideologiene.

3.2.2 Idretten i kampen mellom ideologier

I den kalde krigen var der som sagt ingen direkte krig mellom USA og Sovjet. De støttet hver sin side i Korea- og Vietnam krigen og kriget da gjennom stedfortredere, men der var ingen direkte konfrontasjoner mellom de to stormaktene. Meier og Reinold (2013, s, 1352) kaller det en krig minus skyting (Meier & Reinold 2013, s 1352). Edelman og Young (2020, s 14) hevder at den kalde krigen utspilte seg ganske annerledes i Asia enn i Europa fordi supermaktene ble fanget i et firkantet forhold til Kina og Japan og to «varme»-kriger fulgte (Korea og Vietnam) (Edelman & Young 2020, s 14). Selv om supermaktene stod på hver sin side under Korea- og Vietnam krigen, så kalles allikevel den kalde krigen for en krig minus skyting. I neste avsnitt kommer jeg mer inn på hvor viktig det var å vinne idrettskonkurranser.

I den kalde krigen var det hele tiden viktig å vise hvem som var best/hvem som hadde den beste ideologien. Det viser seg f.eks. gjennom romkappløpet, industrikappløpet mm. Men det var også viktig å være best i drett. Robert E. Rinehart (2007, s, 45) sier at mens Sovjet tok sin plass på verdensidrettsscenen og særlig på begynnelsen av 1950-tallet, forsterket den også grepet om såkalte «satellittnasjoner» etter andre verdenskrig som Polen, Jugoslavia og Ungarn. Rinehart hevder videre at på samme måte som idrettsscenen samlet seg for USA og Sovjetunionen så støttet begge nasjoners satellittsfærer en idrettsretorikk som fremsatte at suksess på idrettsområdet reflekterte overlegen ledelsesmessig, geopolitisk og tillitsfull ideologi (Rinehart, 2007, s 45). Det var altså de to blokkene mot hverandre. Kowalski og Porter (2007, s, 64) hevder at idrett, på sin egen måte, var en like viktig del av de internasjonale forbindelsene under den kalde krigen som diplomati og spionasje. De sier at Peter Becks nyere arbeid med idrettens historie under den kalde krigen understreker dette poenget. Han innrømmer at konfliktens art først og fremst var «politisk-ideologisk» mens han argumenterer for at idrett ble en høyprofilert slagmark hvor representanter fra begge sider av jernteppet konkurrerte om (dette skjedde i full glans av moderne medier og foran et globalt publikum) overlegenhet. Man kan si at idrett var en manifestasjon av det «kulturelle OL» der den kalde krigens hovedpersoner var mer eller mindre permanent engasjert (Kowalski & Porter 2007, s 64). Paul Dimeo (2007, s, 153-154) sier at i 1959 sa den høyprofilerte 400 meter løperen Eddie Southern at han heller ville dø enn å tape - det var

ikke for å få et poeng eller to han løp – nei han løp for å slå russerne. Dimeo forteller videre om den olympiske mester i tikamp på slutten av 1950-tallet, Rafer Johnston, som senere sa at det ikke bare var mann-mot-mann - det var kommunisme vs. den frie verden. Der var mange andre som hevdet at det var sitt eget land og dets system de kjempet for på friidrettsbanen (Dimeo, 2007, s 153-154). Meier og Reinold (2013 s, 1352) sier at idretts-politisering representerer en av de verdslige trendene som står for det permanente søket etter innovative metoder for ytelsesforbedring i idrett. Man kan vanskelig benekte at politisering og fremvekst av idrettslig nasjonalisme har definert trekk ved idrettsutvikling i det tjuende århundret. En sterk innvirkning av idrettslig nasjonalisme er spesielt knyttet til tiden man regner som den kalde krigen hvor (som sagt tidligere) internasjonal idrett var en arena for krig minus skyting. Idrett var altså en del av kampen mellom systemene (Meier & Reinold 2013, s 1352). Kowalski og Porter (2007, s 76) hevder at etter 1952, da Sovjetunionen gjorde sin debut i Helsinki, var kald krigs rivalisering symbolsk representert gjennom idrett i hvert eneste OL (Kowalski & Porter, 2007, s 76). Det var altså en kamp mellom systemene og jeg har også vist ved eksempler fra enkeltutøvere hvor viktig det var å vinne. Kroppskappløpet har jeg nevnt tidligere. Her kommer der mer om det.

Oca (2007 s, 125-126) sier at frykt for utarmet maskulinitet akkurat mens USA tok ledelsen i den frie verden gjorde president Eisenhower svært bekymret og han lot seg raskt farge av den kalde krigen. I likhet med søster-«gapene», «missile-gap» og «appliance-gap», så ble «muscle-gap» over-giret av angst pga. den kalde krigen. Men forskjellig fra de andre gapene, som i stor grad fokuserte på ikke-humane teknologier - «muscle-gap» og diskursen rundt det var spesifikt opptatt av nasjonens menneskelige ressurser, nemlig mannlige kropper. Oca hevder videre at ved å blande sammen nasjonenes menneske-geografi med dens politiske geografi, var «muscle-gap» ikke bare opptatt av formen til nasjonale temaer, det var også opptatt av formen til nasjonen selv. Den kalde krigen førte altså ikke bare til et «våpen-kappløp», men også til et «kroppskappløp» ved at innbyggernes kropper og det politiske organet ble sett på som våpen for geopolitisk kamp (Oca, 2007, s, 125-126). Det var altså viktig at mannfolk var i god form under den kalde krigen. Stor idrettssuksess hos østblokkland førte også til idretts-organisatoriske endringer i vestlige land. Houlihan (1999, s, 22) sier at for mange vest-europeiske og nord-amerikanske land så var den oppsiktsvekkende suksessen til DDR og Sovjetunionen tidlig på 1960-tallet en betydelig utfordring for komfortable forutsetninger om vestlig-idretts overlegenhet og førte til en rekke debatter om trusselen for nasjonal prestisje pga. kommunisme-dominering i store idrettsbegivenheter.

Houlihan fortsetter med at bekymringen for nedgangen i idrettslige prestasjoner i forhold til DDR og Sovjetunionen var en av faktorene som fikk Storbritannias Labour-regjering til å utnevne et rådgivende idrettsråd på midten av 1960-tallet. Dette førte også til en av de sjeldne intervensjonene fra den amerikanske føderale regjeringen i idretten da de amerikanske idrettsorganisasjonene ikke var i stand til å organisere seg effektivt for Olympiske konkurranser. Da fikk kongressen gjennom Amateur Sports Act i 1978 (Houlihan 1999, s 22). I Vest-Tyskland ble der også gjort idrettsorganisatoriske endringer. Dette kommer jeg tilbake til i kapittelet om Vest-Tyskland. OL-friidretten var veldig viktig for idretts-rivaliseringen mellom de to blokkene. Hvordan forholdt det seg da med fotballen?

3.2.3 Hva med fotballen?

Kowalski og Porter (2007, s, 78-79) sier at idrett forble en surrogatkamp for øst-vest politikk så lenge selve den kalde krigen varte, men at etter midten av 1950-tallet så gikk fotballen seg stadig mer tilbake i bakgrunnen for øst-vest idrettslige rivaliseringer. Til tross for seire i olympisk fotball, ble Sovjetiske- og østeuropeiske lag sjelden alvorlige utfordrere for de store titlene i Europacup, EM og VM. Riktignok vant Sovjetunionen det første EM (for nasjoner) i 1960, men seieren fikk mindre betydning pga. fraværet av England, Italia, Skottland, Sverige og Vest-Tyskland. Det at man mislyktes i verdensfotballen var en grunn til at spesielt Sovjetunionen tildelte det mindre betydning etter de første årene av den kalde krigen. Den andre grunnen var at fotball («soccer») ikke hadde noen betydning for dens store motpart, USA. Bryhn (2022) sier om amerikansk fotball at det er noe annet enn «soccer» og er ved siden av baseball den mest populære idretten i USA. Den spilles også mellom to lag, men man kan ta ballen i hendene og kaste den videre til medspillere og også sparke den i spesielle situasjoner. Det er fysisk hardt med harde taklinger og blokkeringer og skader er vanlig selv om man bruker beskyttelsesutstyr (Bryhn, 2022). Kowalski og Peter hevder videre at hvis den Sovjetiske regjeringen skulle bruke idretten for å vise det sosialistiske systemets overlegenhet i praksis, så måtte den konsentrere seg om områder som betydde noe for USA - og OL var en slik arena. De vanlige friidretts-møtene mellom «supermaktene» som begynte i 1958 inntok også en økende betydning i Sovjetisk idrettsdiplomati (Kowalski & Porter, 2007, s 78-79). Kowalski og Peter hevder også (2007, s, 65), at mens den kalde krigen fortsatte - til Mikhail Gorbatsjov tok fatt på sin «nye kurs» i Sovjetiske forhold til vesten på slutten av 1980-tallet, oppnådde fotball aldri igjen den politiske betydningen den hadde hatt mellom 1945 og 1954. Dette er der to grunner til. Den ene er at etter midten av 1950-årene, med

få unntak, så var kommunistiske lag ikke seriøse utfordrere for de store premiene i europeisk og verdens-fotball: VM, EM; og de forskjellige europeiske (klubb) konkurransene (som jeg også nevnte ovenfor). For det andre, så ble de olympiske leker for de kommunistiske statene, og da spesielt friidrettsarrangementene hovedfokuset for idrettsdiplomati og propaganda – dette etter deres overraskende vellykkede debut i 1952 (Kowalski & Porter, 2007, s 65).

Riordan (2007, s, 277) sier at mens Sovjetunionen dominerte sommer – og vinter-OL fra de deltok første gang i 1952 i Helsinki (i tillegg til noen ikke-olympiske idretter, som sjakk), med fremragende prestasjoner også fra noen andre kommunistiske stater (som f.eks. DDR), så utfordret de aldri på alvor verdens ledende fotballag. Til tross for den fantastiske prestasjonen til Moskva Dinamo i sin fire-kampers ubeseirede turne i Storbritannia i 1945, klarte ikke Sovjet-fotballen å få en plass blant verdens ledende nasjoner eller klubber. Det samme kan sies om profesjonell basketball og sykling, men ikke om ishockey hvor det Sovjetiske landslaget tok på og slo de ledende NHL-klubbene på 1980-tallet (Riordan, 2007, s 277). Jeg kommer tilbake til i hvilken grad doping ble brukt i fotballverdenen under den kalde krigen. Idrettslig suksess ble brukt som nasjonal prestisje – det kommer jeg inn på nå.

3.2.4 Idrettslig suksess og nasjonal prestisje

Houlihan (1999 s, 22) hevder at et motiv for regjeringers engasjement i idrett er bruken av internasjonal idrettslig suksess som en praktisk og relativt billig måte til å styrke landets prestisje på, og som et middel til å utvide repertoaret av diplomatiske verktøy som er tilgjengelig (Houlihan 1999, s 22). Houlihan (1999 s, 25) hevder også at både USA og Sovjet har en lang historie med regjeringsbruk av idrett for diplomatiske formål. Begge landene brukte idrett som surrogat for deres ideologiske rivalisering - som en måte å forsøke å skape gode forbindelser med mulige støttespillere og allierte på, og som en måte å sementere bånd med sine allierte (Houlihan, 1999 s 25). Houlihan (1999 s, 23-24) sier om DDR at deres elite-idretts politikk hadde 3 mål/motiver: 1) oppnåelse av diplomatisk erkjennelse, 2) forbedring av statusen til DDR inne i kommunist-blokken og 3) å demonstrere for ikke-kommunistiske land overlegenheten til det kommunistiske system. Houlihan skriver også at elite-idretts suksess og medlemskap i idrettsorganisasjoner som IOC og de store internasjonale organisasjonene var sentralt i forhold til DDRs strategi i forhold til diplomatisk oppmerksomhet (Houlihan, 1999 s 23-24). Meier og Reinold (2013 s, 1352) snakker også om at der er beviser for statsdoping i stor stil i DDR og at det var meningen å få diplomatisk anerkjennelse

gjennom idrettslig suksess - man ville også øke de kommunistiske regimenenes usikre innenlandske legitimitet og man gjorde det også for å bevise kommunismens overherredømme. Videre hevder Meier og Reinold at det er vanskelig å benekte at den kalde krigs-innrammingen av idrett som en kamp mellom systemer også har bidratt til å øke søket etter forbedringsmidler innen idrett. (Meier & Reinold 2013 s 1352). Doping temaet kommer jeg tilbake til i neste hovedkapittel. Den kalde krigen ble av noen sett på som en kamp mellom systemer. Det vil jeg si noe om nå.

3.2.5 Kamp mellom systemer

Wagg og Andrews (2007, s, 2) sier at innenfor det skjøre geopolitiske landskapet som ble skapt av konferansen på Jalta (februar 1945) og i Potsdam (august 1945) så var internasjonal idrettskonkurransen et hittil enestående og uten tvil rengjørende redskap for uttrykket av den nye rekkefølgen av nasjonsbaserte motsetninger i etterkrigsverdenen. Wagg og Andrews forklarer videre at måten den andre verdenskrig tok slutt på, og spesifikt måten store deler av Øst-Europa ble etterlatt sårbare for Sovjetunionens ekspansjonistiske impulser, skapte et klima av frustrasjon mellom de to globale supermaktene (USA og Sovjet) og deres angivelig motsatte økonomiske, politiske og kulturelle systemer. Selv om det generelt ble akseptert å ha begynt i 1945, så talte de forskjellige kursene til det russiske samfunnet (fra tsarautokrati til kommunistisk kommando) og USA (fra republikansk demokrati til kapitalistisk hegemoni) både til den varige motviljen mellom disse suverene nasjonene, og uunngåeligheten av stadig mer globaliserte politiske, økonomiske og tekniske relasjoner (Wagg & Andrews 2007, s, 2). Der var altså en varig motvilje mellom de to landene, men de måtte også i stadig økende grad forholde seg til politiske, økonomiske og tekniske relasjoner. Det neste jeg skal se på er idrett og diplomati.

3.2.6 Idrett og diplomati

Jamail (2000, s, 203) sier at i 1979, i en internasjonal baseball turnering, visker en cuba-tilhenger Wayne Smith (sjef for US diplomatisk mission i Havana) i øret og sier: «You can't raise your flag over us by force, but you can through baseball» (Jamail, 2000, s 203). Det viser hvor viktig det var å vinne i idretten – tapte man i idretten, så godtok man at man var dårligere enn konkurrenten. Jamail sier videre at realiteten er at mens de to regjeringene er i konflikt, så liker cubanere og amerikanske borgere hverandre – og dette er delvis på grunn av baseball. Han hevder at turneringen i Millington var baseballdiplomati på sitt beste. Jamail siterer Dick Case (daværende administrerende direktør i det organet som administrerer amatørbaseball i USA) som sier at «Vi

må stoppe den kalde krigen med Cuba. Vi må bryte ned den barrieren, og vi kan starte med baseball». Case var hjernen bak den årlige USA-Cuba baseball-serien som ble holdt hver sommer mellom 1986 og 1996 og ifølge Jamail, så ville Mr Case blitt en god diplomat (Jamail, 2000, s 203). Men har baseball-kampene mellom USA og Cuba ført til et bedre forhold mellom landene? Jamail (2000, s, 205) sier at mens der har vært mye diskusjon angående «baseball diplomati», spesielt i kjølvannet av «ping-pong diplomati» med Kina under Nixon-administrasjonen, har det egentlig aldri vært gjort noen seriøs innsats for å bruke baseball for å slette spenningen mellom USA og Cuba. Dette fordi begge land har forsøkt å bruke baseball som et våpen for å få en viss fordel over den andre. Jamail sier videre at Fidel lenge har hatt ideen om at han kan beseire sin hovedfiende i sitt eget spill. Amerikanske administrasjoner fra Eisenhower til Clinton har brukt baseball som et politisk verktøy og aldri som et trekk mot en reell opptining av forhold (Jamail, 2000, s 205). Friidrettsarrangementene skulle være viktig idrettslig propaganda og Kowalski og Porter (2007 s, 65) hevder at for kommuniststatene så ble de olympiske leker og spesielt friidrettsarrangementene, hovedfokuset for idrettslig diplomati og propaganda etter deres vellykkede debut i 1952 (Kowalski & Porter, 2007, s, 65).

Idrettsdiplomati fungerte også for Kina. Brownell (2007, s 264) sier at på grunn av den kulturelle revolusjonen hadde Kina sluttet å delta i internasjonale idrettsbegivenheter inntil en personlig bønn fra lederen av det japanske bordtennisforbundet overtalte styreleder Mao til å sende et lag til det 31. verdensmesterskapet i bordtennis i Japan i mars 1971. Der hadde de vennlige kontakter med det amerikanske laget og i april (1971) bestemte Mao seg for å godta forespørselen fra USA om å sende en bordtennisdelegasjon til Kina. Dette «Ping-pong diplomatiet» banet vei for Kinas opptak i FN i oktober 1971 (Brownell, 2007, s, 264).

Man mener at idrett kan bedre det diplomatiske og Andrews & Wagg (2007 s, 4) siterer en Goldberg som sier at «Sportsutveksling mellom USA og Cuba, Nord-Korea eller Iran kan bryte ned stereotypier, øke forståelsen og begrense kampene til spillefeltet i stedet for slagmarken. De er en trygg måte å få et land ut av isolasjon på, og fungerer som et trinn i engasjementet, om ikke det første trinnet» (Andrews & Wagg 2007 s, 4).

3.3 Dopingens rolle som «våpen»

I en tidlig fase av dette masterprosjektet ble jeg oppmerksom på at doping spilte en vesentlig rolle i den idrettslige kalde krigen. Derfor har jeg viet mye plass til dette temaet. Dopingbruk ble, under den kalde krigen, svært omfattende og viktig. Dennis (2020, s 135) viser til Dr. Rolf Kipke i tidligere DDR som sa, at man trodde ikke at trening var nok, for å sikre vital ytelsesfordel – det måtte kombineres med anabolske-androgene steroider (Dennis, 2020, s, 135) - doping ble alt mer viktig for prestasjonsutvikling generelt og som et politisk virkemiddel i idretten under den kalde krigen.

Thomas M. Hunt (2011, s 39) sier det slik at ved første øyekast virker intensiveringen av nasjonalismen i internasjonal idrett på 1970-tallet merkelig pga. mindre spenning i den kalde krigen som var forårsaket av avspenning. Det kan likevel hevdes at atletiske konkurranser kan tjene som psykologiske erstatninger for væpnet konflikt i perioder med relativ internasjonal ro. Hunt hevder også at bruken av prestasjonsfremmende stoffer av idrettsutøvere ved olympiske konkurranser kan ha tjent som et ikke militært middel for å føre kamper i den kalde krigen. Han sier også at som George Orwell observerte i 1945, så er seriøs idrett.....krig minus skyting og videre at tidlige forhåpninger om en effektiv styringsstruktur (i forhold til doping) som kunne eksistere utenfor nasjonalstatenes regulatoriske innflytelse var noe som kom til kort med land som avsto fra involvering i doping politikk kun av egeninteresse. Da, ved å unngå kontroll over prestasjonsfremmende stoffer vedtatt av olympiske funksjonærer, så engasjerte nasjoner seg på begge sider av jernteppet i det som utgjorde et farmakologisk våpenkappløp (Hunt, 2011, s, 39). Doping var altså et «våpen» i den idrettslige kalde krigen. Doping kommer jeg mer inn på nå i del II av oppgaven.

3.3.1 Dopingkappløpet

Politiseringen av toppidretten var en drivkraft til produksjon og bruk av doping. Meier og Reinold (2013 s, 1351) hevder at det er en vanlig kunnskap blant forskere innen idrettshistorie som sier at politiseringen av høytytelsesidretten representerer en av drivkreftene til doping. Som f.eks. ved det store omfanget av dopingprogrammet i DDR, som var et resultat av kommunistregjeringens forsøk på å øke sin legitimitet ved hjelp av idrettslige triumfer – da blir det vanskelig å avkrefte at idretts-politisering står for økningen av doping i det tjuende århundret. Meier og Reinold sier videre at mens det østtyske dopingprogrammet var godt dokumentert, så er sammenhengen mellom idretts-politisering og doping i vestlige samfunn mye mindre kjent. Man antar likevel at til tross for

betydelige institusjonelle forskjeller, så etterlignet vesttysk idrett ikke bare den østtyske rivalen når det gjelder organisasjonsstrukturer, men også med hensyn til doping praksis (Meier & Reinold 2013, s 1351). Vesttysk idrett er et eksempel på vestlig idrett under den kalde krigen. Hunt (2011 s, 69) sier at før OL i Los Angeles i 1984 så holdt Ronald Reagan sin «evil empire»-tale. Det onde imperium var Sovjetunionen. Hunt sier videre at amerikanske utøvere hadde dobbelt press på seg før dette OL – de hadde press på seg om å ikke være dopet fordi dopingskandaler ble oppfattet som ødeleggende for internasjonal idrett. De hadde også press på seg for å vinne og da spesielt mot Sovjetunionen. Selv om Reagan og heller ingen andre i den amerikanske regjeringen anbefalte prestasjonsforbedrende medikamenter, så hadde retorikken stor innvirkning på amerikanske idretts-representanter (Hunt 2011, s 69). Man anbefalte altså ikke prestasjonsforbedrende medikamenter fra statlig hold i USA, men det gjorde man i øst.

Hunt, Dimeo og Jedlicka (2012, s, 56) forteller at bruken av steroider ble aktivt fremmet i Øst-Tyskland og Sovjetunionen under den kalde krigen, og for å ikke falle fra, så vendte andre nasjoner det blinde øye til doping blant sine egne idrettsutøvere (Hunt, Dimeo & Jedlicka, s 56). Dette viser at det var veldig viktig å vinne. Meier og Reinold (2013, s, 1354) sier at idrettslig nasjonalisme undergravde den internasjonale kampanjen mot doping ved å gi idrettsansvarlige taus tillatelse og til og med oppmuntring til å holde tilbake støtte til effektive antidopingtiltak som kunne begrense prestasjonen til deres idrettsutøvere. Implisitt aksept av doping praksis inkluderer dermed tildekking og politiske ikke-beslutninger om å la doping få pågå som før (Meier & Reinold 2013, s 1354). Hunt et al. (2012, s 56-57) skriver at nasjonale regjeringer med høyeste grad av vilje for å lykkes på konkurransemedaljubordene var strategiske for å slå systemet. På grunn av den idrettslige nasjonalismen katalysert av den kalde krigen, så ville ingen av sidene av jernteppet forårsake en ulempe for seg selv ved å gå inn for et effektivt anti-doping regime. Den amerikanske diskos-kasteren Jay Sylvester sa det slik at: «akkurat nå, så ser amerikanere på den ene siden og sovjetere og øst-tyskere på den andre bare på hverandre. Status quo råder fordi ingen vil være den første til å slå ned» (Hunt et al 2012, s 56-57). Man ville altså ikke ha effektive dopingtiltak fordi det kunne ødelegge prestasjonen til egne idrettsutøvere. Jeg kommer mer inn på antidopingarbeid senere i oppgaven.

3.3.2 Forskning og doping

Hunt et al. (2012, s 56) sier at på 1970-tallet hadde OL blitt en slagmark mellom leger og farmakologer og dermed hadde landene med de beste arbeidskreftene på disse områdene en iboende fordel. Den amerikanske vektløfteren Ken Patera ga i 1971 kanskje den beste artikuleringen av dette poenget i beskrivelsen av rivaliseringen med den store vektløfteren fra Sovjetunionen, Vasilij Alexeyev. Ken Patera sa at: «Sist år, så var den eneste forskjellen mellom han og meg at jeg ikke hadde råd til hans doping-regning. Nå har jeg råd til den og når jeg kommer til München neste år, så får vi se hvem som er best – hans steroider eller mine» (Hunt et al 2012, s 56). Houlihan (1999, s 90) sier det slik at utviklingen av medisinsk yrke og den jevne utvidelsen av dets kompetansesfære i samfunnet, kombinert med det økende presset fra regjeringer og handel (kommersialisering) på idrettsutøvere for å lykkes, har følgelig ført til et utdypende forhold mellom utøveren og legen (og andre idrettsforskere) og for de fleste idrettsutøvere en økende avhengighet. Man kan dermed si at klagen fra en amerikansk løper som ble nummer to om at «jeg trenger en bedre lege», representerer en typisk holdning blant eliteidrettsutøvere (Houlihan 1999, s 90). Houlihan (1999, s, 89-90) hevder at i tillegg til de leger og forskere som var direkte involvert i dopingprogrammer, er der også de medisinske fagpersonene som i beste fall virker ambivalente med hensyn til bruk av narkotika i idretten - og videre - der er ingen tvingende etiske grunner som sier at en må konkludere med at doping-misbruk av en enkelt idrettsmann er nødvendigvis uetisk, eller at idrettsstyrende organer må ha regler for å forhindre og straffe doping-misbruk (Houlihan 1999, s 89-90). Det gjaldt altså også i perioden å finne de mest effektive dopingmidlene og kappet om å lage de beste dopingpreparatene.

3.3.3 Kappløp for å lage de beste dopingpreparatene

Hunt (2011, s, 84) sier at der også var et kappløp for å lage de beste dopingpreparatene, et kappløp som Sovjet til slutt tapte (Hunt 2011, s 84). Hoberman (1992, s, 150) sier at det mannlige kjønnshormonet testosteron ble isolert i 1935 (Hoberman 1992, s 150; Dimeo 2007, 71). Hoberman (1992, s, 266) sier at sovjetiske idrettsutøvere brukte det under VM i vektløfting i 1954 (Wagg & Andrews 2007, s 15; Hoberman 1992, s 266) og at dette oppdaget amerikanerne og produserte sitt første anabole steroid, dianabol, i 1958 (Hoberman 1992, s 266). Hoberman (1992, s, 152) hevder at store vitenskapelige funn om det protein-anabole, eller muskelbyggende potensialet til steroider, faktisk ikke vistes før på 1950-tallet og det var mer eller mindre samtidig med deres introduksjon i verdenen av høyt-presterende idrett Hoberman 1992, s 152). Reinold og

Hoberman (2014, s, 872) hevder at siden testosteron ikke ble syntetisert før i 1935 så er det ikke så overraskende at der ikke er noen bevis for at anabole steroider ble brukt ved de olympiske leker i Berlin i 1936 – tidsfaktoren alene ville ha utelukket at de ble brukt av tyske idrettsutøvere eller andre. Videre sier de at spørsmålet om bruk av testosteron var doping ble aldri diskutert i mellomkrigstiden eller naziperioden. Årsaken til det var at det ikke spilte noen rolle i prestasjonsfremmende idretter i løpet av denne tiden. Men denne situasjonen endret seg fundamentalt i løpet av 1960- og 1970-tallet, da anabole steroider ble de viktigste prestasjonsfremmende medikamentene i idrett. Reinold og Hoberman sier at der var knapt noen antidopingtiltak på verdensbasis i første halvdel av det tjuende århundret. Faktisk var dopingtesting begrenset til hestesport mens doping i menneskelig idrett ble verken straffeforfulgt eller sanksjonert (Reinold & Hoberman 2014, s, 872). Reinold og Hoberman forteller at det var vitaminer man hadde det primære fokuset på på 1920- og 1930-tallet og man satte i gang med industriell masseproduksjon på midten av 1930-tallet (Reinold & Hoberman 2014, s, 874). Reinold og Hoberman (2014, s, 878) sier at vi har ikke harde empiriske bevis for testosteronbruk i idrett i mellomkrigstiden eller naziperioden og at kanskje det første pålitelige dokumenterte tilfellet av bruk av det mannlige hormonet i høyttelsesidrett var da den danske laglegen Mathisens foreskrev daglige doser av testikkelektrektet Androstin til danske roere (Reinold & Hoberman 2014, s, 878). Dimeo (2007, s, 57) sier at dette var i 1950 (Dimeo, 2007, s, 57) Jeg skriver om da laglege Mathisens ga doping til sine utøvere også senere i oppgaven.

3.3.4 Var noen idretter rene?

Dimeo (2007, s, 156) sier at der er ingen tvil om at fra Zeigler`s intervensjon (av Dianabol) til Ben Johnsons positive test for Stanazolol, så ble doping produkter brukt både i øst og vest. Listen man har over positive tester og antagelsen om utbredt bruk på 1970- og 1980-tallet er godt dokumentert. Robert Voy, medisinsk sjef for USAs olympiske komite fra 1985-1989 skrev: «Vi vet at Sovjeterne og østtyskerne brukte doping for å hjelpe til med å prestere på idrettsbanen i årevis. Vi må imidlertid også huske på at appellen til anabole-androgene steroider alltid har vært global. Faktisk har vestlige idrettsutøvere (som delvis avslørt av Ben Johnson affæren), alltid vært like aktive i den anabole-androgene steroidscenen. Og de er det fortsatt». Dimeo sier videre at da hele omfanget av doping av DDR- og USSR-idrettsutøvere begynte å dukke opp fra slutten av 1980 tallet og fremover, så ble det mye lettere å flytte skylden over til disse landene av to grunner: For det første så var der medvirkning og overgrep fra staten og for det andre var der en kombinasjon

av primære kildebevis og endrede politiske omstendigheter (Dimeo, 2007, s 156). Dimeo (2007 s, 125) hevder at vestlige idrettsutøvere var minst like skyldige i doping som deres kommunistiske kollegaer. Han sier videre at Arthur Gold kommenterte i 1978 at ulovlig bruk av doping var mye mer utbredt i britisk idrett enn man vanligvis tror, og at vi derfor ikke bør være så raske med å beskyldte kommunistene. Dimeo hevder videre at andre steder i Europa var det profesjonell sykling og fotball som plaget myndighetene. Både dødsfall, sykdom og anekdotiske bevis viser at amfetamin ble mye brukt i Belgia, Frankrike, Italia og Østerrike (Dimeo 2007, s 125). Dimeo (2007, s, 126-127) forteller at i den bredere historien om anti-doping og OL kan vi imidlertid se at visse idretter er mer problematiske enn andre. På 1950- og 1960 tallet var det kraftidrett som vektløfting og kast-idretter som ble sett på som dopingproblemer. Dimeo sier at dette er fordi steroider primært fungerer for å bygge styrke og muskler og at da USA og USSR gjorde disse idrettene til bokstavelige kamper om fysisk dyktighet, så var det lite sannsynlig at noen av sidene ville stoppe utøverne sine fra å bruke steroider.

Sykling, sier Dimeo, gir et fascinerende innblikk i skiftende historiske omstendigheter. I løpet av 1960-årene sa en rekke ryttere, inkludert den berømte Jacques Anquetil, at de var mot doping testing og hevdet at de hadde rett til å bruke sentralstimulerende midler. Med andre ord, så var dette den eneste idretten der deltakerne i stor skala har gjort det klart at de ønsket å dope seg. Dimeo sier videre at de fleste andre idrettene der doping dukket opp var profesjonelle. I Amerika ser det ut til å ha vært ganske populært innen profesjonell fotball og baseball. En av funksjonene i amerikansk idrett som gjorde doping til et mer offentlig tema var det faktum at High Schools og Høyskoler (College) er mye viktigere – de var konkurransedyktige arenaer. I europeisk fotball, derimot, ble doping brukt sporadisk, men det finnes ingen bevis for at en slik praksis spredte seg nedover til skoler eller til og med til universitetsnivå. Dimeo hevder videre at ettersom friidrett ble mer profesjonell og nasjonalistisk, så ble doping mer vanlig. Roger Bannister eksperimenterte med ekstra oksygen på 1950 tallet; på 1960 tallet brukte noen få amfetamin mens på slutten av 1960 tallet begynte eksempler på steroidbruk å dukke opp. Det var kanskje slik at stoffene i utgangspunktet ble sett på som uforenlige med friidrett, eller at idrettens historiske kultur veide mot bruk av doping. Dimeo hevder altså at uansett så var friidrettsutøverne tregere til å bruke sentralstimulerende midler og steroider på trening og i forbindelse med kostholdet. Han skriver også at endelig ser det ut til at noen idretter har holdt nullen når det gjelder doping. Dette gjelder rugby, svømming, cricket og basketball – ingen av disse har man funnet i perioden før 1976. Men

uansett, så er fravær av bevis ikke det samme som bevis på fravær. Mangel på riktige regler og testing betyr at muligheten eksisterte for å jukse. Det var slik at mange idrettsorganisasjoner ønsket heller å nekte for at deres idrett kunne være plaget av doping bruk i stedet for å jobbe med å vurdere og løse problemet (Dimeo 2007, s 126-127). Det kan altså se ut som at svømming var en ren idrett fram til 1976. Men det ser ut som at DDR sine kvinne-svømmere brukte doping siste halvdel av 1970-tallet. Dette kommer jeg tilbake til senere. Hvordan var det så med doping i DDR?

3.3.5 Utvikling av doping i DDR

Hoberman (1992, s, 219) sa at noen av de tyske fysikerne som gjorde så mye for å utvikle moderne sports-medisin på 1920- og 1930 tallet også fortsatte å arbeide for DDR etter 1945 (Hoberman 1992, s 219). Hoberman (1992, s, 223) hevder at de farmakologiske ambisjonene til øst-tyske forskere utvidet seg utover den velkjente verdenen av steroider til mer eksotiske forbindelser. F.eks. så ga noen forskere doser av det mystiske stoffet P til idrettsutøvere – et protein som består av elleve aminosyrer – for å teste dets antatte evne til å undertrykke angst – og de gledet seg over det faktum at det kunne ikke bli oppdaget av doping-kontroller. Øst-tyskerne kombinerte altså steroider med andre stoffer. Videre sier Hoberman at rettfærdiggjørelsen av doping som en erstatningsterapi som gjenoppretter kroppen til sin naturlige tilstand lenge var et grunnleggende element i den illegitime medisinske sub-kulturen i DDR. På den annen side, så er ikke ideen om at doping egentlig er en terapeutisk prosedyre spesiell for Øst-Tyskland - denne forestillingen har mange forsvarere over hele verden og i Tyskland (Øst og Vest) var den kjent som erstatning (Hoberman 1992, s 223).

Hoberman (1992 s, 216) sier at DDRs vitenskapsmenn og fysikere introduserte få nye ideer mellom 1950 og smuldringen av den øst-tyske staten i 1989. Deres betydelige bidrag til moderne idretts-medisin var utviklingen av et nytt anabolt steroid (Oral-Turinabol) og et stort eksperimentelt program, der man brukte hundrevis av idrettsutøvere som perfektionerte bruken for idrettsutøvere med høy ytelse i mange disipliner (Hoberman 1992, s 216). Hoberman (1992 s, 19) hevder at i det tidligere Øst-Tyskland, så ble eksperimenter med anabole steroider utført med kaldblodig effektivitet av høyt utdannede forskere (Hoberman 1992, s 19) og Hoberman (1992 s 146) sier at det også var slik at øst-tyske kvinner fikk steroider uten at de visste om det (Hoberman 1992, s 146). Hunt et al. (2012, s 57) hevder at det totale østtyske systemet var så avansert at av de over 10000 forvaltede idrettsutøvere med prestasjonsfremmende dopingmidler på 1970- og

1980-tallet, så testet kun to positivt (Thomas M. Hunt et al (2014, s. 2233) sier det slik at mellom sent på 1960-tallet og fram til Berlin-muren falt i 1989, så anslås det at 10000 østtyske idrettsutøvere ble administrert med ytelsesfremmende stoffer under dette systemet (Hunt et al., 2014, s 2233)). Hunt et al. sier at man ble testet før avreise. Hadde man doping i urinen, så ble man erstattet av en annen idrettsutøver og at testing kunne skje bare noen timer før avreise (Hunt et al. 2012, s 57). Hunt et al. (2014, s 2231) forteller at for å unngå å bli tatt for doping, så ble av- på-sykluser tidsbestemt av legemiddeladministrasjonen i dette systemet slik at idrettsutøverne ville være «av» når de ble testet på faktiske idretts-konkurranser (Hunt et al., 2014, s 2231). Om det samme sier Hoberman (1992, s 267) at det var vanlig praksis å avslutte steroid bruk lenge nok før en test for å unngå å bli oppdaget og at denne metoden utviklet øst-tyske vitenskapsmenn til det nær perfekte (Hoberman 1992, s 267). Noen mener at et statlig fremmet dopingprogram tok bedre vare på helsa til utøverne, men som jeg viser senere, så er ikke alle enige i det.

Hunt et al. (2014, s 2231-2232) sier at de som ledet dopingprogrammet demonstrerte i det minste en viss følsomhet overfor behovet for å beskytte helsa til utøvere under deres ansvar. I krevende spørsmål om informasjonssikkerhet jobbet Manfred Hoppner tett med Stasi-agenter for å holde de fulle detaljene i DDR-dopingssystemet for en håndfull mennesker (hemmelig). Hans tilsyn med de farmakologiske aspektene av programmet var like forsiktig. For eksempel så satte han grenser for antall idrettsutøvere som ble autorisert for medisin-administrasjon. Hunt et al. forteller videre at programlege dr. Werner Keyling sa at de ble beordret til å holde antall personer som var involvert i programmet på et minimum. I tillegg så ble denne numeriske grensen supplert med et strengt sett med fysiske krav for kvalifisering. I følge Hoppner så etablerte politikken et sett med forutsetninger for implementering av anabole steroider: man måtte ha stabil helse, være i jevn trening, ha fullstendig biologisk modenhet, og der var også en oversikt over atletiske prestasjoner. I tillegg så måtte utøverne være medlemmer av elitegruppene. Han bestemte også at bare de stoffene som østtyske forskere forstod skulle brukes i protokollene hans og han avviste trenere og idrettsutøvere som argumenterte for å bruke et bredere utvalg av produkter som et middel for å holde tritt med andre land. Noen år senere sa Hoppner at da den amerikanske sprinteren Florence Griffith Joyner slo alle våre sprintere i OL i Seoul i 1988, så ble jeg beskyldt for å ikke ha gjort alt i min makt for at sprinterne våre skulle nå helt opp. Trenerne ønsket virkelig å bruke veksthormoner, men jeg ville ikke tillate det. Hunt et al. sier videre at et vitnemål etter den kalde krigen av Roder inkluderte en lignende skildring av avgjørelsen. Roder sa at under OL i 1988 fanget

de fantastiske prestasjonene til de amerikanske kvinnesprinterne virkelig oppmerksomheten min. Mange mente at disse prestasjonene bare var mulig gjennom doping. På den tiden brukte amerikanerne veksthormoner for å øke ytelsen mens de ansvarlige partiene i DDR var enstemmig imot bruk av veksthormoner. (Hunt et al., 2014, s 2231-2232).

I DDR ble man straffet om man ikke fulgte doseringsplanen. Hunt et al. (2014, s 2232) sier at alle indikasjoner på variasjon fra en godkjent doseringsplan ble undersøkt, og de som ble identifisert som ansvarlige for overtredelsen ble straffet. Man gjennomførte sanksjoner mot idrettsutøvere som hadde tatt steroider uten tillatelse – uten tillatelse vil si idrettsutøvere som tok steroider utenfor medisin planene eller de som tok mer enn de skulle. Hunt et al. sier videre at straffer også ble gitt til trenere som hadde presset sine idrettsutøvere til å overskride de foreskrevne doseringsnivåene (Hunt et al., 2014, s 2232).

Hunt et al. (2014, s 2232-2233) hevder videre at opplært medisinsk personell holdt nøye øye med utøverne som var involvert i dopingprogrammet. Utøverne ble hele tiden overvåket av leger. Alle de normale tingene som lever, blod etc. ble testet. Videre så trodde man i DDR, ifølge Hunt et al. også at seriøse bivirkninger pga. bruk av anabole steroider var midlertidige – man trodde at det ville bli oppdaget tidlig av idrettsleger og at når man så sluttet med anabole steroider, så var prosessene reversible – dvs. at man gikk tilbake til det normale. Side-effekter som unormal hårvekst, mørkere stemme og hardere muskler visste de allerede om, men som de selv sa så visste de ikke om noen side-effekter som var seriøse eller livs-truende. Hunt et al. sier om Hoppner at han beskrev sin egen posisjon i forhold til temaet med å si at han fortsatt var overbevist om at et disiplinert og godt utformet regime for bruk av anabole steroider kunne minimere bivirkninger til nivåer som kan sammenlignes med andre medisiner. Hans mål innenfor fagområdet konkurransedrett var å hjelpe idrettsutøvere med å forbedre prestasjonsgevinsten. Etter hans mening kunne riktig bruk av anabole steroider hjelpe idrettsutøverne i treningen og de kunne også hjelpe dem med å unngå skader. Hans oppgave var å administrere disse stoffene på en måte som ikke skadet utøverne og for å oppnå dette målet (i tillegg til å optimalisere ytelsesnivåene), så gikk DDR-tjenestemenn langt for å overvåke helsemønstrene til østtyske idrettsutøvere. Når disse tjenestemennene ble kjent med bivirkninger som følge av protokollene sine, brukte de betydelig med energi på å moderere problemet. Fra midten av 1970-tallet og så lenge DDR var en egen nasjon, så var Oral-Turinabol det valgte stoffet. Men det ble stadig gjort undersøkelser for finne en medisin som lignet i effekt, men med færre bivirkninger. (Hunt et al., 2014, s 2232-2233).

Hunt et al. (2014, s, 2233-2234) forteller at et ukjent antall av disse personene som var med i dopingprogrammet ble bevisst villedet om hva de tok. De ble i stedet fortalt at pillene de tok var vitaminer. I tillegg ble alle bekymringer som utøverne hadde, krevd å forbli hemmelige, selv for sine egne familier. Mange av de mest alvorlige slike brudd på etablerte medisinske prinsipper gjaldt svømmere og turnere som på grunn av de tidlige utviklingsmønstre i idretten deres begynte med anabole steroider i de unge tenårene. Administrering av anabole steroider til enkeltpersoner i så tidlige stadier av fysisk modenhet, var selvfølgelig utrolig hensynsløst og da DDR-tjenestemenn involvert i doping-systemet ble stilt for retten på 1990-tallet, ble publikum forståelig nok opprørt av å høre vitnesbyrd fra tidligere østtyske idrettsutøvere om de kortsiktige og langsiktige helseproblemene de fikk som følge av deres steroidbruk. Blant de mest betydningsfulle av disse var tilfeller av følelsesmessige traumer, unormal fysisk endring og fødselsskader blant barn av idrettsutøvere.

Hunt et al. forteller videre at i en spesielt følelsesmessig forklaring fra en programdeltaker, den østtyske kulestøteren Heidi Krieger, så hevdet hun at de psykologiske og fysiske effektene av hennes steroidbruk bidro til hennes beslutning om å søke kjønnsjustering. Hunt et al. forteller også om en amerikansk idretts-psykolog, Steven Ungerleider, som reiste til Tyskland for å møte noen få av kvinnene som var involvert i DDR programmet. Han skrev en bok (med tittelen Faust's Gold) basert på disse møtene som understreket dramatisk de negative helsekonsekvensene av deres bruk av anabole steroider. Et sted i boken skrev han at unge jenter dukket opp på de olympiske lekene i 1976 og så ut som NFL-linje backer, med grove stemmer, store skuldre og hår som vokste veldig rare steder. Allikevel – færre enn 200 utøvere (ut av 2000-10000) i DDRs doping program søkte erstatning i doping rettsakene etter den kalde krigen (Hunt et al., 2014, s 2233-2234). Hvordan forholdt det seg da i USA?

3.3.6 Utvikling av doping i USA

Hunt et al. (2014, s, 2235-2236) sier at til sammenligning med sine kolleger i DDR, så var idrettsmyndighetene i USA langt mindre aggressive når de presset doping middel som verktøy for å øke prestasjonsnivået til eliteidrettsutøvere. Hunt et al. sier videre at likevel brukte et stort antall amerikanske konkurrenter farmakologiske midler til dette formålet på grunnlag av anekdote og selveksperimentering. Robert Voy, som var medisinsk sjef for den amerikanske olympiske komiteen i løpet av de siste årene av den kalde krigen, gikk til og med så langt som å anslå at

vestlige idrettsutøvere alltid har vært like aktive sammenlignet med sine Sovjet-blokk-rivaler i den anabole, androgene steroid- scenen. Kombinasjonen av politisk rivalisering i den kalde krigen og laissez-faire holdninger til regulering av doping blant amerikanske idrettsmyndigheter er godt illustrert i sitatet jeg har nevnt tidligere – der Ken Patera klager over at han ikke har råd til Vasily Alexeev doping-regninger. Patera kommenterte senere om sitatet og sa at han ikke hørte et pip fra noen i USAs olympiske komite. Hunt et al. sier videre at det faktum at amerikanske tjenestemenn nektet å sensurere Patera eller hjelpe ham ved å lage et systematisk dopingprogram, er med på å belyse de ambivalente holdningene til ytelsesforbedring i USA.

Dette tankemønsteret kom også til uttrykk i en omfattende gjennomgang av landets status i olympiske idretter som fant sted i 1977 i regi av en formell gruppe med tittelen presidentkommisjonen for olympisk idrett. Dette organet ble opprettet av den føderale regjeringen med ansvaret for å undersøke faktorene bak Amerika og dens reduserte konkurransekraft i internasjonal idrett overfor sine øst-blokk rivaler. Den endelige rapporten utgitt i regi av presidentkommisjonen diskuterte dopingspørsmålet i betydelig detalj og den generelle konklusjonen om temaet var at i dag (på 1970-tallet), så er der en enorm kontrovers rundt bruk av anabole steroider av idrettsutøvere. Det blir gjort mye forskning over hele verden for å undersøke effekten av disse stoffene på ytelsen, men studiene er ikke godt kontrollert og resultatene er ikke kjent og effekten av disse stoffene på menneskekroppen er ikke fullstendig forstått. Videre forteller Hunt et al. at de potensielle bivirkningene av anabole steroider ble notert ned og akkurat som i DDR-dokumentene så ble hver av disse ansett som reversible. En nøkkeldel i dette dokumentet erklærte at i USA blir svært lite av denne informasjonen (om doping) riktig spredt til (USAs) idrettssamfunn. Dette var i motsetning til andre land, fortsatte rapporten. Ved å unnlate å erkjenne viktigheten av medisinsk forskning for atletiske programmer i USA, så hevdet den at USA henger etter andre nasjoner som Canada og Øst-Tyskland som (ifølge rapporten) hadde brukt millioner av dollar på å koordinere referanseprogrammer og på forskning på menneskelig ytelse. I et videre avsnitt i dokumentet med fokus på bruken av anabole steroider i vektløfting begynte man med en muntlig kommentar fra en amerikansk (nasjonal) vektløftermester som omtalte den nedslående situasjonen for løftere i hjemlandet. Løfteren følte seg isolert i landet sitt, og klaget over mangelen på medisinsk støtte gitt til ham sammenlignet med idrettsutøvere på den andre siden av jernteppet. Han var dessuten spesielt skuffet over å ha blitt diskvalifisert (etter å ha blitt med på OL-laget i 1976) da steroidtestene hans kom tilbake som positive.

Hunt et al. sier videre at rapporten fortsatte med en nøktern analyse av situasjonen. Man mente at diskvalifisering av legemidler kunne ses på som feilen i systemet deres. Medisinske og politisk naive, så kjennetegnes amerikanske løftere av en ledende medisinsk ekspert som ikke vet «hvilke piller de skal ta, hvor mange de skal ta, hvor lenge de skal bruke dem eller hvor lenge de skal holde seg borte fra dem». Og bunnlinjen var etter president-kommisjonen avgjort utilfredsstillende. Man sa at mange idrettsutøvere har tatt anabole steroider i et forsøk på å bedre ytelsen og at mange vektløftere sier at de ikke kjenner til noen mesterløftere som ikke har tatt steroider en stund i livet. Spesielt østeuropeere var kjent for å ha tatt store doser av de forskjellige steroider som en vanlig del av deres opplæringsprogrammer uten at de ble diskvalifisert i konkurransene. Rapporten fortsatte, ifølge Hunt et al., med å si at opptrapping i steroidkappløpet fikk mange amerikanske idrettsutøvere til å føle seg tvunget til å ta steroider for å kunne konkurrere effektivt og videre at idrettsutøvere som mottok informert veiledning i bruken av disse stoffene, fortsatte å prestere svært godt i internasjonal konkurranse - og de fleste Amerikanske idrettsutøvere ble tvunget til å klare seg selv. Hunt et al. hevder også at selv om den store mengden av offentlig retorikk om ytelsesforbedring i USA fra ca. 1950-tallet la vekt på antidopingverdier og kritiserte steroidbrukere som avvik som var fast bestemte på å jukse uansett risiko, så presenterer likevel presidentkommisjonen et markert annet argument – en som hevdet at idrettsmedisin-institusjonen såret fremfor å støtte nasjonens idrettsutøvere ved å ta en «hands off»-posisjon i forhold til doping (Hunt et al., 2014, s 2235-2236).

Hunt et al. (2014, s, 2236-2237) forteller at som følge av det markedsmessige og politiske presset for å utmerke seg i konkurranser, så ble amerikanske idrettsutøvere i løpet av de følgende årene stadig mer villige til å prøve nye måter å øke sjansen for medalje på. I en kort periode var det boikotten av Moskva-lekene i 1980 som dominerte den amerikanske mediedekningen av internasjonal idrett, men så kom doping tilbake til offentligheten da myndighetene prøvde å iverksette tiltak mot dette i de Pan-Amerikanske lekene i 1983. Ved det arrangementet ble en rekke idrettsutøvere diskvalifisert etter å ha blitt avslørt av doping-etterforskningen. Det var enda mer mistenkelig at etter at rykter spredte seg om implementering av nye mer effektive test-protokoller, så droppet en stor gruppe amerikanske lag-medlemmer ut av sitt arrangement i siste øyeblikk. Hunt et al. forteller videre at verdensrekordholderen i hekkeløp, amerikanske Edwin Moses gikk så langt som å si at 50% av dette landets friidretts-utøvere for tiden brukte

prestasjons-forbedrende substanser. Selv om nøyaktigheten av uttalelsen fortsatt er nesten umulig å verifisere, så virker det klart at doping under den kalde krigen fant sted på høye nivåer i USA like så vel som på den andre siden av jernteppet.

Videre sier Hunt et al. at Amerikas doping-forsynings- og forbruksmønstre var imidlertid markant forskjellige fra DDR. I oppkjøringen til OL i Los Angeles i 1984, beskrev den amerikanske idrettsmedisin-spesialisten, dr. Robert Kerr, et desidert dystert bilde av doping i hjemlandet hvor han hevdet at amerikanske idrettsutøvere hadde begynt å se ut over anabole steroider til neste generasjon farmakologiske midler, inkludert spesielt veksthormoner (HGH), hvor bruken (og som nevnt ovenfor) Hoppner spesielt hadde forbudt i DDR-systemet. Kerr hevdet at det er ingen tvil om at (HGH) er et anabolt stoff for dette OL (1984) – det er elitemedisinet i friidrett i dag, og ikke bare her, men over hele verden. Han innrømmet også å ha gitt det de fire foregående årene til amerikanske idrettsutøvere som konkurrerte i fekting, tennis, badminton og alle andre idretter som krever styrke, fart og kraft. Dette ble gjort, ifølge Kerr, pga. det enorme potensialet i HGH for å øke atletiske ytelsesnivåer. Han sa også at han tenkte på mange rekorder, nasjonale og internasjonale, som var satt av idrettsutøvere som tok veksthormoner og som kanskje ikke hadde gjort det hvis det ikke hadde vært for stoffet (Hunt et al., 2014, s 2236-2237).

Hunt et al. (2014, s, 2237) forteller videre at mens Kerr var forberedt, sammen med et lite antall andre kvalifiserte medisinske medarbeidere for å hjelpe amerikanske idrettsutøvere i deres bruk av farmakologiske hjelpemidler, så eksisterte der et kritisk problem i USAs distribusjon av disse stoffene. I dette landet, forklarte Kerr, så får de aller fleste idrettsutøvere som tar anabole steroider dem på det svarte markedet og at der er postordrekataloger som selger ulovlige stoffer som tilbys av folk som arbeider ut fra garasjene sine. Hunt et al. forteller videre at i kampen for anti-steroid lovgivning, så gikk California state-forsamlingsmedlem Gary A. Condit i detalj om de mange veiene brukerne fikk tilgang til steroider gjennom. Steroider kunne man få via postordre, under disken fra apotekere eller ansatte på apotek, fra veterinærer, fra grossistleverandører, på treningssentre, fra underjordiske forhandlere på det svarte markedet, eller gjennom «atletiske sirkler». Til slutt sa han at det anslås at mer enn en million amerikanske idrettsutøvere og treningfans bruker anabole steroider og at over 40% av disse steroider er foreskrevet av lege. Mens den gjenværende doping trafikken bringes over den meksikanske grensen og distribueres gjennom atletiske klubber, treningssentre og til og med via postordre.

Condit sa også at de som solgte steroider i landet, ifølge Condit`s kontor, vanligvis fikk sine forsyninger gjennom en prosess som er kjent som avledning. Dette var helt lovlig, og en avledning skjedde da et sykehus (eller andre ideelle medisinske organisasjoner) kjøpte et legemiddel eller medisiner fra farmasøytiske selskaper med rabatt og omfordelte stoffene enten med fortjeneste eller via gratis prøver. Det var mellom-menn som ofte opprådte som kjøpere i denne prosessen for deretter å selge det videre til brukerne. I tillegg så eksisterte der altså et svart marked med doping hentet fra andre land (hovedsakelig Mexico) som skulle selges videre i USA. Hunt et al. sier at gjennom disse distribusjonsveiene så risikerte man uunngåelig tilførsel av urenheter og misforståelser blant brukerne om riktige doseringsnivåer, og dette var nettopp problemene som ble identifisert av presidentkommisjonen i 1977 (Hunt et al., 2014, s 2237). Jeg har sagt noe om hvordan det var i DDR. Her kommer det mer.

3.3.7 Statsstyrt doping i DDR

Dennis (2020, s 126) forteller at til tross for å være en liten demografisk dam på rundt sytten millioner mennesker, så klatret den østtyske «David» på høydene av den kalde krigens idrettsstige for å rangeres sammen med «Goliatene» i den internasjonale idretten. USA og Sovjetunionen var «Goliatene» - DDR ville også vise styrke overfor sin «vesttyske» klassefiende. Hvordan østtyskerne klarte å nå opp og deretter holde seg på topp i nesten to tiår, kan tilskrives intensiteten av tverrtyske rivaliseringer i episeneteret av Europas kalde krig, den nådeløse sosiopolitiske instrumentaliserings av idretten av det regjerende sosialistpartiet (SED), og et integrert vitenskapelig-teknologisk støttesystem, inkludert et omfattende statsinspirert dopingprogram. Dopingprogrammet var politisk følsomt og det hadde en avgjørende rolle som et middel for å bekjempe DDRs legitimitetsunderskudd - det ble klassifisert som en statshemmelighet, og flere tusen idrettsutøvere, både mindreårige og voksne, ble satt under tett overvåkning av departementet for statens sikkerhet (Stasi). Videre forteller Dennis at til tross for leveringen av et idrettsmirakel og etableringen av en omfattende doping-masterplan på midten av 1970-tallet, så ble eliteidrettsbygget preget av iboende driftsfeil og divergerende gruppeinteresser og rivalisering (Dennis, 2020, s 126). Driftsfeil, divergerende gruppeinteresser og rivalisering kommer jeg tilbake til senere.

Hunt et al. (2014, s, 2230-2231) slår fast at når det gjelder doping i DDR, så kom beslutningen fra østtyske ledere om å iverksette et statsstøttet dopingprogram godt etter at bruk av ytelsesfremmende medisiner hadde blitt vanlig i andre områder av verden. Pga. den virkelige situasjonen, så det meningsløst ut for Manfred Ewald (den primære arkitekten for dopingprogrammet til DDR) å drive et eliteidrettsutviklingssystem uten noen erkjennelse av at doping praktisk talt var en forutsetning for internasjonal konkurransevne og Ewald var ikke alene om å oppfatte et behov for DDR i å innhente informasjon i forhold til andre i saken. Horst Roder, visepresidenten for det tyske gymnastikk og idrettsforbundet, gjorde det til et poeng i en juridisk vitneforklaring at administreringen av dopingmidler startet mye senere i DDR enn det som var tilfelle i USA og Vest-Tyskland.

Hunt et al. slår videre fast at der finnes et offisielt DDR-dokument fra 1974 som belyste grunnlaget for det øst-tyske dopingssystemet. Det siterte den praktiske bruken av medisiner for å forbedre ytelsen i USA, Vest-Tyskland, Frankrike, England, Italia, Sverige, Finland og de europeiske kommunist-landene. Mens eksistensen av rivaliserende lands veletablerte doping praksiser ikke unnskylder ledelsen i DDR fra de mange forseelser som ble begått i jakten på atletisk dyktighet gjennom doping i Øst-Tyskland, så oppfattet de seg selv som tvunget til å følge andres eksempel i bruken av ytelsesfremmende stoffer (Hunt et al., 2014, s 2230-2231). Edelman og Young (2020, s, 13) hevder at doping begynte for alvor i DDR etter OL i München I 1972. En rapport fra 1974 skisserte behovet for å holde tritt med konkurransen fra de ledende idrettsnasjonene i vest – en påstand som nyere forskning på den føderale republikken delvis har bekreftet – det var også viktig å holde tritt med Sovjetunionen (Edelman & Young 2020, s 13). Rapporten tar altså for seg andre land som man mente brukte doping i stor stil, og i DDR, så mente de at de måtte gjøre det samme med sine utøvere. I DDR var der også noe man kalte «vill» doping.

Dennis (2020, s, 126-127) sier om «vill» doping at denne formen for doping (snevert definert) kjennetegnes hovedsakelig av overskridelse av og ignorering av offisielt foreskrevne former for nivå, frekvens og type doseringer gitt til idrettsutøvere. Dennis sier videre at det bør imidlertid understrekes at «vill» doping ikke var fremmed for, men en del av drivhuset til DDRs høytytelsesidrett. Utover sentralisert toppidrett, var uautorisert doping utbredt i semiautonome idretter som kroppsbygging og styrkeløft. «Vill» doping på dette nivået ble av embetsmenn sett på som en trussel mot det statlige dopingprogrammet fordi det økte risikoen for eksponering på

bekostning av DDRs offentlige holdning som talsmann for «ren» idrett. Videre forteller Dennis at begrepet «vill» doping også omfatter utvikling og utbredt bruk av steroidstoffer, spesielt STS 646 (metanolone) som ikke fikk formell godkjenning fra de rette medisinske organer og utgjorde en potensielt alvorlig helseisriko for idrettsutøvere. Slike stoffer (som STS 646) ble til og med distribuert til mindreårige hvis universelle rett til omsorg burde ha gjort at de ikke ble utsatt for denne typen misbruk. Dette siste kalte, Dr. Rainer Hartwich, en seniorfigur ved Jenapharm farmasøytiske konsern i ettertid for en «Riesenschweinerei» (absolutt skandale) (Dennis, 2020, s 126-127). DDR var det verste eksempelet, men der var statsstyrt doping også i andre øst-blokk land.

Dennis (2020, s, 127) hevder at selv om det har dukket opp bevis for omfattende statsstyrt doping i Tsjekkoslovakia, Sovjet og noen andre kommunistiske stater under den kalde krigen, så er DDR fortsatt den desidert mest grundig undersøkte og veldokumenterte saken. Stasi-arkivmaterialet fra DDR utgjør en rik skattekasse av primærkilder, alt fra stats- og partipolitiske dokumenter til registreringer av kontrollørers møter med informanter (Dennis, 2020, s 127). Som jeg sa tidligere, så unnskyldte DDR seg med at de andre landene brukte doping, så derfor måtte de også bruke det for å holde følge. På andre måter følte DDR også at de måtte følge med på utviklingen – f.eks. i forhold til hvilke dopingmidler som ble brukt.

Dennis (2020, s, 127-129) understreker at doping i Øst-Tyskland ble rammet av den internasjonale utviklingen. IOC, den ledende internasjonale idrettsorganisasjonen, forbød amfetamin i 1967, anabole steroider i 1974 og testosteron i 1983. I forhold til utvikling av doping i DDR, så kan tre hovedperioder identifiseres: 1960-tallet, da amfetamin utgjorde det viktigste ytelsesforbedringsstoffet med anabole-androgene steroider som kommer etter hvert som tiåret avsluttes; fra 1970-tallet til begynnelsen av 1980-tallet, da steroider, spesielt den anabole-androgene Oral-Turinabol (4-klorodehydrometyltestosteron), var framtrødende; og en periode med fluks fra omtrent midten av 1980-tallet da brettet var mer mangfoldig (med dopingmidler) siden forskere ble mobilisert til å utvikle andre medisiner og teknikker for eksempel veksthormoner og peptidhormoner, i et stadig mer desperat forsøk på å beskytte DDR sin status som en idrettslig supermakt. Doping av mindreårige fulgte en litt annen bane enn for voksne. Dennis sier videre at ifølge Rene` Wiese så startet et dopingprogram for alvor etter OL i München, spesielt blant unge kvinner og i idretter med tidlig modenhet. Den påfølgende kraftige økningen i antall skjedde på en veldig ukontrollert

måte og med et vanvidd av eksperimentering - så på begynnelsen av 1980-tallet inkorporerte planleggere ungdommer i det sentralt administrerte dopingsystemet samtidig som doping ble utvidet til topputøvere i nesten alle idretter i barnas- og ungdommenes idrettsskoler.

Dennis stadfester videre at mens omfanget av «vill» doping og individuelle idrettsutøvers nivå av dopingbruk er vanskelig å vurdere med nøyaktighet, så har periodisering av «vill» doping en tendens til å følge det kronologiske mønsteret av stimulerende steroider: Han forteller at amfetaminfasen falt sammen med utbredt semiautonom doping av organisasjoner som den mektige Dynamo and Vorwärts Army Sports Association og for å bringe orden i denne situasjonen så ble en masterplan for doping godkjent av den sentrale høyttelsesidrettskommisjonen i oktober 1974 og implementert i de påfølgende månedene. For å få til en sentralisering av doping – så kom der en ambisiøs overhaling av toppidretten initiert av Deutscher Turn- und Sportbunds (DTSB; German Gymnastics and Sports Federation, den sentrale masseorganisasjonen for idrett og hjemmet til de beste sivile idrettsklubbene) president Manfred Ewald på slutten av 1960-tallet i samsvar med SEDs idrettspolitiske mål og dette blir ofte sett på som avgjørende for utviklingen av en effektiv medaljefabrikk. Mens endringene utvilsomt begrenset mange selvstyrende aktiviteter og gjorde det mulig for DDR å unngå pinlige positive tester ved internasjonale idrettsbegivenheter, så er der likevel betydelige bevis som viser at «vill» doping på ingen måte ble utryddet, og at det i den tredje og siste fasen, fra ca. midten av 1980-tallet da uregulert doping ble endemisk mens eliteidrettssystemet ble viklet inn i det som viste seg å være den terminale nedgangen til det østtyske kommunistsystemet (Dennis, 2020, s 127-129). En ser at selv om man i DDR søkte å få kontroll over «vill» doping ved å ta statlig kontroll over doping, så klarte man det ikke. «Vill» doping foregikk så lenge DDR eksisterte. Her kommer mer om rekonstruksjonen av DDRs toppidrett.

Dennis (2020 s, 129) sier at det hemmelige statsstyrte dopingprogrammet som ble innviet i 1974-75 var en del av en større omstrukturingsprosess som satte kriterier for en høyttelsesidrettsmodell som andre land, enten de var kapitalistiske eller sosialistiske, ville bevege seg mot. Han sier videre at med DDR, som kom inn fra den diplomatiske kulden på slutten av 1960- og begynnelsen av 1970-tallet i en prosess der idrett hadde vært uvurderlig som en form for myk makt i å motarbeide Hallstein doktrinen fra den føderale republikken Tyskland der suksess i det idrettslige våpenkappløpet forble avgjørende for å styrke statens internasjonale omdømme og redusere dens interne legitimitetsunderskudd. Altså, for å sikre global idrettslig suksess og for å

beseire klassefienden på sitt eget territorium ved de olympiske leker i München i 1972, gjennomgikk toppidretten i DDR en storslått rekonstruksjon mellom 1967 og 1975. Dette inkluderer rekonstruksjonen av høyttelses-idrettskommisjonen som hoved beslutningsorgan og den kliniske inndelingen av eliteidrett i to lag.

Videre sier Dennis at midler ble hensynsløst omdirigert til det øvre nivået, bestående av idretter med det største potensialet for medalje-opptjening, som svømming og friidrett. Masseidretten fikk det imidlertid vanskelig til tross for regimets propaganda om en påstått symbiose av masse- og eliteidrett. Utnyttelsen av ungdommer var avgjørende og trelagspyramiden for identifisering og utvikling av talent ble foredlet og ytterligere systematisert ved introduksjonen av det komplekse uniforme inspeksjons- og utvelgelsessystemet (Einheitliche Sichtung und Auswahl) i 1973. Målet var å sikre tilgang på svært talentfulle idrettsutøvere til de tjuefem ledende idrettsklubbene via treningssentrene i bunnen av pyramiden og på barne- og ungdomsidrettskolene på mellomtrinnet. Ifølge Dennis, så var på slutten av 1980 tallet så mange som 65-70 000 ungdommer innlemmet i denne strukturen (Dennis, 2020, s 129). Dopingprogrammet hadde altså et stort omfang og man startet tidlig for å plukke ut talentene. Dopingprogrammet i DDR var altså støttet fra høyeste hold – fra president Erich Honecker.

Dennis (2020 s, 129-130) forteller at med støtte fra SED-ledere som Erich Honecker, sentralkomiteens sekretær for sikkerhet, politiske organer og idrett, så var drivkraften bak eliteidrettsmodellen den ambisiøse og autokratiske Manfred Ewald. Ewald verdsatte viktigheten av økningen i bruk av anabole-androgene steroider internasjonalt og tok på alvor trusselen fra strammere tester i konkurranse. Han var også ivrig etter å utvikle et statlig dopingprogram som ville levere prestasjonsmål, bekjempe klubb-«egoisme» og stanse det usystematiske dop inntaket i tillegg til overdoser tatt av idrettsutøvere. Ved å tøyte organisasjoner, som spesielt Dynamo og Vorwärts, med egen vitenskapelig ekspertise og systemer, så Ewald for seg at systematiseringen av doping ville fungere som en løftestang i hans og DTSBs pågående kamp med sine rivaler om kontroll over eliteidretten. Dennis sier videre at Ewald måtte trå forsiktig i sin omgang med Dynamo-idrettsforeningen (SVD; Sportvereinigung Dynamo) fordi dens styreleder, Erich Mielke, var stats sikkerhetsminister og siden 1971 medlem av SED politbyrået. SVD, Stasi`s paraplyidrettsorganisasjon, innenriksdepartementet og tollvesenet hadde et stort aktivt medlemskap og en rekke eliteseriekubber som SC Dynamo Berlin (Dennis, 2020, s 129-130). Selv

om Manfred Ewald var høyt oppe i systemet, så var det kanskje ikke så lett for han å få vilje sin hele tiden allikevel – der var jo f.eks., rivaliseringer. Dennis omtaler også planleggingsdokumentet fra 1974.

Dennis (2020 s, 130) hevder at et sentralt topphemmelig planleggingsdokument som startet det statlige dopingprogrammet i 1974 viser til den utbredte bruken av farmasøytiske midler i USA, Frankrike, Vest-Tyskland, Storbritannia, Sovjetunionen og andre europeiske sosialistiske land og konkluderer (ikke uten et element av selvrettferdiggjørelse) med at DDR hadde få eller ingen andre muligheter enn å fortsette og forbedre sin egen bruk av «støttende midler» (unterstützende mittel). Videre sier han at referansen til DDRs broderlige allierte er en påminnelse om at idrettslig nasjonalisme ikke bare førte til sammenstøt mellom ideologiske fiender på hver side av jernteppet, men også en akutt rivalisering mellom DDR og dens Sovjetiske mentor. Videre sier han at i 1974-75 hadde det statlige dopingprogrammet tatt konkret form under dekknavnet State Plain Theme (SPT) 14.25. Forskning og utvikling ble utført av spesialistgrupper ved universitetsavdelinger, vitenskapsakademiets institutter, Dynamo og Vorwärts idrettsforening og statseide foretak som Jenapharm farmasøytiske konsern mens forskningsinstituttet for fysisk kultur og idrett (FKS) i Leipzig (en del av statssekretariat for fysisk kultur og idrettsimperium og mye ettertraktet av Ewald) var landets ledende forskingssenter for prestasjonsfremmende stoffer (Dennis, 2020, s 130). I DDR utførte de forskning på dopingmidler og stadig sa forskerne at prestasjonsforsterkere måtte integreres for å oppnå maksimale resultater.

Dennis (2020, s, 130-131) slår fast at eksisterende data fra forskningsprosjekter på anabole-androgene og andre stoffer og teknikker etter hvert som de kom i produksjon, slik som erythropoetin (EPO), veksthormoner, neuropeptider, og bloddoping var svært avslørende med hensyn til ytelsesfordelene og bivirkninger. Gang på gang understreket forskere at for å oppnå maksimale resultater så måtte prestasjonsforsterkere integreres i treningsprogrammer med behørig hensyn til nivåer og timing av doseringer samt alder og kjønn. Pga. forskningsprogrammets kompleksitet ble det nedsatt en egen forskningsgruppe for støttemidler (Forschungsgruppe unterstützende Mittel) under Manfred Hoppner. Dette var for å koordinere prosjekter. Den møtte regelmessig en annen viktig gruppe etablert i 1975, arbeidsgruppen for støttemidler (Arbeitsgruppe unterstützende Mittel) som også var under ledelse av Hoppner. De to gruppene var sentrale for driften av det integrerte statlige dopingprogrammet, eller det Birgitte

Berendonk treffende har kalt «Manhattan prosjektet. Dennis forteller videre at Arbeidsgruppen for støttende midler hadde tilsyn med den forseggjorte kjeden av stoffdistribusjon innenfor rammen av fireårsplaner formulert av det erfarne triumviratet til Ewald, Hoppner og FKS nestleder Alfons Lehnert. Denne trioens godkjenning var også nødvendig for de årlige planene som regulerer bruken av stoffer til klubbutøvere. Retningslinjene for administrering av doser ble utarbeidet på forhånd av FKS og Hoppner`s arbeidsgruppe for støttemidler.

Hvert idrettsforbunds årlige doping plan ble der enighet om i diskusjoner mellom deres trenere og leger. Med hensyn til at idrettsklubbene lå direkte under vingene til DTSB (Dynamo og Vorwärts var sterke nok til å beholde sine egne apotek og kanaler) så gikk kjeden for legemiddeldistribusjon vanligvis fra Hoppners høyytelsesidrettsavdeling 2 ved idrettsmedisinen (SMD) i Øst-Berlin via de femten regionale idrettsmedisinske rådgivningskontorene for SMD og deretter videre til de to hundre eller så legene fra en bestemt seksjon eller disiplin i eliteidrettsklubbene. Neste trinn var at legen overlot stoffene til en klubbtrener i henhold til doseringen foreskrevet i idrettsutøvernes individuelle treningsplan. Idrettsutøvere skulle ikke informeres om hva de mottok så de blå Oral-Turinabol tablettene ble for eksempel blandet med trygge kosttilskudd, ofte i drinker som te og blandingene ble beskrevet som vitaminer. Dennis sier også at omfanget av operasjonen kunne måles med statistikk og at anslagsvis to tusen idrettsutøvere, både juniorer og seniorer ble dopet hvert år fra ca. 1972 og fremover og kanskje så mange som 10 000 inn til kollapsen av DDR. Man hadde femten hundre til to tusen, administratorer, sekretærer, toppfunksjonærer i idrettsforbundene, idrettsforskere, leger og medisinsk personell i SMD som var direkte engasjert i programmet og kanskje så mange som to millioner doser av anabolske-androgene steroider ble brukt årlig som en del av de offisielt godkjente retningslinjene. Rundt tjue tusen ble idrettsutøvere ble testet hvert år av det sentrale dopingkontroll laboratoriet i Kreischa (Dennis, 2020, s 130-132). Laboratoriet i Kreischa var en viktig del av dopingprogrammet. Det var også et IOC-akkreditert laboratorium.

Dennis (2020, s, 132) sier laboratoriet i Kreischa var avgjørende for suksessen til dopingprogrammet. Det ble grunnlagt i 1977 som et organ for SMD Central Institute og så var det et IOC-akkreditert laboratorium involvert i internasjonale dopingkontroller. Dennis sier videre at sjefen var Dr. Claus Clausnitzer, en Stasi informator, Inoffisieller medarbeitar fur den besonderen einsatz (IME) «Meschke» og et medlem av en fem manns stor gruppe som rapporterte til IOC om

doping og biokjemi. Clausnitzer og kollegaene hans ved Kreischa var en del av en omfattende, topphemmelig operasjon for å sikre at ingen DDR-utøver testet positivt mens de konkurrerte i utlandet slik som det hadde skjedd med stjerne-kulestøteren Ilona Slupianek i europacupen i friidrett i 1977. Selv om det store flertallet av testene viste seg å være negative så ble utøveren trukket fra konkurranse når en positiv test ble bekreftet eller antatt sannsynlig. Positiv testing kunne indikere feil i doseringsnivåene eller tidspunktet for administreringen og det kunne også være uregulert doping.

Dette problemet tok Manfred Hoppner opp i 1986 da testing hadde avdekket utbredt «vill»-doping. F.eks. så hadde treneren for spydkastere ved SC Einheit Dresden gitt tre og seks ganger over avtalte doser. Dennis hevder også at Hoppner var svært kritisk til de mange trenerne som administrerte anabole-androgene steroider hensynsløst og noen ganger i «ukontrollerte doser» i den tro at den nødvendige treningen kunne neglisjeres (Dennis, 2020, s 132). Det var altså viktig å være doping fri når man konkurrerte og DDR gjorde sine tiltak for at nettopp slikt skjedde. Stasi hadde også sin plass i dopingprogrammet og jeg har nevnt noe av det tidligere.

Dennis (2020, s, 133-134) slår fast at pga. eliteidrettens sosiale og politiske betydning så kastet Stasi en lang skygge over dopingprogrammet. Overvåkingen av konkurransene ble først og fremst utført av hovedavdelingen, XX's spesial seksjon for idrett, hvor de heltidsansatte var ansvarlige for å styre mer enn tre tusen uoffisielle informanter (IM; Inoffizielle Mitarbeiter) i eliteidretten i et hvilket som helst år på 1970-tallet og 1980-tallet. Blant de store institusjonene som ble overvåket av Stasi, var FKS, Kreischa-laboratoriet, barne- og ungdomsidrettskolene og toppidrettsklubbene. Sannsynligvis den viktigste informanten innen idrett og departementets største øyne og ører var den allestedsnærværende IMV/IMB «(Inoffizieller Mitarbeiter mit vertraulichen Beziehungen zu im Vorgang bearbeiteten Personen/Inoffizieller Mitarbeiter der Abwehr mit Feinverbindung bzw. zur unmittelbaren Bearbeitung im Verdacht der Feintatigkeit stehender Personen)» «Technik», som var dekknavnet til Manfred Hoppner. Manfred Hoppner, som mangeårig medlem av den internasjonale amatøriddretts forbunds medisinske komite fulgte opp utviklingen av nye tester for medikamenter som kunne true dopingprogrammet i DDR. Blant hans mange jobber, så var han sjef for SMD høyt presterende idretts avdeling 2, nestleder i SMD (1967-1990), medisinsk offiser til det østtyske friidrettsforbundet (1964-1977), og leder av de to arbeidsgruppene som ble opprettet som en del av SPT 14.25 for koordinering av forskning og distribusjon av doping.

Dennis sier videre at følgelig inneholder hans flervolums Stasi-fil uvurderlig informasjon om et bredt spekter av emner, for eksempel kjeden av doping distribusjon og numrene og noen av navnene på idrettsutøvere og trenere som er involvert i dopingprogrammet. Som arkitekt og vokter av doping retningslinjene så er rapportene hans til hans kontrollører viktige kilder for å for å avdekke bevis på «vill» doping og medfølgende helserisiko. Dennis sier også at på midten av 1970-tallet, var et sterkt regulert statsstøttet dopingprogram på plass som, sammen med reformene på 1960-tallet, var en viktig faktor i DDRs idrettslige fremtredende rolle. Ewald og Hoppners «monument» var på ingen måte en så sunn konstruksjon som de hadde til hensikt at den skulle være. Dette kan ses i de vedvarende, mange interne spenningene og rivaliseringene som stadig hadde skjedd før den organisatoriske omstruktureringen. Mens rivaliseringer florerte både mellom og innenfor organisasjoner om fruktene av suksess og status, sørget en kollektiv interesse for opprettholdelsen av DDR-staten for at uenigheter ikke smittet over i en avvisning av det sosialistiske systemet i seg selv, men heller over dets drift. F.eks. så manifesterte den seg i den langvarige og voldsomme rivaliseringen mellom de to største idrettsforeningene, Dynamo og Vorwärts – og selvfølgelig om idretts ære med klubber under DTSB-vingen – en konkurranse om dyktige idrettsutøvere, trenere og medisinsk ekspertise. Seire i nasjonale og internasjonale konkurranser ville, slik man så det, bidra til å øke prestisje og innflytelse til foreningene. Dynamo selv var plaget av interne konflikter. I 1965 protesterte for eksempel fotball supporterne og tjenestemennene til Dynamo Schwerin og lokale SED-politikere bittert og vellykket mot SC Dynamo Berlin (Mielke sin favoritt klubb) sin ambisjon om å bruke sine rettigheter til å trekke på talentfulle spillere fra provinslaget. I fotballen i DDR ble uregulert doping brukt i stort omfang. Kan det ha sammenheng med et intenst ønske om å slå sin vesttyske rival? Dennis forteller at fotball var en av flere idretter hvor intensiteten førte til uregulert doping i utbredt omfang. Selv om doping offisielt ble straffet om man var på landslaget, så ble det forbudt i den hjemlige ligaen delvis av sikkerhetsmessige årsaker. Doping blant østtyske fotballklubber kan ifølge Dennis tilskrives prestisjen som følger av suksess i en idrett med en omfattende folkelig base og sterke røtter i samfunnet. Selv lokale og regionale SED-organer, som i Dresden, var mer enn villige til å støtte bruken av farmasøytiske midler for å overgå rivaliserende klubber og regioner. Det er ironisk at SVD`'s egne ledende klubber, Dynamo Berlin og Dynamo Dresden tydde til den ulovlige praksisen som Stasi ble betrodd å bekjempe som en del av sitt oppdrag for å beskytte DDR-idretten.

Dennis hevder også at Hoppners observasjon til sin Stasi-kontrollør i 1984 om at alle toppfotballklubber som var engasjert i uautorisert doping ble bekreftet av forskning og forskningen beskriver bruken av amfetamin, psykostimulerende midler og anabole steroider – dette hadde de brukt siden midten av 1960-tallet. Da tiltak ble initiert av Ewald i 1985 for å bringe «vill»-doping under kontroll i hele toppdivisjonen (oberliga), testet to Union Berlin spillere positivt for det anabole steroidet Depot-Turinabol til tross for sterke advarsler til Union og andre klubber. Kontrollene avslørte ikke bare at «vill»-doping forekom i toppklubber som Dynamo Dresden, Dynamo Berlin, Magdeburg, Carl Zeiss Jena og Lokomotive Leipzig, men det var også vanlig på andre nivåer i seriesystemet. Jena-klubben som sjenerøst ble støttet av det lokale optikk-konglomeratet Carl Zeiss, utnyttet sine nettverk til å etablere ulovlige doping ordninger på 1970- og 1980 tallet. Klubbens landslagsrepresentanter kom tilbake til Jena med informasjon om doping som amfetamin og dessuten så hadde klubben tilgang til Oral-Turinabol tabletter som ble produsert av den lokale farmasøytiske bedriften Jenapharm. Jenapharm distribuerte også til elitemedlemmer av SC Motor Jena og andre klubber (Dennis, 2020, s 133-134). Rivalisering var også en del av friidretten i DDR.

Dennis (2020 s, 134) framhever at mens fotball kanskje er den mest synlige arenaen der konflikter jevnlig utspiller seg i DDR, så sprer rivalisering seg også over i friidrett og mange andre idretter. Når det gjelder friidrett, gir avhandlingen fra 1986 til Hartmut Riedel, legeansvarlig i friidrettsforbundet, uvurderlig innsikt i alvorlige overskridelser i flere friidrettsdisipliner. Selv om han anbefalte at det årlige nivået av Oral-Turinabol ikke skulle overstige 1,500 milligram (mg) for menn og 1,000 milligram for kvinner, så registrerte to av hans lengdehoppere, Uwe Lange og Frank Pasheck, doser på 2,453 mg i 1982-1983 og 2,145 i 1980, henholdsvis. Og problemet var enda mer urovekkende i de tunge kast-disiplinene og kule-støt. Kastere toppet listen over alle androgeniserte kvinnelige friidrettsutøvere på 1980 tallet, og det ble registrert svimlende høye årlige doser. For eksempel så brukte kulestøteren Ines Muller Reichenbach, 3,680 mg, og diskoskasteren Irina Meszynski, 3,190 mg (Dennis, 2020, s 134). Det ble altså brukt mye større doser enn anbefalt blant en del friidrettsutøvere. Paul Dimeo sier altså at svømming var en «ren» idrett fram til 1976. Dette tyder på at der var mange heldige som slapp unna å bli tatt under OL i Montreal i 1976.

3.3.8 Overdrivelser og bekymring i DDR

Dennis (2020, s, 135) forteller at svømming var en annen idrett der DDR utmerket seg og mest spektakulært da kvinnenenes svømmelag som hovedsakelig bestod av juniorer vant femten av seksten gull i OL i Montreal i 1976. Svømmeforbundets lege, DR. Rolf Kipke var en spesielt aggressiv doper. Han var kritisert av Hoppner for brutaliteten til injeksjonene sine og at han ikke viste omsorg da han fikk anklager mot seg. Utøverne hans ble lurt til å tro at de fikk vitaminer. Dennis forteller videre at Kipke, som selv var en av Stasi`s mest informative kilder (IM «Rolf») også var medlem av FKS forskningsgruppe for Additional Performance Reserves og han satt også i det internasjonale svømmeforbundets medisinske kommisjon.

Ettersom trening ikke etter Kipkes syn kunne sikre den vitale ytelsesfordelen, så måtte den kombineres med anabole-androgene steroider til tross for en «viss risiko». Han mente også at kroppsforandringer blant jenter ikke nødvendigvis var permanente, og selv om stemmeendringer ikke kunne fjernes helt, så kunne de, etter slik han resonnererte, i det minste forbedres. Dennis skriver også at andre leger og trenere var grove dopere av mindreårige, som SC Dynamo og nasjonal svømmetrener Rolf Glaser og SC-Dynamo legen DR. Dieter Binus – begge disse to administrerte doser i overkant av foreskrevne nivåer. Bivirkningene som kom for dagen av ungdommer som et resultat av injeksjoner med testosteron overbeviste en annen ledende SVG-idrettslege, Dr. Bernd Pansold, om at de kunne ha sin opprinnelse i en ignorering av offisielle retningslinjer fra klubben, som man så i Karl-Marx-Stadt og Dresden. Han tilskrev mesteparten av skylden til klubbens idrettsseksjoner, spesielt de trenerne som la et enormt press på utøverne sine om å bruke dopingmidler – denne praksisen sammenlignet noen idrettsleger med en straffbar handling (Dennis, 2020, s 135). Der fantes altså et press for å dope seg og anabole steroider førte til kroppslige forandringer.

Dennis (2020, s, 135-136) hevder at Hoppner var mest skremt av negative reaksjoner under de olympiske leker i Montreal, både hjemme og i utlandet, angående de dype stemmene og overfloden av kroppsbehåring til østtyske svømmere og andre konkurrenter. Dette var et resultat av å ha blitt administrert anabole-androgene steroider. Hoppner delte Pansold`s bekymringer om presset på idrettsutøvere fra klubber, som Berlins gymnastikk- og idrettsklubb, som sa at enten måtte man tilpasse seg eller forlate toppidretten. Ett svar, som han foreslo til sin Stasi-kontrollør, var at spesielt kvinnelige idrettsutøvere skulle holdes unna steroider i minst to år til kroppen deres

hadde «normalisert» seg. Hoppner tok opp dette spørsmålet på et møte med Ewald, professor Edelfried Buggel, vise-statssekretæren for fysisk kultur og idrett, og andre høytstående embetsmenn. Da Hoppner påpekte at fremragende resultater krevde bruk av anabole-androgene steroider, spesielt blant unge kvinnelige svømmere holdt Ewald (selv om det var uvanlig for han) seg taus. Buggel motarbeidet kun litt ved å si at «det er problematisk». Ewald reagerte imidlertid med sine vanlige sliteegenskaper da Hoppner søkte hjelp hos media for å sikre at kvinnelige idrettsutøvere med uttalte stemmeendringer skulle holdes i bakgrunnen under intervjuer. «Hvorfor», spurte Ewald, «skulle de holdes tilbake når Hoppner selv hadde gitt dem anabole-androgene steroider»?

Hoppner kunne bare gjenta at ingen enkel løsning var mulig siden ytelsesmålene var så krevende og materielle stimuli for trenere og idrettsutøvere oppmuntret til maksimal bruk av støttende midler. Dennis hevder videre at Hoppner gjorde heller ingen fremskritt da han på den nasjonale treningsleiren i Kienbaum i 1976 uttrykte bekymring for unge svømmere som ikke ble fortalt om bruken av dopingmidler. Ewald og Rudi Hellmann, lederen for idrettens sentrale komite, mente at de på grunn av alderen deres så trengte de ikke å vite det. Mer enn 10 år senere hadde situasjonen endret seg lite og det fremgår av en uttalelse fra Michael Regner etter sammenbruddet av DDR. Som tidligere svømmetrener hos ASK Vorwärts Potsdam, innrømmet Regner at han hadde levert Oral-Turinabol tabletter til tenåringsjenter som en del av et dopingprogram og av overbevisning om at slike stoffer var absolutt nødvendige for å overgå det fiendtlige vesten. Han forklarte imidlertid på en alarmerende måte at trenere hadde administrert for høye nivåer av doping og STS 646 til ungdommer. STS 646 var en av flere eksperimentelle steroider; andre inkluderte STS 482, STS 648, og substans XII, som forskere ved Jenapharm, sentralinstituttet for mikrobiologi og eksperimentell terapi, og FKS hadde utviklet siden slutten av 1970-tallet for å finne mindre skadelige og kraftigere ytelsesforsterkere enn Oral-Turinabol. Dennis sier videre at mens STS 646 ble det viktigste anabole-androgene middelet i løpet av 1980-tallet, kan bruken av det klassifiseres som en form for «vill» doping, ikke bare fordi dosene noen ganger overskred de foreskrevne nivåene, men også fordi det aldri ble godkjent av de aktuelle medisinske- og helsemyndighetene, som f.eks. institutt for doping bruk, for bruk i toppidrett. Så sent som i januar 1988, på et møte med representanter for SMD, FKS, Jenapharm og regjeringen spurte Hoppner hvorfor STS 646 ennå ikke var autorisert. Denne diskusjonen ble kort pga. at Buggel sa at arbeidet med stoffet bør fortsette som planlagt. Dennis mener om dette at Buggels

sløve innblanding understreker politikkenes forrang fremfor etikk (Dennis, 2020, s 136-137). Man søkte altså hele tiden å forbedre dopingmidlene. I DDR dopet man mindreårige og ga ut for store verdier av doping med steroider, f.eks. i vektløfting.

Dennis (2020, s, 136-137) forteller at vektløfting var en annen idrett som var kjent for doping av mindreårige og for høye nivåer av doping med steroider. Overlegen i det østtyske vektløfterforbundet, Hans Henning Lathan, var en av landets mest erfarne doping forskere. Han var medlem av FKS forskningsgruppe for tilleggsreserver, en DDR-representant i medisinsk kommisjon til det internasjonale vektløfterforbundet, og en Stasi-informant (IMS, inoffisiell medarbeiter for sikkerhet; «Klaus Muller»). Dennis forteller videre at hans rapporter til hans Stasi-kontrollører er en grube av informasjon om distribusjon av doping og deres bivirkninger, doping av unge vektløftere og uregulert doping. Lathan var en ivrig talsmann for doping av unge vektløftere med anabole-androgene steroider, der Sovjetunionen og Bulgaria, ifølge han og en kjerneforsker Dr. Ulrich Kampfe, som pionerer hadde fått en tidlig fordel. Som forberedelse til OL i 1984, gjennomførte de to forskning på virkningen av Oral-Turinabol på den fysiske og idrettslige utviklingen til unge vektløftere, blant dem førti med en gjennomsnittsalder på femten år fra fire «topp»-barne- og ungdomsidrettskoler (Dennis, 2020, s 136-137). Det ble altså utført forskning på barn/ungdommer og det må kunne karakteriseres som uetisk. Dette skjedde også i Sovjet, noe som jeg omtaler senere.

Dennis (2020, s, 137) skriver at et tragisk tilfelle av overdosering gjelder Gerd Bonk, Karl-Marx-Stadt idrettsklubbs sin supertungvekløfter, verdensrekordholder og vinner av olympisk bronse i 1972 og sølv i 1976. I 1979 tok han 12 775 mg og det var spesielt Oral-Turinabol. Selv da han senere ble diagnostisert med diabetes, ble han fortsatt gitt skadelige stoffer som hCG (human chorionic gonadotropin) og Depo-Testosterone-injeksjoner som forberedelse til OL i Moskva i 1980. Som et resultat av to urintester av Kreischa-laboratoriet, ble han trukket ut av troppen fordi han ble sett på som en sikkerhetsrisiko og ville derfor plassere Ewald (etter Ewalds mening) i hendene på sovjetisk idrettsledelse. Etter slutten av sin aktive karriere ble Bonk diagnostisert med alvorlig organskade, kollapsede nyrer, diabetes og andre sykdommer. Mens Bonk var på toppen av DDRs vektløfting-doping-pyramide, så var mange andre rett bak – som Mantek, Heuser, Kaks – og de tok Oral-Turinabol, hCG, Depo-Testosterone, testosteronepropionat og klomifen. Paradoksalt nok forsøkte Lathan å dempe allerede høye dosenivåer ved å utføre urin- og andre tester utenfor det

offisielle dopingkontroll-systemet (Dennis, 2020, s 137). Hvordan forholdt det seg da til doping innenfor kroppsbygging?

Dennis (2020, s, 137-138) sier at situasjonen var litt bedre i Korperkulturistik, et begrep som dekker idretter som kroppsbygging og styrkeløft. I 1990 var rundt fjorten tusen utøvere involvert i kroppsbygging, styrkeløft og treningsidrett. Dennis sier videre at Andreas Muller viste at «vill»-doping var normen, med store doser av anabole-androgene steroider, spesielt Oral-Turinabol, som var vanlig innen kroppsbygging siden 1970 tallet og det akselererte i løpet av 1980 tallet ettersom både menn og kvinner prøvde å takle tunge treningsregimer. Ettersom kroppsbyggere ikke la skjul på bruken av steroider og heller ikke var under medisinsk tilsyn, så representerte de en trussel mot DDRs internasjonale omdømme og mot sin egen helse.

Dennis forteller også at i 1980 informerte Lathan sin kontrollør om utbredelsen av totalt uregulert anabolsk doping i verdenen av Korperkulturistik og sa at det var en utbredt oppfatning at to idrettsutøvere hadde dødd som følge av å ha tatt for mange piller. På begynnelsen til midten av 1980 tallet førte økende bekymring i styrkeidrettskretser over helserisikoen og spredningen av doping blant ungdom, sammen med myndighetenes frykt for lekkasje av informasjon, til at det ble innført noen dopingkontroller i konkurranseidretten. Men tiltakene hadde liten effekt, da de var dårlig gjennomtenkte – de klarte til og med ikke å avklare hvilke stoffer som skulle forbys. Dennis hevder videre at doping ble praktisert åpent i styrkeidretter og det er et tegn på vanskelighetene myndighetene stod overfor med å holde lokket på «boksen» med doping hemmeligheter til tross for de mange forseggjorte sikkerhetstiltakene som gjennomsynte eliteidrettssektoren.

Mindreårige kunne holdes i tømme på grunn av manglende modenhet og avhengighet av trenere og lærere, mens mange eldre utøvere kanskje ikke stilte tilstrekkelig kritiske spørsmål, og i noen tilfeller var de villige til å samarbeide med trenere og idrettsleger i doping praksis. Deres handlinger kan delvis forklares av det politiske og sosiale presset som lå til grunn for DDR-eliteidrett, så vel som av den personlige drivkraften til å overgå rivaler både hjemme og i utlandet og av statusforbedringene og de materielle belønningene som kunne oppnås i et så godt finansiert område av samfunnet. Dennis konkluderer med at det bør imidlertid understrekes at idrettsutøveres bevissthetsnivå for doping ikke kan måles med nøyaktighet, og sannsynligvis så hadde bare et mindretall av de erfarne utøvere (spesielt de med vitenskapelig bakgrunn) innsikt i

fordelene og de merkbare risikoene ved ytelses-forsterkende stoffer (Dennis, 2020, s 137-138). En skulle trodd at mange ville gå til rettssak mot DDR etter at staten falt, men forholdsvis mange ble det ikke. Men man bekymret seg hele tiden for bivirkninger pga. doping bruk.

Dennis (2020, s, 138-139) skriver at de mange risikoene forbundet med doping var et spørsmål til stor bekymring for noen DDR-forskere. For eksempel var skade på unge idrettsutøvere et spørsmål som ofte ble tatt opp på møter mellom Stasi-kontrollører og mange informanter med vitenskapelig bakgrunn. Dr. Kurt Franke (IM «Philatelist»), en ekspert i idrettsmedisin og kirurgi ved den kirurgiske klinikken ved Berlin-Pankov sykehus, og han advarte ved ulike anledninger mot doping av små barn fordi den resulterende overbelastningen kunne skade støtte- og bindevev, med alvorlige konsekvenser for ryggraden og kneleddene. Frankes innstramminger understreker den akutte angsten blant mange østtyske idrettsleger over den høye risikoen for doping i eliteidrett, spesielt for ungdom og kvinner med anabole-androgene steroider, et problem som hadde dype røtter og som kunne bli betydelig forverret av utbredt «vill»-doping. De tilskrev overdreven bruk av steroider og ignorering av etiske spørsmål til den voldsomme rivaliseringen mellom trenere i jakten på økonomiske belønninger og suksess for sine kostnader (Dennis, 2020, s 138-139). Man ville altså ha noe igjen for den jobben man hadde gjort og der var en voldsom kamp om økonomiske belønninger. Selv om man uttalte seg kritisk om systemet, så forble man ofte i systemet likevel.

Dennis (2020, s, 139-140) forteller at mens idrettsforskere kunne utrykke alvorlige bekymringer til sine Stasi-kontrollører, så forble mange sentrale i forskningsprosjekter og i administreringen av doping, enten det var hos Dynamo-idrettsforeningen, Jenapharm eller FKS. Dynamo-idrettslegen og Stasi-informanten Dr. Bernd Pansold (IM «Jurgen Wendt») la f.eks. vekt på farene ved virilisering og muligheten for alvorlige langtidseffekter, som leverskader og prostatakreft – hvis passende doser ikke ble tatt og regelmessige helsekontroller ikke ble utført. I 1977 informerte han til og med kontrolløren sin om at etiske problemer var større i sosialismen enn i kapitalismen, og at seier for enhver pris av kvinner og i svømming til slutt kunne ha en skadelig effekt. Allikevel, til tross for sine mange forbehold, så forble han sentral i dopingprogrammet hos Dynamo og fortsatte som medlem av Hoppners arbeidsgruppe for støttebidrag. Etter DDRs fall, i 1998, ble han funnet skyldig i å være medvirkende til legemsbeskadigelse av mindreårige, noen i alderen tretten til seksten år, mellom 1975 og 1984. Der var også flere som var bekymret. Dennis forteller videre

at spørsmålene til dopingprogrammet nådde de høyere lag av idrettssystemet i person av professor Hans Schuster, rektor ved det tyske college for tysk kultur i Leipzig (1965-1967), direktør for FKS (1969-1990) og en langvarig Stasi-informator.

I flere interne papirer mellom 1975 og 1985, inkludert et overlevert til Mielke i 1976, så viste Schuster bekymring over doping generelt og androgeniseringen av unge kvinner, spesielt innen svømming og friidrett og det overbeviste ham om behovet for et langsiktig alternativ til DDRs ressursgrunnlag selv om dette ville innebære et fall i landets verdensrangering. Dennis mener at Schuster`s posisjon her ikke er fri for hykleri, for han hadde allerede i 1964 oppfordret Mielke til at hormondoping, særlig med Testosteron, skulle implementeres i Dynamo idrettsforbund. Blant Schuster`s andre bekymringer var ulovligheten av STS 646, uregulert doping, muligheten for avhengighet og den økte risikoen for skade på unge menn fra overbelastning under trening. Spesielt Ewald ble kritisert for det Schuster beklaget som hans «patologiske ambisjon». Dennis mener da at angsten blant idrettsforskere over misbruk av støttemidler stiller spørsmål ved argumentet om at DDR viste «i det minste en viss bekymring for å redusere risikoen» ved å tillate, under medisinsk tilsyn, kun doping fra offisielle kilder. Ewald, Buggel og mange andre idrettsfunksjonærer, så vel som høytstående medlemmer av politbyrået som Erich Mielke, så på risiko som veldig sekundært til resultater og de presset tvilere til taushet (Dennis, 2020, s 139-140). Det kan altså i praksis se ut som at man ikke viste så mye bekymring for å redusere skadevirkninger med det statlige dopingprogrammet, selv om man ble fulgt opp av lege. Allikevel hadde man argumenter for å fortsette doping.

Dennis (2020, s, 140-141) forteller at det kommer frem i en traktat fra 1979 av professor Siegfried Israel hvordan det vitenskapelige miljøet kunne rettferdiggjøre fortsettelsen av doping. Som spesialist i indremedisin hadde Israel stillinger ved FKS og Kreischa og var også DDRs sykkellagslege ved flere olympiske og verdensmesterskap på 1960-tallet. Israel erkjente at overdosering var utbredt og utført uten tilstrekkelig hensyn til bivirkninger, men som et resultat av ambisjonene til trenerne, leger, tjenestemenn, og idrettsutøvere så forsvarte han biologiske støttemidler som en del av den ubønhørlige utviklingen av vitenskapelig-teknisk fremgang. Han tok til orde for «foreldet Coubertinisme» og «prestasjonsdefaitisme» til idrettsleger og ville erstatte den Hippokratiske eden med en ny forståelse av legeprofesjonen der behandlingen av sykdom utvides til en mer effektiv kombinasjon av interessene til individet og samfunnet. Dennis forteller videre at

i den kalde krigens bipolare verden, hvor meningsfull idrettsaktivitet ikke er verdifri, kontrasterte Israel den aggressive bruken av doping i kapitalismen med kompatibiliteten til legenes medisinske aktivitet – inkludert bruken av anabole steroider – med deres sosiale oppdrag i den antatte moralske overlegne sosioøkonomiske orden av sosialismen.

Dennis peker videre på at mens Israels kritikk av aggressiv doping i kapitalismen er forankret i den kalde krigens retorikk, er han som talsmann for biologisk doping lokalisert innenfor en generell kulturell kontekst som omfatter bruken av vitenskap og teknologi i samfunnet og idrett for å øke nytelse, helse, økonomisk aktivitet og idrettslige ferdigheter. Denne anvendelsen er selvsagt ikke fri for ambivalens og motsetninger, den gir opphav til grunnleggende spørsmål om hva som er «kunstig» og hva som er «naturlig» og er knyttet opp til idrettens citius, altius, fortius - den utfordrer også eksisterende juridiske og moralske koder og utgjør risikoer for helsen til utøvere. Dennis hevder videre at selv om DDR var spesielt hensynsløse når det gjaldt å nå toppen av den globale idretten, så var dens dopingbruk på ingen måte unik. Nyere studier har avslørt at doping – selv om det ikke var på skalaen til DDR, var mer utbredt og systematisk i Vest-Tyskland enn først antatt eller innrømt og at instanser som innenriksdepartementet (i Vest-Tyskland) fra begynnelsen av 1970 tallet var stadig mer aktive i å fremme eliteidretten og finansiere forskningsprosjekter om bruk av testosteron og anabole-androgene steroider (hvor mye penger som ble brukt på slike forskningsprosjekter, skriver jeg om i kapitlet om Vest-Tyskland) .

Til tross for østtysk sentralisering og avansert vitenskapelig anvendelse, viser utbredelsen av «vill» doping at Manhattan-prosjektet ikke var den ryddige mekanismen ofte assosiert med det kommunistiske diktaturet. Selv i de ti årene som SPT 14.25 ble gjennomført med ytterste strenghet, ble de forseggjorte forskriftene angående administrering av medikamentdosering ofte overtrådt i jakten på utallige interne og eksterne belønninger, og «vill» doping forble gjennomgående i nisjene innen styrkeløft og kroppsbygging. Videre hevder Dennis at dessuten førte politiske befalinger - en tilsynelatende avhengighet av bruk av prestasjonsfremmende stoffer og et stadig mer konkurransedyktig globalt idrettsmiljø til utbredt bruk av eksperimentelle steroidstoffer som STS 646 og til universell doping av mindreårige etter München OL, noe som kanskje er det dystreste kapitlet i hele doping historien (Dennis, 2020, s 140-141). DDRs dopingprogram var i høyeste grad kritikkverdigg. Her kommer der mer om dette.

Dennis (2020, s, 141-142) mener at den relative lettheten som DDR omgikk internasjonale dopingkontroller på framhever de utallige vanskelige problemene med gjennomføringen av enhver doping politikk, global eller nasjonal. Selv DDRs egen forseggjorte interne overvåking, inkludert overvåking av Stasi, var langt fra vellykket i å forhindre brudd på offisielle retningslinjer ettersom enkeltpersoner og grupper forfulgte status og materielle belønninger i en så høyt prestisjefylt og hardbarket sektor som eliteidrett. Dennis sier videre at de ofte bitre rivaliseringene og sjalusiene blant topp idrettsleger i Dynamo-idrettsforeningen ble i en Stasi-rapport omtalt som en Kleinkrieg. Det er også ekstremt foruroligende at idrettsleger og tjenestemenn bevisst setter helsen til de de instruerer på spill, et fenomen som indikerer at en internasjonal antidopingpolitikk som ikke er basert på etisk kodifisering, men heller på helsen til idrettsutøveren, i verste fall er et glansbilde (skinnbilde) og i beste fall en kostbar kamp med usikkert utfall.

Videre hevder Dennis at pga. den politiske berømmelsen knyttet til eliteidrett både under og etter den kalde krigen, som det fremgår om den nylige motgangen til Verdens Anti-Doping Byrå (WADA) om statlig doping i Russland og andre steder så var ikke DDRs politiske og idrettslige ledere unike når det gjaldt å instrumentalisere risiko-iboennde legemidler og teknologiske midler for å skape skjøre dødelige motorer (mortal engines). Dennis hevder til slutt at DDRs erfaring er også en påminnelse om at selv den svært forseggjorte overvåkingen av idrett på toppnivå ikke klarte å dempe utbredt «vill» doping og at de sosiale og politiske fordelene med idrettsmirakelet var totalt utilstrekkelige for å stoppe bølgen av folkelig uro som undergravde grunnlaget for SED hegemoni. Faktisk, så i årene etter at DDR endte på en imponerende andreplass etter Sovjetunionen i de olympiske leker i Seoul i 1988 var Berlin murens fall et forvarsel om kollapsen av den østtyske kommuniststaten og slutten på den kalde krigen (Dennis, 2020, s 141-142). Selv om der var gode resultater i idrett, så hadde hele østblokken kollapset i 1991 – dette selv om DDR var den mest vellykkede idrettsnasjonen i historien per innbygger.

Hoberman (1992, s, 216-217) forteller at DDR og Sovjet gikk veldig langt for å vise at deres ideologi var best gjennom idrett og kanskje det mest bemerkelsesverdige trekket ved den østtyske høy-ytelses-idrettsinstitusjonen var mobilisering av tusener av mennesker i kommunistisk stil med det formål å produsere eliteidrettsutøvere - og hvor langt staten ville mobilisere den menneskelige organismen både kjemisk og psykologisk for å gjøre den atletisk og derfor politisk produktiv.

Denne masseinnsatsen gjorde DDR til den klart mest vellykkede idrettsnasjonen i historien per innbygger og bare Sovjetunionen har gjort en tilsvarende innsats (Hoberman 1992, s 216-217). Houlihan (1999, s, 89) er også opptatt av hvor langt man gikk i forhold til doping og sier at det klareste eksempelet på medisinsk og vitenskapelig involvering i dopingproblemer finner en i tidligere DDR. I en konfidensiell rapport fra 1977 så skrev Manfred Hoppner (nestleder for idrettsmedisinsk tjeneste) at for tiden brukes anabole steroider i alle olympiske idrettsbegivenheter med unntak av seiling og kvinne turn/kroppsgymnastikk. Houlihan sier videre at det totale antallet idrettsutøvere som ble behandlet hvert år oversteg 2000 – det var et antall som ble forsterket av det store antallet andre rangs idrettsutøvere og juniorer som også ble behandlet (Houlihan 1999, s 89). Antallet deltakere i dopingprogrammet var altså stort, og dopingprogrammet hadde altså ikke fungert uten hjelp fra forskningsinstitusjonene.

3.3.9 Forskningsinstitusjonenes i DDRs rolle i dopingkappløpet

Hunt et al. (2014, s, 2231) hevder at det som gjorde DDR atypisk med hensyn til doping, var at dets idrettsansvarlige og statlige ledere tok systematiske tiltak basert på deres tro på nødvendigheten av farmakologiske hjelpemidler. Ved å gjøre det opprettet de en planlegging og organisering for å sikre at idrettsutøverne deres brukte dopingmidler i et effektivt, medisinsk overvåket miljø med full kunnskap og støtte fra trenere og leger og med informerte doser knyttet til treningsprotokoller. Til sammenligning med de med færre slike retningslinjer, var dette rammeverket relativt fordelaktig med hensyn til medisinsk risiko ved at det både reduserte frekvensen av idrettsutøverens selv-medisinering og innsnevret omfanget av tilgjengeligheten av farmasøytiske produkter. Hunt et al. hevder videre at innenfor DDR sin idrettsstruktur så gjennomførte forskere kliniske eksperimenter med sikte på å bestemme ytelseseffekten av anabole steroider inkludert særlig Oral-turinabol. De tidligste doping initiativene til DDR inkluderte et 1964-prosjekt der testosteron ble brukt av medlemmer av SV Dynamo Club – et forsøk som senere ble et hemmelig program støttet av klubbens eget vitenskapelige personale. Etter hvert som tiden gikk, ble forskningen på potensielle anvendelser av farmakologi for eliteidrettsprestasjoner i økende grad gjort av universiteter og idrettsmedisinske organisasjoner. Dette var profesjonelt drevne organer som kunne samle inn og implementere kunnskap på en kompetent, systematisk måte.

Deres arbeid ble i sin tur overvåket av det østtyske ministerium für Statssicherheit (landets nasjonale sikkerhetsorganisasjon som var kjent i vesten som Stasi). Den fra «toppen og ned», høysentraliserte karakteren av dette rammeverket fungerte som en av de definerende egenskapene til DDR sitt idretts-system. Hunt et al. sier også at den viktigste personen i forhold til prestasjonsforbedring i denne strukturen var Manfred Hoppner. Han var en autoritet som Horst Roder beskrev som den eneste idrettsmedisinske legen som virkelig hadde mestret emnet sitt (doping). Under hans ledelse ble farmasøytisk kunnskap forvandlet til et organisert system som administrerte spesifiserte doser av anabole steroider individuelt skreddersydd til hver idrettsutøvers idrett, alder og tidligere prestasjoner (Hunt et al., 2014, s 2231). De var altså tidlig ute i DDR med å forske på effekter av testosteron.

Houlihan (1999, s, 89) sier om det samme som over at det er klart at et slikt omfattende dopingprogram ikke kunne vært gjennomført uten nær involvering fra staten og de medisinske og vitenskapelige miljøene. Regjeringen i DDR innhyllet vellykket eksperimentering og administrering av steroider under kappen av statlig sikkerhet og opprettholdt derved et bemerkelsesverdig nivå av hemmelighet. Forskere og leger ved de tre forskningssentrene i Sachsen, Leipzig og Kreischa jobbet tett med forskere ved det stalige legemiddelfirmaet, VEB Jenapharm, som utviklet det mest brukte androgen-anabole steroid Oral-turinabol på midten av 1960-tallet (Hunt et al. (2014, s 2231) sier at VEB Jenapharm fikk patent på oral-turinabol i 1961 ((Hunt et al., 2014, s 2231)). Videre sier Houlihan at på tidlig 1980-tallet så var det også VEB Jenapharm som utviklet og produserte preparater av epitestosteronpropionat , en biologisk inaktiv forbindelse som ikke hadde noen kommersiell verdi, men som var utelukkende tilberedt for det offentlige dopingsystemet og som hadde som funksjon å bringe testosteron-epitestosteron-forholdet tilbake til normen. Houlihan mener også at slik var omfanget av leger og forskere i det tyske dopingprogrammet at det ble observert at rollen forskere og leger spilte i dette hemmelige systemet er spesielt trist. Det er trist, ikke bare fordi disse fagpersonene bidro aktivt til verdensomspennende juks, men også fordi de brøt vitenskapelig og medisinsk etikk (Houlihan 1999, s 89).

Det var altså etter OL i München at det østtyske dopingprogrammet ble veldig stort i omfang, men utviklingen var i gang lenge før. Hoberman (1992, s, 220-221) forteller at DDR opprettet tysk høyskole for fysisk kultur i Leipzig i 1950, det vitenskapelige rådet for fysisk kultur og sport i 1951

og statskomiteen for fysisk kultur og idrett i 1952. Disse organisasjonene ble i virkeligheten statslobbyen for utviklingen av verdens-klasse idrettsutøvere på bekostning av idrett for massene. I løpet av 1950-tallet, så ble det klart at disse institusjonene risikerte helsen til barneidrettsutøvere ved de stats-sponsede ungdoms-idrettsskolene og provoserte dermed bitter (og mislykket) motstand fra mange idrettsleger som nå effektivt ble ekskludert (eller hadde trukket seg) fra den stadig mer lukkede verden av høy-ytelses sportsmedisin.

Hoberman forteller videre at da en gruppe med leger på universitetet i Leipzig protesterte mot denne nye statsstøttede tilnærmingen til idrettsmedisin så uttalte formannen for statskomiteen Hans Schuster at trenere og idrettsutøvere ikke burde ta slike innvendinger på alvor, men bør overvinne eventuelle hindringer som kan være i veien for å utvikle en korrekt vurdering av den politiske betydningen av høy-ytelsesidrett. I 1960 beordret partiet statskomiteen til å forbedre det vitenskapelige grunnlaget for høy-ytelses sportsmedisin. Man jobbet blant annet med effekten av trening for hjertet og prestasjonskapasiteten til barns sirkulasjonssystemer. På 1980-tallet hadde idrettsforskere utviklet mer spesialiserte forskningsstrategier bl.a. på økning av treningsbelastning for både barn og voksne (Hoberman 1992, s 220-221).

Om grunnlaget for den østtyske elite-idretts maskinen sier Hoberman (1992, s, 222) at prestasjonene til øst-tyske elite idrettsutøvere ble gjort mulig av viljen til en liten stat til å bruke enorme summer til å gjennomføre følgende program: vitenskapelige metoder for å identifisere atletisk talent, systematisk utvalg og utvikling av atletisk begavede barn, trening av høy kvalitet for trenere, vitenskapelig optimaliserte trenings-rutiner og utmerket koordinering av de forskjellige medlemmene i den tverrfaglige gruppen som var ansvarlige for å utvikle talent. Hoberman sier videre at etter oppløsningen av den øst-tyske staten, så bekreftet en flom av ny informasjon det man lenge hadde mistenkt – at den ikke-matchede suksessen til øst-tyske idrettsutøvere i internasjonale konkurranser også ble bygget på systematisk doping av idrettsutøvere med anabole steroider, spesielt det DDR-produserte syntetiske hormonet Oral-turinabol.

Den første dokumenterte bruken av dette stoffet skjedde i 1966 og 1967, altså like før den drastiske økningen i prestasjoner blant øst-tyske kvinnelige kulestøtere og spyd-kastere. Intensiv bruk av steroider ble fremmet pga. flere faktorer. For det første, steroid bruk i forbindelse med vekt-trening øker muskel-størrelsen; for det andre, idrettsutøveren kan trene hardere med kortere

restitusjonsperioder; for det tredje, utøveren opplever en følelse av uvanlig velvære som også kan ta form av ekstrem aggressivitet eller seksuell opphisselse; for det fjerde, steroid bruk kan øke utholdenheten, spesielt blant kvinnelige idrettsutøvere; og til slutt, steroid bruk kan virilisere (og derfor styrke) den kvinnelige idrettsutøveren, inkludert unge tenåringer. Videre sier Houlihan at doping til både mannlige og kvinnelige mindreårige, ofte uten at de visste om det, ble grundig dokumentert. Doping til øst-tyske idrettsutøvere var et hemmelig og sentralt administrert program i motsetning til noe annet samfunn på jorden. En idrettsmedisinsk kommisjon ga doping instruksjoner nedover linjen til idrettsleger og trenere som distribuerte stoffene og ofte innhentet et løfte om taushet fra idrettsutøverne som fikk dem. Noen utøvere klaget faktisk over at lagkamerater fikk mer potent doping/medisin enn de selv og dermed et urettferdig konkurransefortrinn (Hoberman 1992, s 222).

Men kommunist-regjeringer som drev med statsstyrt doping ville ikke innrømme at de hadde et dopingproblem. Houlihan (1999, s, 95) hevder at holdningen til doping-bruk vedtatt av de fleste europeiske kommunist-regjeringer, var i verste fall å bare nekte for at der eksisterte et problem. Pga. utbredelsen av retorikk som portretterte dopingbruk som et produkt av det kapitalistiske samfunn og symptomatisk for deres forfall, så var det ekstremt vanskelig for disse landene å erkjenne at også de hadde et doping-misbruks-problem (Houlihan 1999, s 95). Tidlig etter andre verdenskrig fant man bevis for doping. Her kommer mer om det.

3.3.10 Dopingbruk, kritiske konsekvenser og gryende bekymring i Europa for øvrig

Dimeo (2007, s, 54) forteller at det første beviset på at doping ble brukt i idrett etter krigen kommer fra en lege ved OL i London i 1948. Legen så også at syklistene som deltok i lekene og syklistene i konkurranse utenfor lekene brukte det han mente var ulovlige midler for å forbedre ytelsen. Dr. Christopher Woodward var en offisiell rådgiver for det britiske laget i 1948 og offentliggjorde bekymringene gjennom et brev til Sykkel bladet (Cycling magazine) (dette brevet ble hentet som en historie av New York Times). Woodward sa at han ble mistenksom i forhold til om noen konkurrenter mottok kunstige stimulanser ved de olympiske leker og to eller tre uker senere kunne han se ting på nært hold ved sykkel-VM i Amsterdam hvor han tilbrakte litt av tiden sin på innsiden av banen. Woodward sier videre at få andre enn mitt eget lag visste hvem jeg var. Jeg ble veldig overrasket da når en utlending prøvde å vise meg samlingen sin av stryknin, koffein og benzedrin. Woodward fortsetter med at bruk av doping i idrett er mer utbredt enn folk tror.

Han sier til slutt at han nettopp har besøkt Sverige og at de der fortalte han at det foregikk konstant.

Dimeo fortsetter med å si at det ikke er klart om slike bekymringer hadde stor innvirkning på utøverne ved de olympiske leker i 1952 i Helsingfors. Rapporter er motstridende om dette spørsmålet. Den amerikanske vektløfter-treneren, Bob Hoffmann, anklaget Sovjeterne for å bruke testosteron. Han sa at han visste at de tok hormonstoffet for å øke styrken. Den østerrikske idretts-legen og framtrødende anti-doping ekspert Ludwig Prokop fant sprøyter i garderoben til hurtigløpere under vinterlekene i Oslo dette året, selv om det er uklart hva som var i dem (Dimeo 2007, s 54). Hunt (2011, s, 7) sier at mange skøyteløpere ble dårlige etter å ha brukt for mye amfetamin under OL i Oslo i 1952 (Houlihan 1999, s 36, Hunt 2011, s 7, Lindborg 2017, s 13) (jeg antar at Barrie Houlihan også mener OL i Oslo i 1952 siden man ikke gikk på skøyter (speedskating) under OL i Helsinki samme året). I forhold til doping så blir det som kommer verre enn det som var.

Det er ingen tvil om at idretts doping tok av i årene fra 1945 til slutten av 1960-årene, hevder Dimeo (2007 s, 87). De konstruktive årsakene er åpenbare; tilgjengeligheten av sentralstimulerende legemidler; forskning og erfaring som viser effektiviteten; utvidelse av idrettens betydning når det gjelder prestisje og individuell ære og den økende bruken av idrettsvitenskap for å forbedre prestasjonene. Dimeo fortsetter med at 1950-årene var en ambivalent periode i doping historien, men bevis fra det han har skrevet tidligere viser at noen dopingmidler ofte ble brukt. I storsamfunnet var f.eks. amfetamin offentlig tilgjengelig og sanksjonert av offentlige og kommersielle produsenter (Dimeo 2007, s 87). Her kommer mer om laglege Mathisens (som jeg nevnte tidligere) – det som kanskje var det første pålitelige dokumenterte tilfellet av bruk av det mannlige hormonet i høytytelsesidrett.

Dimeo (2007, s, 57) sier at i 1950 ble det påstått at det danske ro-laget hadde fått doping for å hjelpe dem til å vinne EM og dette hadde ført til at noen av dem hadde kollapse på slutten av løpet. Deres lag-doktor, Axel Mathisens, hadde gitt dem et stoff som ble kalt androstin over en periode på 12 dager frem til løpet. Mathisens hadde et godt rykte som tidligere roer og tretti års erfaring som lege, men denne hendelsen utløste en kraftig debatt om legens oppførsel. Dimeo fortsetter med å si at dette var det første tilfellet der media begynte å ta rollen som moralske

voldgiftsmenn, og noen journalister lagde så mye ut av historien som mulig. Et medisinsk problem hadde blitt en offentlig sak, avisene ante en skandale, og presset var på myndighetene for å svare så raskt som mulig. Det var altså slik at mens idrettsforbundet og leger diskuterte saken, så mediene en historie og gikk for den (Dimeo 2007, s 57). Men som sagt så økte dopingen i omfang. Dimeo (2007, s, 54-55) sier at etter OL i Roma i 1960 så avslørte den britiske løperen Gordon Pirie at problemet med doping i idrett var alvorlig og at det hovedsakelig stammet fra den ekstreme nasjonalismen som da forgiftet idretten. Pirie var vitne til at idrettsutøvere brukte Benezdrine under lekene og han ble selv tilbudt pep-piller i den britiske garderoben av en kjent lege mens en annen lege reagerte på hans avholdenhet ved å si at han måtte være en av få «ansikter» igjen som ikke gjør det. Dimeo konkluderer da med at dette er en bemerkelsesverdig anekdote om samspill i rekkene til britiske lag-leger som antyder at doping var kjent og godkjent av autoriteter. Videre sier Dimeo at Pirie utvidet omfanget av sin kritikk og sa at han trodde det var vanlig praksis før et løp i visse jernteppe-land. Pirie fortsetter med å si der kom plutselige sjokkerende prestasjoner som ikke stemte overens med kjent form og dette kunne bare forklares med bruk av doping. Pirie trodde også at utøvernes hyppige bruk var årsak til den korte friidrettskarrieren til noen med gode prestasjoner. Dimeo hevder da at vi kan se sikkert at hvis de populære ryktene framhever doping som vanlig praksis blant motstandere, så kan en utøver lett betraktes som et «ansikt» for ikke å ta sentralstimulerende midler når det tilbys (Dimeo 2007, s 54-55). Syklister har vært kjent for å dope seg gjennom det meste av den kalde krigen.

Houlihan (1999, s, 35-36) forteller at ikke overraskende, så ble syklister utover på 1950-tallet fortsatt identifisert som hovedgruppen av idrettsutøvere man antok å være sterkt involvert i doping-misbruk selv om doping-misbruk også ble ansett som utbredt i profesjonell boksing (Houlihan 1999, s 35-36). Der var også dødsfall i sykkelporten under den kalde krigen og masse doping. Dimeo (2007, s, 59-60) forteller at i september 1949 så døde en syklist av amfetaminforgiftning på et sykehus i den italienske byen Rapallo. Dimeo forteller videre at den berømte italienske rytteren Fausto Coppi, som vant flere titler, inkludert dobling ved å vinne Giro di Italia og Tour de France i både 1949 og 1952 innrømmet senere å ha brukt amfetamin. Etter å ha lagt opp ble han spurt om ryttere tok dem, og han svarte da ja. Fausto Coppi sa videre at de som sa noe annet er ikke verdt å snakke med om sykling. Om sin egen bruk så sa han, ja - han brukte det når det var nødvendig og det var praktisk talt hele tiden. Dimeo skriver også at i 1955, så syklet franskmannen Jean Mallejac i sikk-sakk over veien og kollapset under Tour de France

mens han begynte klatringen opp Venoux-fjellet. Etter å ha ligget bevisstløs i over 15 minutter, ble han gjenopplivet av Tour-lege Pierre Dumas med det sentralstimulerende stoffet solucaphre. Sykkel-rytteren slo da til og måtte bindes for egen sikkerhet.

Dumas beskrev dette sjokket sitt med å si at «det kjølte blodet mitt». De fysiske effektene antydte et overforbruk av amfetamin hos Mallejac - noe som gjorde at Dumas prøvde å overtale lag-leger til å være mer forsiktige når de distribuerte medisinske produkter til syklistene. Dimeo hevder videre at slike hendelser antydte et bredere bruksmønster som stort sett ble akseptert av syklistene og deres rådgivere. En historiker som skrev om profesjonell sykling, Geoffrey Nicholson hevdet at frem til midten av 1960 tallet så de fleste som deltok i idretten den fornuftige bruken av sentralstimulerende midler som uproblematisk, den var kjent for å eksistere, men sjelden omtalt i offentlige fora som pressen eller andre publikasjoner. Pierre Dumas ble konfrontert med uinformerte men populære medikamentvaner som inkluderte bruk av amfetamin, coca, stryknin, solucamphre og morfin. Pierre Dumas sa at dette ble gjort ganske åpent med ryttere som delte nåler og noen ganger injiserte seg selv under løp. De ville ofte be om en flaske med doping basert sentralstimulerende drikke rett før de siste fasene av et løp. Dumas sa også at syklistene tok alt de ble tilbudt – det spilte ingen rolle hva de tok, så lenge de trodde på det. Her er flere eksempler på sykkel-doping. Dimeo forteller videre at under Tour de France i 1959 så fanget Pierre Dumas opp en pakke med stryknin adressert til et av lagene og i 1960 så kommenterte den franske landslagssjefen under Tour de France, Marcel Bidot, at tre fjerdedeler av rytterne er dopet. Marcel Bidot sa at han var godt rustet til å vite siden han besøkte rommene til syklistene hver kveld under Tour`en og at han alltid gikk redd hjem etter disse besøkene. Samme år fant Dumas den endelige vinneren av Tour`en, Gastone Nencini, liggende i sengen med et drypp som tilførte primitive hormoner i begge armer mens han røykte en sigarett.

Dimeo forteller også at under Tour`en (i 1960) så brakk den franske syklisten Roger Riviere ryggen etter å ha krasjet i en kløft og han syklet aldri igjen. Riviere var kjent for å være doping-bruker og innrømmet å ha brukt en massiv dose amfetamin i 1959 da han slo rekorden for et times løp. Dimeo skriver videre at i 1961, så raidet politiet syklistenes rom under løp i Belgia, Sveits og Frankrike og at i en artikkel for den nederlandske avisen De Telegraaf så beskrev veteran-syklisten Wout Wagtmans konteksten for bruk av doping. Han sa, ifølge Dimeo at du hører navnet på noen produkter eller andre noen steder og kjøper det. Hvis det da ikke hjelper, så tar du mer eller

prøver noe annet. Wagtmans forteller videre at når jeg snakker med unge ryttere nå, så er de alltid interessert i doping-midler. Resultatet når de bruker dopingmidler er at etter et minutt er de virkelig ute og flyr mens et døgn senere er de ingen steder (Dimeo 2007, s, 59-60). Der er også flere som forteller om doping i sykling.

Dimeo (2007, s, 60) sier at Gordon Pirie, den britiske løperen, bemerket (på tidlig 1960-tallet) at han trodde at i internasjonal sykling, så var mange av konkurrentene gira opp til et farlig nivå og at det virket som at selv de høyprofilerte hendelsene ikke fikk syklistene til å holde seg borte fra doping. Dimeo sier videre at i 1963 deltok Ludwig Prokop på Tour d`Autriche hvor han fant gensere til en rekke østerrikske syklistere polstret med store mengder amfetamin og andre sentralstimulerende midler mens to år senere ble en nederlandsk syklist som Prokop testet positivt for massiv bruk av amfetamin diskvalifisert og sendt hjem hvor han ble hyllet som en helt og en martyr mens Prokop som den kontrollerende legen ble sterkt ærekrenket. Dimeo mener da at dette viste motvilje, om ikke direkte motstand mot prosessen med doping testing fra syklistere og deres støttespillere.

Et annet eksempel på dette kom i 1964. Det ser ut til at forsøk på å kontrollere doping i 100 kilometer olympiske løp ikke ble akseptert av syklistene til tross for det som så ut til å ha skjedd i OL i 1960. Tilsynslegen Albert Dirix skrev i 1988 at han og Dumas satte opp kontrollen, men at oppgaven forble ufullstendig på grunn av boikott. Dimeo forteller videre at ettersom medisinske forsøk på å stoppe doping vokste gjennom 1960 årene, så vokste også bevisene for bruk av doping. I det første arrangementet som hadde urin-test for amfetaminbruk, Tour of Britain, i 1965 fant man at tre spanske ryttere og en engelskmann hadde brukt stoffet. En serie tester av belgiske syklistere viste at 37% av profesjonelle og 23% av amatører hadde brukt dem. Dimeo fortsetter med å si at imidlertid kom en av de skarpeste (og også offentlige) debattene rundt dopingbruk i idretten da fem ganger Tour de France-mester (inkludert fire påfølgende seire) Jacques Anquetil sa at ærlighet var bedre enn hykleri. I 1965 sa Anquetil at alle som deltar i sykkel doper seg og at de som påstår at de ikke gjør det er løgnere. Videre sa han at de kunne klare seg uten dem i løp, men at de da ville trække 15 miles i timen istedenfor 25 (Dimeo 2007, s, 60).

Dimeo (2007, s, 60-61) fortsetter om doping problemet med å si at to ryttere, Andre`Bayssiere og Charles Grosskost, kollapset under Tour de Avenir i juli 1965 (det kortere amatørloppet ved siden av

Tour de France) og begge innrømmet å ha tatt amfetamin. Et år senere hadde det nederlandske paret Lucien Aimar og Arie den Hartog en lignende opplevelse, men de tilsto ikke å ha gjort noe galt. Dimeo forteller også at doping ble forbudt i sykling i juni i 1966 og Pierre Dumas sa den gangen at så langt, så var han bekymret og at dette ikke var morsomt lengre. Dimeo hevder da at eksperimentets åpne hemmelighet ble raskt til et mer alvorlig sosialt problem (Dimeo 2007, s, 60-61). Der var altså motstand mot doping testing i sykling på denne tiden. Men det forandret seg etter Tommy Simpsons dødsfall i Tour de France i 1967.

I følge Dimeo (2007, s, 61) så ble forsøkene på å forby doping i sykling på dette tidspunktet møtt med motstand og hån. Dimeo forteller også om Tommy Simpsons dødsfall at da han startet i Tour de France i 1967, så fortsatte engelskmannen Tommy Simpson sin vane med å ta amfetamin, og da han nådde Mount-Ventoux etappen, så la han til store slurker med konjakk til pillene sine. Han hadde en sikret tilførsel av Tonedron, som ble sett på som Rolls-Royce av amfetamin og mye bedre enn det vanlige Bazedrin. Han brukte 800 pund på doping i året - en stor sum penger for en syklist på 1960 tallet. Han hadde et rykte for å bruke doping og for å prøve å finne noen som helst form for forbedring som ville hjelpe ham til å oppnå suksess. Vitnesutsagn fra hans nærmeste på den tiden avslører de daglige vanene med bruk av piller og at han sikret seg med forsyninger fra Italia. Tommy Simpson begrunnet dette med å argumentere for de medisinske fordelene - at de lettet presset som ble lagt på kroppen hans ved lange turer på opptil 280 kilometer til dagen. I likhet med tidligere ryttere, hvis sinn og kropp ga etter, så ble Simpsons dårlige helse sett i hans tilfeldige sikk-sakk sykling over veien på Mount Ventoux. Han vaklet en stund, falt av, satte seg på igjen og falt deretter sammen ved siden av veien. Legen Pierre Dumas var tilgjengelig og jobbet med å gjenopplive ham, men han døde på veg til sykehuset. Dimeo mener da at Simpsons død åpenbart var en tragisk kombinasjon av doping og det ekstreme presset på Tour`en og videre at likevel antyder konstruksjonen av et minnesmerke over Simpson på Mount Ventoux at mange fans av idretten husker han som en helt, ikke som en doping-skurk eller en jukser.

Dimeo hevder da at uten tvil så var kjølvannet av Simpsons død å tvinge syklisters doping vaner inn i en grumsete, hemmelighetsfull verden og få sykkelmiljøet til å lukke rekkene i sakene. Man protesterte ikke lenger mot testing. Men syklistene fant på mer fantasifulle måter å unngå et positivt resultat på, f.eks. ved å ha en forhåndsberedt urinprøve gjemt på kroppen slik at det så ut som at de avga en ekte prøve. Mistanke fulgte fortsatt de fleste rytterne på 1970 tallet. Men et av

de mest konsentrerte og vanlige stedene der doping skjedde gikk gjennom en endringsprosess, ettersom at antidoping måtte aksepteres (Dimeo 2007, s, 61). Og syklistene brukte amfetamin og senere steroider.

Dimeo (2007, s, 55-56) forteller at den bredere konteksten for bruk av doping i profesjonell sykling viser at amfetamin ble brukt av syklister. Det nederlandske sykkelforbundets formann, Piet Van Dijk sa om lekene i Roma i 1960 (der syklist Knut Enemark Jensen døde og to av hans lagkamerater havnet på sykehus pga. varme-utmattelse) om doping at det var hele vognlaster og at det ble brukt i kongelige mengder. Dimeo fortsetter med å si at bruken av populære dopingmidler som amfetamin fortsatte å være en torn i siden for olympiske fanatikere gjennom 1960 årene og inn på 1970-tallet. IOCs engasjement for saken styrket antidoping, mens steroider ble hovedproblemet på 1970 tallet (Dimeo 2007, s 55-56). Hvordan forholdt det seg da med fotball?

Dimeo (2007, s, 58) sier at utenfor OL og kraftidretter som vektløfting og kroppsbygging, så dukket spørsmålet om doping også opp i fotball. Et sett med tester på italienske fotballspillere i 1961 viste at 36 prosent hadde tatt amfetamin før kampene. Et år senere ble det rapportert i britisk presse at et fotball-lag i de lavere divisjonene, Cheltenham Town, hadde fått pep-piller av manageren som hevdet at disse pillene gir gutta ekstra energi i de siste 20 minuttene av kampen. Han sa videre at han ikke syntes det var urettferdig siden det var åpent å kjøpe dem hos apotekeren slik han gjorde. Videre forteller Dimeo at i et av de første eksemplene på at britiske medier forvandlet doping til en skandale – noe som var et tegn på endrede holdninger – så avslørte Sunday People-journalisten Michael Gibbert Everton spillernes amfetamin bruk i sesongen 1961/1962 og da de vant den engelske ligaen i 1962/1963 sesongen. Spillerne tok stoffet Driamyl, populært kjent som «Purple hearts» og benzedrine før kamper for prestasjoner og gjentagende på fester om kvelden etter kampene. Gibberts mest alvorlige påstander var at stoffene ble gjort fritt tilgjengelige, av visse klubbansatte til alle i laget som ønsket dem. Disse tjenestemennene leverte og distribuerte faktisk stoffene før kamper og til og med under treninger.

Keeperen på den tiden, Albert Dunlop, stod frem som det viktigste vitnet og forklarte at klubbtrenerne delte ut pillene under trening og en time før kamper. Spillerne tok opptil fire piller før store kamper og noen ganger – som i 4-0 seieren over Chelsea – bokstavelig talt løp motstanderen i senk. Dimeo mener da at historien fikk en ytterligere kant av alvor ved at Dunlop

endte opp med avhengighet av stoffene og alkohol som førte til at han ble droppet av Everton og til slutt innlagt på sykehus (altså var ikke bare stoffene en form for juks, men de kunne også føre til alvorlige fysiske og psykiske helseproblemer). Videre forteller Dimeo at klubbens styremedlemmer ga ut en uttalelse som benektet enhver medvirkning til bruk av doping, men de innrømmet at noen milde sentralstimulerende legemidler hadde blitt brukt av spillere helt som et spørsmål om personlige valg. De sa videre at medisinsk hadde de hørt at disse pillene i de mengdene som var tatt umulig kunne ha noen skadelig effekt på noen spiller. Dimeo mener da at dette viser aksept for daglig bruk av amfetamin og en tro på at det var ufarlig (Dimeo 2007, s 58).

3.3.11 Doping i USA – fra amfetamin til steroider

Idrett ble tidlig etter andre verdenskrig brukt for å fremme amerikansk kultur og angripe regimene i Sovjet-blokken. Rider (2020, s, 29-30) forteller at i de første årene av den kalde krigen begynte amerikanerne å diskutere den sovjetiske idrettens natur med økende regelmessighet og for det meste nådde de en konsensus av mening. En rekke av USAs idrettsfunksjonærer og idrettsutøvere, sammen med politikere, journalister og akademikere, anklaget at de «røde» hensynsløst hadde gjort idrett til et verktøy for statlig politikk og propaganda. Med like stor overbevisning forsvarte mange av de samme menneskene idrettens rolle i det amerikanske samfunnet ved å feire dens frihet fra statlig kontroll. Rider sier da at til en viss grad hadde de rett. USA hadde ikke en statlig rettet sports-infrastruktur og de subsidierte ikke sine utøvere direkte. Allikevel, i løpet av denne perioden brukte regjeringen idretten som propagandaformål, uavhengig av hva flertallet av amerikanerne ville ha sagt eller tenkt.

Videre forteller Rider at under presidentskapene til Harry S. Truman og Dwight D. Eisenhower, så begynte den amerikanske regjeringens informasjonsprogram å organisere og finansiere oversjøiske idrettsturer for å beskytte USAs image i utlandet. Denne formen for kulturdiplomati var en øvelse i statlig propaganda, selv om tjenestemennene som drev utvekslingene offentlig benektet dette faktum. Gjennom slutten av 1940-tallet og ut på 1950-tallet brukte de åpne og skjulte grenene til Washingtons informasjonsapparat idrett for å reklamere for å fremme amerikansk kultur og angripe regimene i Sovjet-blokken. Rider mener da at selv om den amerikanske offentligheten kollektivt mislikte at kommunistiske stater blander politikk med idrett, så var deres egen regjering engasjert i omtrent det samme. (Rider, 2020, s 29-30).

Allerede på slutten av 40-tallet innså man at idrett var en del av konkurransen om den kalde krigen. Rider (2020, s, 31) forteller at på slutten av 40-tallet begynte offiserene som bemannet det åpenlyse propagandaprogrammet å innse at idrett hadde blitt en del av den totale konkurransen om den kalde krigen. Rapporter fra amerikanske diplomater utenlands registrerte det økende antallet Sovjetiske idrettsutøvere som konkurrerte i ulike internasjonale arrangementer og tok fatt på kulturelle utvekslinger. Sovjetisk propaganda, bemerket tjenestemenn i utenriksdepartementet, hyllet prestasjonene til idrettsutøverne, feiret deres seire og berømmet deres bidrag til global fred og god vilje. Sovjeterne påsto, på den annen side, at USAs idrett matet det kapitalistiske systemet og fremmet jakten på USAs hensynsløse militaristiske og imperialistiske agenda. Rider sier også at «både hjemme og i utlandet», registrerte en USIA etterretningsanalyse, «har sovjeterne fremmet ideen om at bare under deres system kan idrett oppnå perfeksjon og omfavne massene av befolkningen» (Rider, 2020, s 31).

Amfetamin i idrett ble i USA brukt også på universitetsnivå. Dimeo (2007, s, 61-62) hevder at for etterkrigstidens idrettsutøvere og trenere var potensialet for rikdom, status og nasjonal prestisje slik at helseproblemer (for noen, i hvert fall) var sekundære bekymringer - kun for å bli håndtert på riktig måte, men ikke for å forstyrre veien til personlig ære. Videre forteller Dimeo at som Max Novich sa til fellesmøtet mellom IOC og den internasjonale kongressen for idrettsvitenskap i 1964 - Novich sa at etter at veteranene kom tilbake til college, så ble bruken av amfetamin (pep-piller), ganske vanlig blant profesjonelle og interkollegiale idrettsutøvere. Siden idrettsutøveren og treneren på High School var påvirket av den profesjonelle og interkollegiale idrettsutøveren, så ble amfetaminene populære selv i interskolastisk friidrett (Dimeo, 2007, s 61-62).

Men amfetamin ble brukt i mange sammenhenger. Dimeo (2007, s, 62) skriver at i det større sosiale miljøet ble amfetamin stadig mer vanlig for en rekke plager. F.eks. på midten av 1950-tallet var det minst åtte forskjellige typer inhalatorer på markedet i Amerika som brukte former for amfetamin som benzedrine. Videre sier Dimeo at i sin historie om stoffet, så skriver Scott Lukas at amfetamin, eller «pep-pillen», ofte ble brukt av de stridende under 2. verdenskrig. Flere hundre millioner tablettor ble levert til tropper på begge sider. På slutten av krigen spredte mange soldater som reiste hjem nyhetene om dette oppkvikkende stoffet. Videre forteller Dimeo at på 1950-tallet, så brukte College-studenter, idrettsutøvere, lastebilsjåførere og husmødre i tillegg til

soldater amfetamin til ikke-medisinske formål og bruken av stoffet utvidet seg i forskjellige land i løpet av dette tiåret, ettersom produksjonen av amfetamin økte betydelig.

Stoffet ble markedsført for å behandle fedme, narkolepsi, hyperkinesis og depresjon, men folk tok det først og fremst for å øke energien, redusere behovet for søvn og heve humøret. Dimeo mener da at disse aspektene av dopingens historie ble undervurdert i tidligere studier. Amfetamin ble ikke bare sett på som et «doping»-stoff på dette tidspunktet, men som en akseptabel og legitim offentlig medisin. Derfor er det viktig å få en viss følelse av historisk endring og beredskap og ikke bare anta at alle som bruker stoffet i idrett på dette tidspunktet skal kalles en jukser (Dimeo 2007, s, 62) High School og College idrett var på den tiden en konkurransedyktig arena i Amerika og det var også muligens slik at i Amerika på 1950-tallet at doping i idrett ble vesentlig.

Dimeo (2007, s, 62) hevder at High School og College idrett har, i motsetning til Europa, vært en konkurransedyktig arena i Amerika, hvor karrierer kan skapes eller gå tapt. Lag på dette nivået fikk stor støtte fra sitt lokalsamfunn, og det ble dermed gitt økonomiske belønninger og sosial status til spillere og ledere. Dimeo skriver også at en av de ledende britiske antidopingkampanjerne i senere tiår, sir Arthur Gold, hevdet at det faktisk var i Amerika på 1950-tallet at misbruk av doping i idrett begynte å bli vesentlig. Gold satte dette i sammenheng og sa at idrett var i stor grad i hendene på universitetene, High Schools og trenerne, som var nesten som fotball-managere, men de hadde mindre sikker jobb da de vanligvis ble ansatt på en ettårskontrakt. Hadde man et vellykket lag så ble man ansatt på nytt – et mislykket lag, så måtte man melde seg inn i køen av arbeidsledige (for å få arbeidsledighets-støtte) hvis der var noe tilsvarende - og siden de fleste av konkurrentene deres var i praktisk talt samme posisjon og var forbruksvare, så nøyte de ikke med å innføre doping misbruk i idrett i USA (Dimeo 2007, s, 62). Allerede på slutten av 1950-tallet ble man i USA offentlig bekymret for skadelige effekter av doping i idrett.

Situasjonen i Amerika ble et spørsmål om offentlig bekymring på slutten av 1950-tallet - så mye at den viktigste medisinske organisasjonen i landet begynte å ta saken på alvor (Dimeo 2007, s, 63). AMA (American medical association) brakte bruk av amfetamin i idrett til verdenspressen, de bestilte ytterligere undersøkelser og fokuserte på de potensielt skadelige effektene av å bruke slike sentralstimulerende midler til idrett. Dimeo hevder da at ved å gjøre det endret de vesentlig debattens art og omfang, og satte rammeverket for at en ny sosial og vitenskapelig kunnskap

skulle dukke opp som eksplisitt rettet seg – for første gang – mot en kritisk vurdering av doping. Dette gjenspeilte lignende initiativer omtrent på samme tid i Italia som fokuserte på sykling og fotball. Dimeo sier videre at under forenings-konferansen i juni i 1957, så hevdet Herbert Berger, en konsulent for USAs offentlige helsevesen og ekspert på doping-avhengighet at amfetamin ble brukt mye og ukritisk av utøvere og trenere over hele USA. Berger sa at det kunne ha en kraftig effekt på prestasjonen, men han understreket den voldelige, voldsomme og kriminelle oppførselen som følge av bruk av stoffet.

Berger fordømte bruken i idrett i følelsesmessige termer og sa at den var skremmende og ondskapsfull. Han anså at idrettene som ble mest berørt var boksing, amerikansk fotball på både profesjonelt og høyskolenivå og idrettsutøvere på High School. Berger antydte til og med sterkt at stoffene hjalp de løperne som hadde brutt fire-minutters grensen på en engelsk mil, først oppnådd av Roger Bannister i 1954. Men disse påstandene ble imidlertid sterkt benektet av idrettsutøvere i The Times, 6. juni 1957. Og dagen etter kom der ytterligere fornektelser, f.eks. de av Ron Delaney, som tok gull på 1500 meter i Melbourne-lekene i 1956. Han sa at «hele idéen om at doping blir brukt er absurd og gal. Jeg har aldri brukt doping for å hjelpe meg å løpe, og jeg vet ikke heller om noen andre som har det, hvor som helst i verden, inkludert alle som har brutt fire-minutters grensen. Friidrett er en amatør-idrett – en ren idrett. Jeg tror ikke noen i idretten vil betale en slik pris for bare for å vinne et løp eller slå en rekord» (Dimeo 2007, s, 63). Doping produsentene ville også si sitt og der var uenighet om hvor farlig f.eks. amfetamin var.

Dimeo (2007, s, 63-64) skriver at doping-produsentene ikke var fornøyde med å lene seg tilbake og se denne debatten utspille seg uten dem. En talsmann for et ikke navngitt selskap hevdet at klinisk erfaring fra mer enn 20 år har definitivt vist at amfetaminsulfat er et av de sikreste legemidlene som er tilgjengelig for medisinsk praksis. Man antok på denne tiden at de medisinske fordelene med amfetamin var gode og varierte, og det ble nesten like mye brukt som aspirin. Dimeo skriver videre at hva hadde forårsaket Berger sitt utbrudd? Berger innrømmet at de verste følelsesmessige konsekvensene var knyttet til de personene som allerede var «høye». Frykten hans var imidlertid knyttet til bredere bruk av doping i samfunnet. Berger sa videre at doping-avhengige kan begynne å ta amfetamin i løpet av High School og i høyskole friidrett.

Dimeo mener at dette er et viktig poeng for å skille motiveringen for og opprinnelsen til anti-doping. Bekymringene hans handlet egentlig om avhengighet og sosial lidelse, ikke om idrett. Derfor er der minst en trend innen anti-doping som fokuserte på det en kan kalle samfunnets helse, i stedet for fair-play eller helsen til eliteidrettsutøvere. Som med andre legemidler, så var de faktiske resultatene overdrevne og refererte til situasjoner med ekstrem og utbredt misbruk (Dimeo 2007, s, 63-64). Media presenterte stadig mønstre av bruk og episodisk misbruk for publikum. Leserne fikk da et bredere bilde av situasjonen.

Dimeo (2007, s, 64) skriver at imidlertid avdekket oppfølgings-media undersøkelser med mønstre av bruk og presenterte dermed et bredere bilde av episodisk misbruk for publikum. En High school trener fra Oklahoma innrømmet å ha gitt sine student-idrettsutøvere fosfat-piller og hevdet at andre High school-lag også brukte dem. To amerikanske fotball-spillere innrømmet å ha brukt benzedrine piller mens de spilte for et lag i Toronto i 1955, men klubben skulle ikke ha noen involvering i eller kunnskap om deres doping-vaner. Dr. Fred Davies, laglege for Ottawa Rough Riders American-fotball-lag hevdet at de fire beste kanadiske lagene ga pep-piller til spillerne sine før og under kamper. Dimeo skriver videre at i løpet av disse avsløringene ble det antatt rene, amatør OL ikke spart for publisiteten. Judy Joy Davies, tidligere olympisk svømmer skal ha sagt at noen av våre mester-svømmere innrømmer fryktløst at de tar pep-piller for å hjelpe dem med å knuse rekorder. Og Neville Scott, en friidrettsutøver fra New Zealand, sa at det virket som at noen olympiske utøvere dopet seg i OL i 1956. Dimeo hevder da at media hadde funnet ut at bevis på isolerte episoder var nok til å støtte «skandalen» og skremselskampanjen av doping trusselen (Dimeo 2007, s, 64). Amfetamin ble brukt hverdagslig selv i ungdomskonkurranser.

Dimeo (2007, s, 64) hevder at andre hendelser viser at amfetamin ble brukt hverdagslig selv i ungdomskonkurranser. I 1958 var bruken av amfetamin av unge boksere i alderen 14-18 år ved New York Police Athletic League så offentlig kjent at forskningsfondet Daitz studerte effekten deres. Det ble funnet at de forbedret ytelsen i de tidlige rundene, men førte til høyere trøtthet i senere runder. Dimeo mener da at den omstridte karakteren til dette spørsmålet er klart: Idrettsmyndigheter og media inntok en hard linje, mens bevis på bruk viser at mange så på disse stoffene som relativt ufarlige tillegg til ernæringspreparater. Dette gjaldt på alle idrettsnivåer (Dimeo 2007, s, 64). Doping var også utbredt i amerikansk friidrett. På grunn av mye offentlig eksponering måtte man på tidlig 1970-tallet skaffe seg dopingmidler på andre måter.

Dimeo (2007, s, 65-66) forteller at den britiske løperen Gordon Pirie observerte at bruk av doping var utbredt i amerikansk friidrett. Pirie sa at pep-piller er en standardbehandling før store løp, og presset på idrettsutøvere for å lykkes for enhver pris gjør slikt misbruk nesten uunngåelig. Dimeo forteller videre at den tidligere amerikanske olympiske lag-legen, Robert Voy, argumenterte med at i løpet av 1960- og 1970 årene så det ut til at amfetamin var en epidemi blant profesjonelle fotballag. Dette ble gjort oppmerksomt på til den amerikanske offentligheten gjennom medieartikler og personlige forklaringer og viste samspeillet mellom ansatte på skoler og klubber. Paul Dimeo siterer Robert Voy med å si at «på grunn av den økende offentlige eksponeringen om bruk av tilsetningsstoffer (doping), må de fleste idrettsutøvere nå (i 1971) sikre dem på det som kan kalles det atletiske svarte markedet.

Disse stoffene ble først viden introdusert i den atletiske scenen av trenere, coach`er og teamleger på High School, høyskole og i profesjonelle rekker. Rick Sortun, en fotballstjerne ved universitetet i Washington på begynnelsen av sekstitallet og en seks-årig veteran fra NFL, har fortalt meg om hvordan en assistenttrener i Washington pleide å lure til spillerne «bennies» (benzedrine) i smug før hver kamp». Og der er mer som tyder på doping. Dimeo forteller at Max Novich hevdet at forekomsten av bruk av amfetamin i idrett er større enn det som rapporteres eller anerkjennes. Som et eksempel nevnes det at på midten av 1960-tallet innrømmet en New York Jets-spiller at han pleide å bli så høy på «bennies» til kampene på lørdag at han fremdeles ikke klarte å sove to netter senere før laget meldte seg for tirsdagens trening. Og på slutten av 1960 tallet fortsatte studenter å regelmessig bruke doping til idrett, selv om den offisielle sanksjonen av denne praksisen og forsyningskilden hadde endret seg.

En høyskoleprofessor erkjente og sa at «de fleste College-trenere ikke gir «bennies» til spillerne sine i dag, men de snur på hodet mens spillerne bruker amfetamin sikret fra skolens dopings-åsted. En undersøkelse gjort av en fotballspiller ved University of California for en klasse jeg underviste i der for to år siden, viste at mer enn 50% av spillerne på Cal fotballag regelmessig brukte amfetamin til spill og trening». Dimeo fortsetter med å si at ytterligere bevis ble trukket fram av journalister. De sa at «på Stanford har en startende spiller på Rose Bowl Championship-laget snakket om hvordan han og mange lagkamerater brukte amfetamin, ikke bare til kamper, men også til daglige økter. Og en tidligere midtlinje-back, for universitetet i Sør-California, Steve

McConnell, fortalte meg at bruk av amfetamin for kamper og trening var minst like vanlig i USC som i Stanford og Cal» (Dimeo 2007, s, 65-66). Andre idretter var ikke immune mot slike problemer, de heller.

Dimeo (2007, s, 66-67) hevder at andre idretter langt fra var immune mot slike problemer. I 1970 begynte man med testing i verdensmesterskapet i vektløfting da det ble arrangert i Columbus, Ohio. Resultatet var at ni av de 12 beste ble diskvalifisert da urintester viste at de hadde tatt amfetamin. Den internasjonale vektløfteren Ken Patera innrømmet å ha brukt dem og han kalte testen latterlig og sa at de hadde tatt dem rutinemessig i årevis. Dimeo forteller videre at en av de mest offentlige skandalene som traff amerikansk idrett på midten av 1970-tallet var da Arnold J. Mandell, en psykiater som jobbet med fotballaget San Diego Chargers kom med en rekke oppsiktsvekkende avsløringer om bruk av amfetamin. Han var kjent for laget som «benny boy» på grunn av sin rolle som leverandør av «bennies».

Selv om denne praksisen hadde vært forbudt av National Football league (NFL) siden 1971, så fortsatte Mandell å operere til han ble tatt i 1974. Mandell ble anklaget for å ha levert 1750 piller (5 mg til 15 mg i hver) over en tre måneders periode, inkludert 400 piller hver til to spillere. Da Mandell ble tatt bestemte han seg for å si ifra og avsløre omfanget av dopingbruk i fotball. Så i 1976 ga han ut en bok kalt *The Nightmare Season* og endte opp med å bli irettesatt av California Board of Medical Quality Assurance for å skrive for store resepter. Dimeo forteller at Mandell var en høyt kvalifisert forsker, en anerkjent ekspert på nevrokjemi og forfatter av en rekke artikler og bøker, i tillegg til å være grunnlegger av psykiatrisk avdeling i San Diego – Dimeo understreker da at slik var den utbredte forventningen at medisiner ville være tilgjengelig slik at lag-leger ble involvert i doping og fikk personlige- og karriereproblemer (Dimeo 2007, s 66-67).

Der var forskjeller mellom USA og den europeiske idretten. Dimeo (2007, s, 67) hevder at den amerikanske situasjonen skiller seg fra den europeiske idretten eller det internasjonale forumet for OL. I USA var der ingen av de åpenbare dødsfallene eller nær-dødsfallene som bekymret leger knyttet til profesjonell sykling i Europa. Profesjonelle idrettsutøvere ser ut til å ha blitt drevet fra ung alder, og med medisiner som det var rimelig lett å få tak i, fortsatte bruken gjennom 1970 tallet. Dimeo mener da at faktisk betyr fravær av klare ideologiske agendaer - som man har sett

med OL – klar politikk og regler, og systematisk testing, at amerikansk idrett uten tvil var mer «åpen» for doping enn andre sektorer innen internasjonal idrett (Dimeo 2007, s, 67).

Amfetamin ble brukt tidlig i den kalde krigen, men også andre legemidler ble brukt (Dimeo 2007, s, 67). Mellom 1948 og tidlig på 1970 tallet, så var amfetamin det mest vanlige brukte doping-middelet i idrett. Det er ikke det samme som å si at andre legemidler var fraværende fordi idrettsutøvere vendte seg også til koffein og kokain. Men det var amfetamin som fokuserte tidlig innsats angående antidopingvitenskap, politikk og utdanningsreformer. Steroider dukket ikke opp før på slutten av 1950 tallet og ble ikke mye brukt før på midten av 1960-tallet. Dimeo fortsetter med å skrive at historien til amfetaminforskning viser hvordan idrett ble informert av andre sosiale prosesser, i dette tilfellet behovet for sentralstimulerende midler under andre verdenskrig. I rundt tre tiår, fra 1930-årene til 1960-årene ble amfetamin og dets derivater antatt i stor grad å være nyttige og trygge sentralstimulerende midler som kunne brukes (moderat) til en rekke oppgaver som krevde fysisk og mental årvåkenhet.

Dimeo hevder da at naturen og kulturen til internasjonal idrett endret seg dramatisk i løpet av denne tiden. OL-bevegelsen ble mer vellykket og skaffet en plattform for nasjonalistiske rivaliseringer og representasjon. Profesjonell idrett begynte å dra mer fordel av kommersialisme, spillernes lønninger steg, og potensialet for individuell sponing ga mye større belønning til de som ble suksessrike. Dimeo fortsetter med at prosessen der vitenskap, krigføring og idrett ble tettere knyttet sammen, kretset rundt veteraner som vendte hjem og tok stillinger som lag-medlemmer eller trenere. Dette var spesielt tilfelle i USA. Hvordan amfetamin ble så tett integrert i profesjonell og amatørsykling er mindre klart. Dette gjelder både i Nord-Amerika og i Europa. Dimeo mener da at siden syklistene tidligere hadde en historie med bruk av stimulerende midler, er det imidlertid rimelig å anta at potensielle legemidler som ble tilgjengelige ville bli eksperimentert med og regelmessig tatt i bruk (Dimeo 2007, s 67). Etter hvert som man så effekten av amfetamin-bruk i idrett var man ikke like optimistisk som i den tidlige etterkrigstiden.

De to tiårene fra slutten av krigen til slutten av 1960-årene var vitne til et skifte i bruk og holdninger til amfetamin-medisiner i idrett (Dimeo, 2007, s, 68). Optimismen i den tidlige etterkrigstiden ble dempet av dødsfall og overdoser innen idrett og problemene med avhengighet i et større samfunn. Da strømmen av meninger vendte seg mot disse stoffene, var idrettsutøvere

langt mer tilbøyelige til å nekte bruk og en ny æra av hemmelighold ble født. Dimeo hevder da at ærligheten til Evertons` styre og syklister som Jacques Anquetil, var et symbol på en mer åpen alder, før hykleriet kom med å gjemme doping unna publikum og fra testere (Dimeo 2007, s 68). Der kom altså en endring og steroider overtok for amfetamin. Steroider førte også til andre problemer enn amfetamin.

Dimeo (2007, s, 69) forteller at steroider har vært stoffene som er mest forbundet med doping siden slutten av 1960-tallet. Steroider er ansvarlige for bemerkelsesverdige forbedringer i ytelsen. De har en synlig effekt på kropps-formen til idrettsutøvere, noe som fører til det William Taylor kaller «uhyrlige idrettsutøvere». Mani etter kroppsbygging på 1970-tallet førte til at en rekke høyt profilerte steroidbrukere ble berømte for sin fysikk og kraft. Noen, som Arnold Schwarzenegger, ble internasjonale kjendiser. Effekten av steroider på kvinner var veldig kontroversiell, noe som førte til beskyldninger om at kvinner hadde benektet sin feminitet i sitt forsøk på å lykkes i idrett. Dimeo hevder da at da steroidbruk spredte seg til andre idretter og var tydelig involvert i olympiske konkurranser, endret idrettslandskapet, doping og anti-doping seg for alltid.

Videre forteller Dimeo at steroider førte til et helt annet sett med problemer enn amfetamin. Steroider ble brukt mye mer av amatører og rekreasjons-idrettsutøvere, spesielt innen kraftsport som bodybuilding og et stort svart marked utviklet seg etter at en rekke nye produkter ble tilgjengelige på 1970-tallet. I mellomtiden var helserisikoen mye mer alvorlig enn de som er knyttet til amfetaminbruk. Forskere advarte om at leking med hormoner ville forstyrre naturlige fysiologiske funksjoner og føre til en rekke kortsiktige bivirkninger og potensielt tidlige dødsfall. Dimeo sier videre at da steroider først ble tilgjengelig ble de møtt med forsiktighet, ikke for deres innvirkning på helsen, men på grunn av tvil om effektiviteten. Så selv om det første tegn på bruk kom på slutten av 1940-tallet, så var det tidlig på 1960-tallet som man fikk bredere aksept for deres verdi for styrke- og fitnessutvikling – og da var saken politisk og må forstås i sammenheng med den kalde krigen (Dimeo 2007, s 69). På steroidfronten var der tidlig kamp mellom USA og Sovjet.

3.3.12 Steroider i idrett, 1945-1960

Forbindelsen mellom steroider og korrupte regimer passer fint med den vanlige historiske beretningen om hvordan disse stoffene ble introdusert for vestlig idrett, hevder Dimeo (2007, s,

72-74). Denne historien begynner i 1954 da en sovjetisk lege ved VM i vektløfting i Wien fortalte sin amerikanske motpart (etter et par drinker), dr. John Zeigler, at laget hans hadde blitt forbedret med testosteron. I følge Dimeo så ser det ut til at dette er den første bekreftede bruken av stoffene til konkurranse (en Bob Hoffman beskyldte Sovjetiske vektløftere for å bruke hormoner i OL i 1952). Zeigler og andre amerikanske idrettsleger var angivelig uvitende om den potensielle anvendelsen av steroider i idrett, men, da USAs lag reiste til det ovennevnte VM i vektløfting beskyldte Sovjet-russerne dem for å stimulere utøverne med former for doping. Paul Dimeo fortsetter med å skrive at også vestlige forfattere aksepterte ukritisk ideen om at USA bare reagerte på sovjetisk oppførsel. Han skriver videre at på 1950 tallet, i den kalde krigens epoke, ble introduksjonen av det kanskje mest ødeleggende stoffet kjent for olympisk idrett. Det var i Sovjetunionen, i et forsøk på å lette økningen i styrken og kraften til idrettsutøverne, at tjenestemenn og medisinsk personell ga mange av idrettsutøverne injeksjoner av testosteron. Dette syntes å gi idrettsutøvere som tok det en fordel, og antallet Sovjetiske olympiske medaljer økte.

For å bekjempe denne uvelkomne konkurransen, introduserte noen amerikanske idrettsutøvere en medisinsk motforanstaltning (et forsvar) og begynte å bruke steroider. Paul Dimeo mener da at det er merkelig at amerikanerne ikke hadde tenkt på å bruke testosteron eller steroider i idrett før i 1954. Tross alt var det i bruk og pga. de forskjellige påstandene som ble fremsatt for hormonbehandling av legemiddelfirmaer og forskere, så virker det svært usannsynlig at John Zeigler måtte bli fortalt av en sovjetisk lege at testosteron var nyttig for kroppsbygging. Det virker mest rimelig å anta at grupper både i USA og USSR utviklet kunnskap om steroider fra begynnelsen av 1950-årene og framover. Dimeo forteller videre at en John Fair's intervjuer, inkludert det med tidligere olympiske deltaker, Mr. Amerika, Mr. Universe, John Grimek, kastet nytt lys på veien om der stoffet (Dianabol) ble testet og utviklet. Grimek jobbet med Zeigler og hevdet han hadde utviklet et forhold til CIBA farmasøytisk selskap før 1954 som ga ham testosteron til eksperimentelle formål.

I 1952 jobbet Zeigler med idrettsutøvere som brukte York gym i Pennsylvania. Han overtalte daværende Mr. Amerika, Jim Park, fjærvekts mester Yas Kuzuhara og John Grimek til å prøve testosteronet. Selv om der var en rekke tester, så viste de seg å være mislykkede – idrettsutøverne klarte ikke å se virkningen av testene og følte seg «elendige» - Grimek prøvde fremdeles ut

Zeiglers kjemiske stoff i 1954. Dimeo mener da at mens Zeigler må ha vært frustrert over fiaskoene i 1952, var han også sint på Sovjets anklager og sannsynligvis irritert over at Sovjeterne syntes å ha funnet en måte å lykkes med å bruke testosteron på (Dimeo 2007, s 72-74).

Tidlig så man problemer som fulgte med steroidbruk. Dimeo (2007, s, 73) forteller at John Zeiglers partnerskap med CIBA for å produsere Dianabol hadde falt sammen med en boom i kroppsbyggingskulturer og jakten på mer styrke og muskelmasse førte raskt til problemer. Zeigler fortalte journalisten Bil Gilbert i 1969 at «problemet var at folk ble galne av steroider. De trodde at hvis en pille var bra, så ville tre eller fire være bedre, og de spiste dem som godteri. Jeg begynte å se problemer med prostata, og et par tilfeller av atrofierte testikler» (Dimeo 2007, s 73). Tidlig på 1950-tallet tok den kalde krigens politikk en radikal vending og idrett ble i større grad også en del av dette.

Dimeo (2007, s, 74) understreker at på tidlig 1950-tallet, så hadde den kalde krigens politikk tatt en radikal vending, og idrett ble i økende grad trukket inn i propagandaen og hatet. Sovjetunionen kom ikke med en gang inn i den olympiske bevegelsen etter den andre verdenskrigen, delvis pga. en viss misnøye mellom IOC og den sovjetiske regjeringen. IOC hadde blitt irritert over Russlands rolle i å hjelpe til med og organisere Arbeider-OL i 1932 og 1936 parallelt med de olympiske leker. Som et resultat var presidenten for IOC fra 1952-1972, Avery Brundage, ambivalent om at Sovjetunionen ble med i det første OL etter krigen i London. På sin side så fordømte den Sovjetiske regjeringen IOC etter at en artikkel publisert før lekene i 1948 i et sovjetisk magasin som hevdet at «OL ble drevet av kapitalister og aristokrater, at arbeidere hadde liten sjanse til å konkurrere, at rasediskriminering av jøder og svarte hadde skjedd i Berlin i 1936 og ville bli brukt mot øst-europeere, som uansett kan bli ødelagt og rekruttert som spioner» (Dimeo 2007, s, 74).

Stalin var heller ikke for at Sovjet deltok i OL. Dimeo (2007, s, 75) forteller at på toppen av det hele så hadde Stalin vært sterkt imot sovjetisk deltagelse i OL. Videre sier Dimeo at dialogen mellom IOC-medlemmer fremhevet deres grunnleggende mistanke om kommunistiske samfunn, akkurat som USSR`s militære makt, utvikling av atom-teknologi og ekspansjon inn i Øst-Europa, viste seg å være katalysatorer for den intense politiske og ideologiske rivaliseringen kjent som den kalde krigen. Et IOC-medlem av den utøvende komiteen, oberst P.W. Scharoo, rapporterte i november 1947 at det høyt organiserte systemet for idrett i Sovjetunionen ble brukt til nasjonalistiske formål

av regjeringen. Hans latterliggjørende kommentarer gjenspeilte en voksende stereotyp som sa at i Russland er ingen fri og uavhengig og at individer er bare tall i staten.

Avery Brundage hadde samme syn som P.W. Scharoo på dette. Brundage sa at ifølge kommunistisk filosofi er hver person og alt underlagt staten. Han forble mistenksom overfor Sovjetisk sjamatørisme, den puritanske og regimenterte naturen til deres idrett og den eksplisitte forbindelsen mellom idrett og nasjonal prestisje. Dimeo hevder da at ikke desto mindre, så kunne ikke IOC nekte Sovjetunionen inntreden i OL fordi en slik avgjørelse ville motsi deres besluttsomhet om å holde politikk utenfor idrett. Endringen i holdning til deltagelse blant sovjeterne ble forårsaket av en rekke faktorer, inkludert muligheten til å hevde ideologiens suksess på den mest framtrædende av alle internasjonale scener. Videre hevder Dimeo at hele vekten av det sovjetiske hierarkiet lå bak idretten nå, og det betydde en systematisk anvendelse av doping medisin og vitenskap på problemet med å oppnå dyktighet og, mer relevant, få overlegenhet over USA og dets allierte (Dimeo 2007, s, 75). Og USA ville ha overlegenhet over Sovjet.

Det er forståelig at kroppsbyggeren Samuel Fussell tilskrev Zeiglers utvikling av steroider til interessen for nasjonal prestisje, hevder Dimeo (2007, s, 75-76). Det er ingen tvil om at amerikanske idrettsleger fra 1950-tallet til slutten av 1970-tallet (minst) lagde forbindelsen mellom politikk og doping: nederlag i atletisk konkurranse til kommunistene måtte unngås for enhver pris og doping ble sett på som å beskytte amerikanske verdier og friheter. Selv når Zeigler henvendte seg til vektløftere i 1959 for ytterligere eksperimentering med steroider, var utøverne imidlertid forsiktige fordi de fryktet det ville forstyrre treningen til OL i 1960. Dimeo forteller videre at Bob Hoffman, den gang trener for den amerikanske troppen og redaktør for «Strength and health»-magasinet, var i utgangspunktet motvillig til å delta i eksperimentering fordi han ikke klarte å se potensialet til Zeiglers testosteron. Men Hoffman kom tilbake fra EM i mai 1960 med flere mistanker om sovjetisk bruk av doping.

Dimeo utdyper videre at på midten av 1960 tallet prøvde John Grimek testosteron igjen og han hadde hjulpet med å rekruttere vektløfterne Bill March og Tony Garcy til å delta i ytterligere eksperimenter. Resultatene var usikre, men Hoffman hadde blitt overtalt til å gi et utvalg av få av de olympiske løfterne doser steroider i løpet av 1960-lekene uten kunnskap om passende

tidspunkt for doser. Resultatene var uklare, og selv etter lekene var idrettsutøverne skeptiske til kraften til disse små pillene til å gi betydelige forbedringer i ytelsen (Dimeo 2007, s 75-76). I USA var man altså skeptiske til virkningen av steroider i starten. Men virket gjorde de – og de spredte seg og ble tatt i bruk også rundt om i verden.

3.3.13 Spredningen av steroider 1960-1968 i resten av verden

Dimeo (2007, s, 76) hevder at spredningen av steroider til andre idretter ser ut til å ha skjedd tidlig på 1960-tallet da der var en del typer på markedet. Brukere kunne vende seg til forskjellige testosteron derivater, inkludert Halotestin (fluoksymesteron), Adroyd (oksymetolon), Durabolin (nandrolon fenpropionat) og stanzolol. Bob Hoffman visste da hva steroider kunne gjøre etter å ha eksperimentert med dem selv i seks uker i kjølvannet av Roma-lekene i 1960. Hoffman innrømmet at steroider hadde økt styrken hans og at på fem dager kunne han curle (biceps) og presse mer og han gikk opp i vekt. Så selv om Bob Hoffman ikke innrømte det denne gangen, så hadde han tydeligvis større tillit til effektiviteten av steroider. I 1967 offentliggjorde han også denne informasjonen i sitt «Strenght and Health»-magasin.

I mellomtiden fortsatte Zeigler å utvikle en rekke strategier for styrketrening, og blandet den nye isometriske teknikken med steroider og den mentale treningsteknikken for hypnose. Zeigler holdt steroidene hemmelige mens isometrien ble offentliggjort gjennom Hoffmans magasin. Han solgte også en rekke produkter designet for å hjelpe håpefulle kroppsbyggere til å etterligne prestasjonene til mestere hvis diett (i noen tilfelle) også ble forsterket av doping. Doping-delen av det ble holdt hemmelig (Dimeo 2007, s, 76). Etter hvert utviklet amerikanerne mer kunnskap om bruk av steroider.

Dimeo (2007, s, 76-77) forteller at i 1962 jobbet Zeigler med Winthrop-legemidler for å finne en bedre variant av steroider. Zeigler utviklet et nært forhold til Louis Riecke fra New Orleans som hadde vunnet Junior Nationals i 1955. Mellom 1960 og 1962 hjalp han Riecke med innovative metoder og med doping. Etter diverse oppturer og nedturer så utviklet de et mer effektivt steroidprogram innen 1962 som besto av fire tabletter om dagen, men de innså at det tok omtrent fire uker for å ha stor innvirkning. Men kunnskapen ble bedre og Reicke rapporterte om positive resultater fra Winthrop-pillene og fra Dianabol i forbindelse med isometriske øvelser og mental holdningstrening. Under Zeiglers ledelse fikk Riecke delt førsteplass i Senior Nationals i 1963, han

satte verdensrekord i 1964 og han kom med på det olympiske laget - men han ble skadet under arrangementet og trakk seg fra konkurranse.

Hans kollega, Bill March, en annen av Zeiglers lærlinger, vant fem verdensmesterskap mellom 1961 og 1965 og satte verdensrekord for press-ups og oppnådde topp fem plasseringer i internasjonale konkurranser. Dimeo mener da at det hadde tatt litt overtalelse, kraften i Zeiglers personlighet og oppfordring, noen vanskelige eksperimenter og et kombinasjonsprogram for å bevise om at steroider fungerte. Selv om stoffene ble holdt utenfor offentligheten, er det ingen tvil om at denne perioden viste seg å være et vannskille for å demonstrere at de burde være en del av enhver seriøs konkurrents treningsstrategi. Dimeo fortsetter med å si at det virker usannsynlig at Sovjeterne var først i dette spesielle racet - og Zeiglers senere anger passer dårlig med påstandene hans i 1965 om at hans overordnede mål var å oppnå «fysiske prestasjoner som nå anses som OVERMENNESKELIGE».

I følge Dimeo var årene mellom OL i Roma i 1960 og Tokyo-lekene i 1964 avgjørende for amerikansk (og sannsynligvis andre vestlige land) bruk av steroider. Eksperimenteringer hadde vist seg uvurderlige, og medisin-produsenter kjempet for å finne de beste produktene. Zeiglers arv var ikke bare de første tilpasningene av testosteron, men også for å bevise for en skeptisk verden av vekt-trenere og deres veiledere at steroider var veien videre (Dimeo 2007, s, 76-77). Og effektene kunne man se i OL i 1964. Dimeo (2007, s, 77) forteller at konsekvensene var klare ved de olympiske leker i 1964. Den amerikanske kulestøteren som tok gull i 1956-lekene, Harold Connolly, begynte å bruke dem i 1964 og fortsatte til 1972 (når jeg søker på Harold Connolly på nettet, så finner jeg at han var sleggekaster og ikke kulestøter – Dimeo endrer på det senere). Medisinglass ble igjen funnet i en garderobe for skøyteløpere under OL i Tokyo i 1964 (vinter-OL i 1964 var i Innsbruck – sommer-OL var i Tokyo) og en undersøkelse av britiske olympiske utøvere viste at 15% hadde tatt noen form for doping som en del av forberedelsene til lekene i 1964.

En senere innrømmelse av steroidbruk i dette arrangementet kom fra amerikanerne Dallas Long og Randy Matson. Dimeo fortsetter med å si at personlige vitnesutsagn fra 1964 viste at steroider ble brukt av amerikanerne like mye som av sovjeterne og noen britiske trenere ble overrasket og forferdet over det de oppdaget under lekene. En rapport ble laget av Tom McNab, trener på internasjonalt nivå på 1960- og 1970 tallet. McNab sa (i 1993) at «i OL i 1964 var jeg der som

observatør med min gamle venn, den nå avdøde Ron Pickering. Ron kom tilbake med meg en dag til hotellet som de bodde på og fortalte at det amerikanske laget tok forskjellige piller ved frokosttid, vitaminer og noe nytt som heter anabole steroider som de tok til frokost. Men jeg hadde aldri hørt om slike ting, og det betydde veldig lite for meg, men gradvis i løpet av de seks neste årene ble det klart at der ble tatt kroppsbyggings dopingmidler siden det var noen ganske betydelige endringer i ytelse, spesielt i kastøvelser og ti-kamp».

Dimeo sier også at i løpet av to år hadde stoffet spredt seg blant andre vestlige idrettsutøvere. Den britiske diskos-kasteren, Bill Tancred, sa at han først hørte om steroider på Commonwealth Games i 1966 fra konkurrenter fra andre land. Men Tancreds forsøk på å dempe britisk skyld ble imidlertid ikke støttet av andre. Den fysiske (kropp)-læreren fra Birmingham Universitet, A. H. Payne, hevdet at steroider ble brukt av britiske utøvere mer og mer i løpet av 1966, og at flere hadde brukt dem til Commonwealth games på Jamaica det året (Dimeo 2007, s, 77). Mot slutten av 1960-tallet spredte bruken av steroider seg gjennom amerikansk idrett.

Dimeo (2007, s, 78) hevder at det var ikke bare idrett i OL og Commonwealth games som stod overfor det økende problemet med bruk av steroider - den spredte seg også gjennom rekken av amerikansk idrett gjennom de neste årene. En Gilbert sa i 1969 at «det er en antagelse, basert på rimelig gode, men ikke-verifiserbare rapporter, at noen spillere på nesten alle NFL- og AFL-lag har brukt anabole steroider. Det er et faktum ifølge leger at i tillegg til San Diego Chargers har medlemmer av Kansas City Chiefs, Atlanta Falcons og Cleveland Browns tatt stoffet. Ken Ferguson fra Utah stat-universitet, som fortsatte å spille profesjonell fotball i Canada har sagt at 90% av høyskole-linjemenn har brukt steroider. «Jeg vil si at alle som har uteksaminert seg fra høyskole til profesjonell fotball de siste fire årene har brukt dem», sa Ferguson i 1968. Så utbredt er troen på hormoner at det er bekreftede hendelser der pro-speiderne har levert stoffet til høyskole-ansatte og de som rekrutterer til høyskole har gitt det til high-school spillere».

Dimeo påstår at sleggekast-konkurransen er et godt eksempel på hvordan steroider påvirket elite-idretts prestasjoner. Verdensrekordinnehaveren mellom 1956 og 1965 var den amerikanske Harold Connolly (her har forfatter Paul Dimeo funnet ut at det var sleggekaster han var) som innrømte til en undersøkelse fra USAs kongress i 1973 at han hadde blitt «hekta» på steroider mellom 1964 og 1972. Connolly satte sin første verdensrekord med 68,54 meter i 1956 mens hans

siste og steroidassisterte var i 1965 på 71,26 meter. Hans karriere gikk nedover etter det til tross for doping. Dimeo mener da at det er sannsynlig at verdensrekordene som ble satt de neste 10 årene ble assistert av steroider, ettersom det ikke ble utført tester hverken i eller utenfor konkurransearrangementer og en selverklært bruker på toppnivå kunne ikke følge med på rekorden.

Slegge-kaster rekorden ble jevnlig slått av kastere fra Sovjetunionen, Ungarn og Vest-Tyskland. I 1975, året før steroid-testing ble introdusert i OL, ble rekorden holdt av tyske Walter Schmidt på 79,30 meter. Så med andre ord ble rekorden forbedret med mindre enn 3 meter de ni årene mellom 1956 og 1965, og deretter med nesten 8 meter i de ti årene mellom 1965 og 1975. Dimeo reflekterer også over perioden og sier at som en siste refleksjon over denne perioden så ser det ut til at det å ta steroider ikke skadet Connollys langsiktige omdømme – som om at han ikke hadde gjort så mye galt. Connolly ble innlemmet i kaste-trenerforeningens Hall of Fame i november i 2005 og måneden etter avduket hans Alma Mater («nærende mor», dvs. college eller universitet), Boston College, en minnestatue til ære for ham. Videre sier Dimeo at offentligheten rundt begge anledninger unnlot å nevne doping - som om dette må pyntes på fra hans personlige historie og fra amerikansk idrettshistorie. Dimeo mener da at hvorfor skulle Connolly frikjennes når så mange andre, som sovjeterne på hans tid eller Ben Johnson senere, fortsetter å bli demonisert? «Kanskje ligger årsaken til den vanlige teorien om at amerikanere som brukte steroider bare gjorde det som en del av den gode kampen mot kommunismen» (Dimeo 2007, s, 78).

3.3.14 Et økende fenomen og problem, 1968-1976

Bruken av steroider ble altså et økende fenomen og problem og media interesserte seg også for det. Dimeo (2007, s, 79) sier at pga. virkningen stoffene åpenbart hadde, så er det ingen overraskelse at steroidbruken økte raskt på slutten av 1960-tallet. Han forteller videre at den britiske internasjonale kulestøteren, Jeff Teale brukte dem mellom 1967 og 1972 og i løpet av den tiden vant han en sølvmedalje i Commonwealth games og to i Amateur Athletics association-mesterskapet. Paul Dimeo forteller også at OL i 1968 ble påvirket av steroider. En professor, Arnold Beckett, sa «La oss innse det, disse vil bli brukt i Mexico». Ytterligere bekreftelse kom fra Tom Wandell, en lege og tikjemper i disse lekene som hevdet at mer enn en tredjedel av det amerikanske friidrettsteamet under høydetreningsleiren før lekene brukte steroider. A. H. Payne hevdet at i OL i 1968 var han sikker på at en av faktorene som hadde betydning for de praktfulle

prestasjonene, var at bruk av steroider da hadde blitt utbredt. Det ryktes at idrettsutøvere i alle øvelser til og med 1500 meter i det amerikanske laget ble gitt steroider av trenerne sine. Dimeo understreker at der var selvfølgelig ingen test for steroider på dette tidspunktet, og det ser ut til å ha vært liten etisk debatt blant idrettsutøvere om hvordan man best kunne få mest mulig ut av denne nye kjemiske teknologien.

Dimeo fortsetter med å si at media begynte å interessere seg mye for brukere som ville offentliggjøre innrømmelser. For eksempel, så i 1970, rapporterte The Times at verdensrekordholderen i kulestøt, amerikanske Randy Matson, tok dem - men at han stanset bruken da de ble forbudt av IOC. Andre idrettsutøvere ble også oppfordret til å delta i denne reportasjen. Den italienske tresteghopperen Giuseppe Gentile fortalte Neil Allen i The Times at han på et nylig opphold i California fant et stort antall amerikanske idrettsutøvere som tok steroider. Og på samme tid mente Arthur Gold, den daværende sekretæren i British Amateur Athletic Association at doping var et av idrettens «høvding» problemer og at kulestøt burde utelukkes fra internasjonal friidrett inntil en idiotsikker metode for å oppdage inntak av anabole steroider ble oppdaget (Dimeo 2007, s, 79). Men steroide bruk spredte seg videre.

Dimeo (2007, s, 79-80) sier at på begynnelsen av 1970-tallet ble det åpenbart at steroider var på en økning og spredte seg fra kraft-idrett til eksplosive øvelser som sprint, hekk og rugby. Dr. Ronald Cooper, direktør for helsetjenester ved Oklahoma State University, og USAs lag-lege ved lekene i 1968, sa at vi vet at doping blir brukt av idrettsutøvere mer enn noen offisielt har kunnskap om. Men den amerikanske regjeringen og offentligheten fant ut hva som skjedde bak kulissene i offentlig idrett. I en vitneforklaring for et lovgivende underutvalg i California som undersøkte dopingbruk i idrett sa Paul Lowe, en tidligere hel-profesjonell running back for San Diego Chargers at rosa steroidpiller ble plassert ved siden av hver spillers tallerken på spisebordet i treningsleiren til Chargers. Og ifølge Lowe var det en klar implikasjon på at spillere som nektet å ta pillene ville bli bøtelagt. I tillegg hevdet Lowe og andre spillere også at de ikke engang var informert på forhånd om at pillene var steroider.

Dimeo er klar på at i noen tilfeller argumenterte idrettsutøvere for steroidbruk. Noen forestilte seg at de var nødvendige for å konkurrere på like vilkår med resten av verden under de olympiske lekene i München. Den britiske sprangrytteren Harvey Smith, f.eks., framprovoserte uenighet da

han skrev i sin bok *V for Victory* at doping burde være tillatt ellers ville våre idrettsutøvere være som førere av en racerbil med et gir mindre enn sine rivaler. Smiths kommentarer oppmuntret kanskje ikke andre til å være mer åpne om doping, men det tyder på at doping ble brukt på dette tidspunktet av idrettsutøvere.

Da John Williams skrev i *The Guardian* hevdet han at «i noen år nå har det vært kjent at visse idrettsutøvere i kraft-øvelsene har tatt disse kroppsbyggende legemidlene i enorme doser i kombinasjon med veldig tunge treningsprogrammer og høy-protein dietter. Resultatene er i rekordbøkene for alle å se». Dimeo forteller videre at John Williams var klar over usikkerheten rundt effekt og bivirkninger som hadde holdt noen brukere tilbake fra å bruke steroider. Som et resultat av dette, var Williams bekymret for at kontrollerte kliniske studier indikerte at disse stoffene var effektive for idrettsutøverens formål og at det nå virket sannsynlig at anabole steroider i lavere doser var sikrere på kort sikt. Dimeo fortsetter med å si at senere samme år brakte den britiske sammenslutningen av nasjonale trenere sin konferanse (som da var ledet av Dr. Roger Bannister) steroidbruk oppmerksomhet til idrettsrådet. På denne konferansen framla den britiske olympiske vektløftertreneren, John Lear en oppsiktsvekkende skildring av situasjonen. Han spurte hvordan man forholdt seg til en idrett der juks var så utbredt at det ikke lenger ble regnet som juks. Lear mente at hans fremtidige rolle som trener på internasjonalt nivå var allerede blitt beskrevet som rollen som en «nåle»-mann. Om dette sa han at det er en rolle han ville fortsette å avvise (Dimeo 2007, s, 80). I England (som tidligere nevnt om DDR) var der også personer involvert i idrett som mente at man trengte doping for å vinne.

Dimeo (2007, s, 80-81) påpeker at den britiske nasjonale friidrettstreneren, Wilf Paish, i en BBC-dokumentar sa at idrettsutøvere i friidrett trengte steroider for å ha en sjanse til å vinne, og at han ville henvise unge idrettsutøvere til en lege for å få pillene. Paish sa videre at «jeg er i en vanskelig situasjon, men jeg fordømmer dem ikke i det hele tatt. Det er vanskelig for meg å godta dem i min posisjon, men jeg fordømmer dem absolutt ikke. Fordi jeg føler at friidrettsutøvere ønsker å være de beste, de beste i verden. Og det er vanskelig å være best i verden i disse dager, med mindre du er på steroider fordi jeg er ganske sikker på at standardene som er satt over hele verden er påvirket av idrettsutøvere som har eller fortsatt tar dette stoffet....jeg føler at nå er det kommet så langt at vi ikke kan slå dem – vi må nesten bli med dem» (Dimeo 2007, s, 80-81). Under OL i München i 1972 ble der også brukt mye steroider.

Dimeo (2007, s, 81) forteller at steroider ble mye brukt i OL i 1972. En uoffisiell meningsmåling av konkurrenter ble utført av den daværende verdensrekordholderen i diskos, Jay Sylvester. Respondentene kom fra USA, USSR, Egypt, New Zealand, Canada, Marokko og Storbritannia. Sylvester fant ut at to tredjedeler tidligere hadde brukt steroider og de aller fleste hadde brukt dem i løpet av de siste seks månedene før lekene. I etterkant snakket Sylvester til britisk presse. Han sa videre at alle kastere og vektløftere i dette OL har tatt eller tar ulovlige anabole steroider. Han hevdet at dette var en nødvendig del av idretten. Hvis du ikke tar steroider, er du nødt til å bli handikappet i de «tunge» konkurransene. Han hevdet da at idrettsutøvere som virkelig vil gjøre det bra, måtte ta en beregnet risiko.

Dimeo fortsetter med å si at Sylvester gjorde en rekke interessante observasjoner om hvordan doping fungerte i forskjellige land. Sylvester sa at mens vestlige idrettsutøvere fikk ta sin egen beslutning, fryktet han at medisinsk støtte var bedre i østblokken, men håpet at de, i likhet med de kommunistiske landene, fikk skikkelige medisinske råd. I en annen kritikk av den amerikanske institusjonens feil sammenlignet med Storbritannia, sa Sylvester «at i det minste har du folk som innrømmer at det gir deg styrke mens noen av våre leger her, gode menn på mange måter, prøver å lure oss til å tro at pillene ikke har noen reell effekt». Dimeo sier videre at imidlertid var Ludwig Prokop mye mer skremmende om den kyniske rollen som idrettsleger spilte på dette tidspunktet. Han sa at «helt fram til den siste perioden (dvs. OL i München) igjen og igjen vil mange doping stoffer bli introdusert med mulighet for noe medisinsk behandling som er erklært som absolutt nødvendig» (Dimeo 2007, s, 81). I forhold til steroider så var de to sidene i den kalde krigen på denne tiden mistenksomme mot hverandre og beskyldte hverandre for bruk.

Dimeo (2007, s, 81-82) hevder at på dette stadiet hadde det kapitalistiske kontra det kommunistiske skillet skapt en dobbeltbindende situasjon. Begge sider mistenkte hverandre for å ha brukt steroider, og ingen av dem ville gå tilbake på det. Britiske friidrettsutøvere på begynnelsen av 1970-tallet anklaget østeuropeere for å gå på steroider og klaget over at i disse landene er bruk av doping av idrettsutøvere en svært organisert affære der leger er involvert og der regelmessig overvåking av idrettsutøverens tilstand gjennomføres. Det amerikanske synet på Sovjetunionen var, som John Zeigler uttrykte det, at et individ er absolutt ingenting verdt. Den amerikanske kroppsbyggeren Bob Goldman framhevet de politiske motivasjonene til idrettsleger

som ga idrettsutøvere steroider og sa at patriotisme var absolutt en faktor. Å bli slått på konkurranse-arenaen, så vel som i verdensrommet og i den kalde krigen, var en vanskelig pille å svelge for amerikanske leger som hadde blitt oppdratt på amerikansk dyd-vilje basert overherredømme.

Zeigler fortsatte med at følelsen til disse legene var at hvis de på noen måte kunne hjelpe en amerikansk idrettsutøver med å bringe gullet hjem, hadde de på en eller annen måte slått et slag for friheten. Dessuten var disse legene overbevist om at alle de østeuropeiske idrettsutøverne svelget Sputnik-æraens vekst- og styrke steroider og dermed oppnådde de en urettferdig fordel i forhold til sine vestlige konkurrenter. Og til den legen som likestilte seier på friidrettsbanen med seier på den politiske arenaen så så valget ut til å være å gi medisiner eller å risikere en amerikansk ydmykelse og åpne døren til kommunismen. Paul Dimeo mener at disse legene matet en populær vane. Dr. James Wright skrev i 1978 at «fra 1977, basert på personlige observasjoner og intervjuer med mange idrettsutøvere innen styrkerelaterte idretter, vil jeg anslå at over 90 % bruker steroider regelmessig». Dimeo slår da fast at senere bevis skulle vise at USSR og DDR hadde et stort system for doping av idrettsutøvere og at det ser ut til at begge sider var skyldige selv om de begge hadde sine egne selv-rettfærdiggjørelser (Dimeo 2007, s, 82). Hele tiden var det et doping-kappløp mellom øst og vest for å finne de beste måtene å dope seg på og å øke medaljefangsten.

Dimeo (2007, s, 82) hevder at det er tydelig at steroidbruken vokste raskt etter de tidlige forsøkene på 1950- og 1960 tallet. Det var et kappløp mellom øst og vest for å finne de beste anvendelsene og øke medaljefangsten og dokumenter hentet fra idrettsvitenskapelige laboratorier i DDR av tidligere idrettsutøvere som hoppet av til vesten, Birgitte Berendonk og Franke Werner, viste at steroidet oral-turinabol hadde blitt gitt i vanlige og store doser til DDR-olympierne under regjeringsordningens statlige plan 14.25. Videre hevder Dimeo at DDR- og USSR historien om doping har blitt den mest beryktede og den mest kritiserte. Da mener Paul Dimeo at det kanskje er fordi idrettsutøverne ikke alltid ble informert om stoffene de ble gitt, eller på grunn av rettsakene i begynnelsen av det tjuetførste århundret der idrettsutøvere saksøkte den tyske staten for kompensasjon for å dekke de helsemessige konsekvensene av doping. Statens rolle i dette blir også sett på som svært problematisk. I vest skal det være annerledes i og med at vestlige tradisjoner sier at staten skal beskytte innbyggerne og sette en moralsk standard. Men bevis fra

vest antyder imidlertid at de vanlige stereotypiene og bebreidelsene bare forteller en del av historien. Dimeo fortsetter med å si at Zeigler og Hoffman-partnerskapet bidro til å utvikle steroider i Amerika, og at det derfra spredte seg videre gjennom vestlig idrett. Men - imidlertid slet det bredere vitenskapelige samfunnet med å sette sammen et sammenhengende svar på steroider (Dimeo 2007, s 82). Vest-Tyskland har jeg nevnt noe tidligere. Her kommer det mer om hvordan de forholdt seg til idrett under den kalde krigen.

3.3.15 Vest-Tyskland – spenningen mellom idrettsresultater og politikk

Meier og Reinold (2013, s, 1352-1353) skriver at man vet ikke så mye om innvirkningen av idrettens politisering under den kalde krigen mot doping praksiser i vestlige idrettssystemer. Men angående slike effekter, så har forskere henvist til introduksjonen av anabole steroider i USAs vektløfting i løpet av 1950-tallet. Paul Dimeo har uttalt at det ikke er noen tvil om at amerikanske idrettsleger fra 1950-tallet og til slutten av 1970-tallet (i det minste) laget en sammenheng mellom politikk og doping der nederlag i atletisk konkurranse mot kommunistene måtte unngås for enhver pris mens doping ble sett på som å beskytte amerikanske verdier og frihet. Beamish og Richie skildrer også «faren» (the father) til amerikansk steroid-doping som ganske «... enkelt en patriotisk idrettslege som anerkjente den raskt akselererende betydningen av internasjonal idrett i den kalde krigen. Han så det som sin plikt å finne og utvikle de nødvendige ytelsesfremmende teknikkene og stoffene som ville sikre amerikanske seire i verdensklasse-konkurranser».

Mayer og Reinold fortsetter med å si at for å bevise eksistensen av en sammenlignbar doping mentalitet i Vest-Tyskland som følge av den kalde krigskonfrontasjonen, så siterer en rekke forfattere sitatet av Wolfgang Schauble, den daværende kristen demokratenes talsmann for idrettspolitik, som han kom med på en høring om doping i idrett. Schauble sa at «spørsmålet er bare om det [.....] vil være hensiktsmessig i stedet for en norm at enhver medisinsk-farmakologisk prestasjons-manipulasjon skal nektes, noe som kanskje ikke er rettferdig i forhold til realitetene i høyt-presterende idrett. Vi tar til ordet for den mest begrensede bruken av disse legemidlene og bare under fullstendig kontroll av idrettslegene [...] fordi det er klart at der er (idretts) disipliner der bruk av disse legemidlene er nødvendig for å forbli konkurransedyktig på internasjonalt nivå». Meier og Reinold hevder da at man kan allikevel ikke pga. det Schauble sier konkludere med at doping-aktiviteter ble sponset av den føderale regjeringen (Meier & Reinold 2013, s 1352-1353). Men der var noen som var kritiske til utviklingen – f.eks. president Weizsacker.

Hoberman (1992, s, 242) sier at den tyske presidenten Richard von Weizsacker kom på en seremoni til ære for elite-idrettsutøvere i januar 1988 med et fornyet diplomatisk fraseangrep. Weizsacker sa at ideen med å måle verdien til et samfunn med antallet olympiske medaljer de vinner er falske og han fordømte også det umåtelige presset på vesttyske idrettsutøvere for å vinne medaljer i de kommende OL i Calgary og Seoul (Hoberman 1992, s 242). I vesttysk idrett etter andre verdenskrig skulle idrett være for idrettens skyld og man skulle være som en olympisk modell student. Men slik ble det ikke i lengden.

Meier og Reinold (2013, s, 1354-1356) forteller at etter den andre verdenskrigen så gjorde den vesttyske idrettsbevegelsen seriøse forsøk på å rekonstruere idretten som en uavhengig og autonom sfære, siden det villige samarbeidet med naziregimet hadde kompromittert tysk idrett. Denne innsatsen resulterte i en varig tendens til å presentere vesttysk idrett som en «Olympisk modell student» og dermed ble tysk etterkrigsidrett innrammet som spill for spillets skyld eller som *Gegenwelt*, dvs., en alternativ og ideell modell til næringsliv og politikk som antydte sterk insistering på idrettsautonomi. Meier og Reinold sier videre at disse alvorlige forsøkene på en ny begynnelse ga ganske ugunstige forutsetninger for ideologisk politisering.

En som heter Balbier har sporet hvordan denne upolitiske holdningen gradvis ble forlatt mellom 1950-1972. Pga. en sterk interesse fra politiske eliter for høyt presterende idrett, så viste idrettsbevegelsens vekt på populær idrett og delvis forsømmelse av høyt-presterende idrett seg å ikke være holdbare og spesielt det kommende OL i München i 1972 førte til omfattende institusjonelle endringer. På den første idrettsdebatten i Bundestag den 1. desember 1967 så signaliserte man at politiske eliter ikke oppfattet idrett som spill for spillets skyld. I stedet tegnet parlamentsmedlemmer fra regjeringspartiene og innenriksministeren Lucke et meget ideologisk bilde av idrett med høy ytelse ved å karakterisere det som et middel til nasjonal representasjon. Underforstått så forventet man at idrettspolitikken ville gjøre mer alvorlige anstrengelser for å gi vesttyske idrettsutøvere like konkurransefelt for å gjøre det mulig for dem å konkurrere med østlige rivaler. Meier og Reinold fortsetter med at følgelig økte den dårlige prestasjonen til det vesttyske OL laget i Mexico i 1968 det politiske presset for å unngå en ydmykelse av DDR- laget i München i 1972. Derfor, på slutten av 1960-tallet ble internasjonal idrettslig suksess igjen innrammet som et spørsmål om nasjonal stolthet og en indikator for et samfunns generelle

ytelseskapasitet som tjente til å øke statsstøttene sterkt. Politikerne fortsatte med kald krigs retorikk og signaliserte at de ikke var fornøyde med den vesttyske idrettsprestasjonen. Innenriksministeren forklarte seg om prinsippene for idrettsfinansiering fra den føderale regjeringen i 1974 ved å si at «idrettslig suksess ikke bare anses å være en indikator på en bestemt nasjons ytelseskapasitet, men også en indikator på prestasjonskapasiteten til det respektive politiske systemet».

Ministeren gjorde det klart hvor seriøs han var om den sportslige kampen om systemene – «Da direktøren for den permanente representasjonen til DDR, dr. Kohl, kom på sitt innledende besøk, ga jeg ham min oppriktige takk til ham for å øke den fysiske kulturen i DDR, siden dette satte en torn i vår side og inspirerte oss til å gå til grensen i vårt politiske system for å fremme høyttelsesidrett på vår måte. Jeg har absolutt lovet ham at neste gang skal vi vise DDR hva vi er i stand til. Jeg vil gjerne oppnå dette formålet i samarbeid med deg». Meier og Reinold sier videre at dermed var en del av den politiske eliten tydelig viet til en kald krig på «skitt»-veien. Men der var også stemmer som kansler Helmut Schmidt som advarte vesttyske idrettsmyndigheter om å kopiere metodene til kommunistiske samfunn, siden de ville kompromittere den frie og individuelle karakteren til vesttysk idrett. I motsetning til politikken som ble implementert av det føderale innenriksdepartementet på den tiden sa Schmidt at «der er ingen fare for at forbundsdagen eller den føderale regjeringen i Bonn eller statens regjeringer presser deg (idrettsmyndighetene) til å etterligne kommunistiske, sosiale og statlige regimer. Denne faren eksisterer heller i din egen sjel, mine damer og herrer» (Mayer & Reinold 2013, s 1354-1356). Dårlige resultater og DDRs masseproduksjon i rekorder gjorde at vesttysk idrett ble kraftig kritisert.

Meier og Reinold (2013, s, 1356-1357) sier at de idrettsansvarlige var opptatt av å kapitalisere på den politiske interessen for idrett for å høste flere subsidier fra den føderale regjeringen. Willie Daume, presidenten i den tyske nasjonale olympiske komite` kommenterte om den bemerkelsesverdige prestasjonsforbedringen i OL i Tokyo i 1964 ved å understreke nødvendigheten av å øke statlige midler hvis tysk konkurranse-kraft skulle opprettholdes. Da politikere minnet den vesttyske idrettsbevegelsen om å ikke kopiere kommunistiske metoder i sine forsøk på å holde seg konkurransedyktige, valgte de idrettsansvarlige å ikke kommentere disse uttalelsene.

Meier og Reinold mener da at det kan likevel tenkes at vesttysk idrettsengasjement for idrettslig nasjonalisme hovedsakelig var av strategisk karakter. Imidlertid var det sportsmedisinske etablissementet mer frittalende og var forpliktet til å gi like konkurransevilkår for vesttyske idrettsutøvere, selv om den aggressive kalde krigsretorikken som ble lagt fram av idrettslege Helmut Philippi forble et unntak. Philippi hadde hevdet at det var nødvendig å si «ja» i den «idrettslige krigen» for å unngå å bli latterliggjort av østblokklandene. Pga. det faktum at siden det tidlige 1970-tallet så hadde vesttyske funksjonærer kunnskap om bruken av «biokjemiske våpen» av DDR og andre nasjoner - så enhver forpliktelse til like vilkår kom med tvilsomme implikasjoner i Vest-Tyskland.

Meier og Reinold skriver at under OL i Montreal i 1976 fikk de vesttyske svømmerne en idrettslig ydmykelse av DDR. Pressen ble sjokkert av DDRs masseproduksjonen i rekorder og frustrert over vest-tysk konkurranseevne. Den største konservative avisen Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) kommenterte om «poster i øst» og «alle stille på vestfronten» og kritiserte holdningen til de tyske idrettsutøverne ved å si at mange virket som lammet. Og ikke overraskende så provoserte den dårlige prestasjonen til vest-tyske svømmere under OL i Montreal til hard kritikk. DSV (Deutscher Schwimmverband) ble beskyldt for å bruke gammeldagse treningsmetoder, og idrettsutøverne ble karakterisert ved at de manglet utholdenhet, noe som resulterte i krav om seighet og strenghet mot bortskjemte idrettsutøvere (Meier & Reinold 2013, s 1356-1357). Som jeg nevnte tidligere, så skjedde der idrettsorganisatoriske endringer også i Vest-Tyskland (som i USA og England) under den kalde krigen.

Meier og Reinold (s, 1357-1361) forteller at de dårlige prestasjonene til vest-tyske idrettsutøvere i Mexico OL i 1968 og i de kommende München-lekene var med på å katalysere vidtrekkende institusjonelle endringer i vest-tysk idrett. Siden den desentraliserte strukturen til høyttelsesidretten skulle være en «konto» for idrettslige feil, så presset idrettspolitikere på for en betydelig sentralisering. Spenningen mellom økende avhengighet av statlige subsidier og idrettsautonomi ble retorisk løst ved å henvise til prinsippet om subsidiaritet der hovedansvaret for idrettspolitikken tilhørte idrettsorganene, og regjeringen ga bare støtte til de oppgavene som ikke kunne utføres effektivt av idrettsorganene selv. Og som et resultat av dette forble regjeringens evner til å utøve direkte hierarkisk kontroll over idrettssektoren begrensede.

Meier og Reinold slår videre fast at avkall på sentraliserte hierarkier har vært selve kjernen i rekonstruksjonen av vest-tysk idrett. Følgelig ble DSB opprettet i 1950 som en føderal paraplyorganisasjon for populær og høyt presterende idrett som skulle tjene sine medlemsforeninger og ikke styre dem. Idrettsbevegelsen kunne imidlertid ikke ignorere konstant politisk press for forbedret effektivitet innen høyt presterende idrett og vedtok en rekke organisasjonsendringer. Først så opprettet DSB «Stiftung Sporthilfe» (tysk idrettshjelps-stiftelse) i 1967 for å støtte topputøvere.

Videre så opprettet den føderale regjeringen det føderale instituttet for idrettsvitenskap (Bundesinstitut für Sportwissenschaft – BISp) for å samle ekspertise innen idrettsvitenskap. Meier og Reinold fortsetter med at den dårlige prestasjonen i Mexico-lekene i 1968 oppmuntret de som ville ha modernisering i den vest-tyske idrettsbevegelsen. Som svar på press fra regjeringen opprettet DSB i 1968 et arbeidsutvalg for koordinering av politikk innen høyt-ytende idrett som i 1969 ble omgjort til den føderale komiteen for høyt-ytende idrett (Bundesausschuss für Leistungssport – BA-L) – dette var for å gi bedre betingelser for topp-prestasjoner. Videre så ga den føderale regjeringen i 1974 ut sitt konkurransedyktige idretts-program - et program som ble vedtatt av DSB i 1975. Vest-tysk idrett vedtok også meget ytelsesavhengige retningslinjer når det gjaldt nominering av idrettsutøvere til konkurranse. Det avgjørende kriteriet var «endkampfchance» - dvs. en idrett eller idrettsutøvere som kunne gå videre til en internasjonal finale. Selv om et nominasjonskriterium basert på internasjonale prestasjonsstandarder reiste vesentlige etiske spørsmål pga. rykter om kraftig bruk av anabole steroider, så var idrettsansatte ikke så ivrige etter å forlate kriteriet selv om de ble beskyldt for å definere prestasjonsmål som en «ren» idrettsutøver knapt kunne oppfylle. Meier og Reinold mener da at de økonomiske behovene til høyt-ytende idrett hadde altså tjent til å bane vei for vesttysk idrettsinstitusjonell politisering. På grunn av læren om idrettens autonomi, så kunne den føderale regjeringen knapt fremdeles gripe direkte inn i idrettsledelse. Imidlertid var regjeringen i stand til å presse på for en begrenset sentralisering og profesjonalisering av vesttyske idrettsstrukturer og å påvirke idrettsforeningene ved sin politikk for å gi statlige tilskudd, som ivrig ble vedtatt av idrettsorganisasjonene. Men heller enn å bli stats-idrett, så ble høy-ytelses idrett til et semi-autonomt, svært ugjennomsiktig og knapt ansvarlig nettverk. Det semi-autonome undersystemet for høyt-ytende idrett var utelukkende dedikert til mål om å forbedre idrettslige prestasjoner. Idrettsetikk ble prioritert lavere og ideen om idrett for idrettens skyld, som hadde formet idretts-rekonstruksjonen etter 2.v.

krig, ble praktisk talt forlatt (Meier & Reinold 2013, s 1357-1361). I Air-clyster saken viste også vesttyskerne hvilke etiske holdninger de hadde til idrett.

Meyer og Reinold (2013, s, 1361-1363) hevder at det er viktig å innse at air-clyster saken skjedde i en større sammenheng med doping relaterte skandaler i vesttysk idrett - spesielt den lignende beryktede «Kolbe-injeksjonen» og rykter om utbredt misbruk av anabole steroider. Kolbe-injeksjonen, et stoff som inneholder kokarboksyylase og tioktacid, ble gitt til det vest-tyske ro-laget under OL i Montreal i 1976. Etter at roer Peter Michael Kolbe tapte finalen på 2000m så skyldte han kort tid etter løpet på injeksjonen og provoserte fram en debatt om dopingbruk i idrett og det vest-tyske idrettsmedisinske etablissementet drev fram debatten videre ved å forplikte idrettsmedisin til like muligheter og til bruken av anabole steroider. Meier og Reinold sier videre at når det gjelder politisering, så er air-klyster saken imidlertid litt mer informativ på grunn av myndighetenes direkte engasjement i bruken av det som ble oppfattet som en ganske nedverdiggende metode. Air-klyster metoden prøvde å forbedre svømmernes hydrodynamikk ved å pumpe luft inn i tarmen.

Episoden er relativt godt dokumentert fordi oppstyret den forårsaket tvang en av skandalens nøkkel-figurer, BA-L administrerende direktør Helmut Meyer til å rapportere om problemet. Meyer hadde insistert på at innovasjonen ikke skulle skade helsen til idrettsutøvere og ikke bryte konkurransebestemmelser eller dopingbestemmelser. Meier og Reinold sier videre at følgelig, så ble air-klyster metoden testet i Canada. Helmut Meyer hevdet at hele teamet, inkludert idrettsutøvere, trenere, leger og funksjonærer reagerte på ideen om å teste innovasjonen med «stor vilje». Under testene ble idrettsutøvere pumpet med en maksimal dose med 1,8 liter luft inn i tarmen.

Meier og Reinold hevder at effekten av air-klyster metoden har imidlertid vært uklar (senere rapporter har også stilt spørsmål ved effektiviteten ved metoden), men Meyer mente på den tiden at test-resultatene var imponerende. Meier og Reinold mener da at dermed ble altså høytstående idretts-funksjonærer og embetsmenn enige om å i hemmelighet kjøpe en innovasjon i ytelsesforbedring av ukjent karakter for å oppnå et konkurransefortrinn og at alle involverte aktører inntok hovedsakelig en «legalistisk» holdning. Med unntak av helse-effekter så ble alle etiske bekymringer som ikke omfattes av dopingregelverket suspendert. Den likegyldige

holdningen innebar en vilje til å finne på ting rundt dopingbestemmelsene. Følgelig, så ble selv etter at metodens karakter ble avslørt, mulige bekymringer ofret for idrettslig suksess (Meier & Reinold 2013, s 1361-1363). Det var altså ikke så bra alt det vesttyskerne gjorde i forhold til idrett under den kalde krigen.

Meier og Reinold (2013, s, 1366-1367) understreker at på den tiden så var vest-tyske politiske eliter så vel som mediens artikler sterkt dedikert til idrettslig nasjonalisme som tolket idrettslige prestasjoner som en indikator på et politisk systems generelle kapasitet. Denne ideologiske politiseringen ble villig akseptert av ledelsen i idrettsbevegelsen fordi den ga tilgang til føderale subsidier. Meier og Reinold mener da at vest-tysk idrett passet perfekt inn i et bilde av en hyklerorganisasjon der offisiell samtale kunne kobles fra faktisk handling. Ikke-avgjørelsene om å sanksjonere mislighold fra idrettsorganene og den føderale regjeringen kan tolkes som implisitt godkjenning eller i det minste toleranse for slike forsøk på å søke etter prestasjonsfremmende tiltak som ikke eksplisitt var underlagt dopingbestemmelser. Videre illustrerer det faktum at idrettsorganene var i stand til å gjøre doping relaterte skandaler til krav om ytterligere statlige tilskudd, hvor godt frakoplingen mellom snakk og handling fungerte for dem (Mayer & Reinold 2013, s 1366-1367). I perioden brukte den vesttyske regjeringen en stor sum penger for å finne ut hvor gode prestasjonsfremmende egenskaper f.eks. anabole steroider hadde. Lindborg (2017, s, 52) skriver at studier har vist at den vesttyske regjeringen brukte tilsvarende 10 millioner tyske mark på 516 kliniske studier for å finne ut av de prestasjonsfremmende egenskapene til anabole steroider, testosteron og EPO (Lindborg 2017, s, 52).

På denne bakgrunn er det viktig å se hvordan Sovjetunionen responderte på de politiske endringene generelt og dopingkappløpet spesielt under den kalde krigen.

3.3.16 Sovjetunionen, doping og den olympiske bevegelsen

Mertin (2007, s, 236-237) forteller at Sovjet ikke var invitert til OL i mellomkrigstiden. De var med på å prøve å få til arbeidernes eget OL. En rekke russiske forfattere ser den «sovjetiske autoriteten» tydelig demonstrert i seieren over Hitlers Tyskland – den er et avgjørende øyeblikk i IOCs endrede holdning overfor Sovjetunionen og det hindrer sosialistisk idrett fra å bli ytterligere ignorert internasjonalt. Men enda viktigere var det at det var den sovjetiske siden som utviklet en

økende interesse for den olympiske bevegelsen. Etter andre verdenskrig justerte USSR sine utenrikspolitiske strategier i forhold til den nylig oppståtte globale politiske situasjonen. Å konkurrere med suksess i internasjonal idrett ble nå anerkjent som et verdig og effektivt instrument mot den ideologiske motstanden i den kalde krigen. Det var viktig for sovjetiske idrettsutøvere å demonstrere sosialistiske prestasjoner til et globalt publikum og representere den ideelle «stereotypen av en harmonisk utviklet, ideologisk overbevist, enkel og beskjeden sovjetisk idrettsmann». Mertin fortsetter med å si at på grunn av de olympiske lekernes spesielle betydning som et idrettslig klimaks innenfor en internasjonalt godkjent og sosialt høyt verdsatt idrettsbevegelse med sine egne idealer og verdier, utviklet sovjetiske embetsmenn en spesiell interesse for olympisk idrett.

I tillegg til publisiteten som gullmedaljer og verdensrekorder genererer, så åpnet spesielt deltagelsen i de olympiske leker et helt nytt aksjonsfelt for sosialistisk propaganda. Ved at de bevisst valgte de olympiske målene fred, vennskap og internasjonal forståelse, så lyktes propagandamaskinen effektivt i å snu Sovjetunionen fra en tidligere posisjon med total avvisning til en fullt akseptert modelldeltaker i den olympiske bevegelsen fra 1952 av. Sovjetunionens deltagelse ble proklamert som «i kvalitet en ny fase i historien til den olympiske bevegelsen og de olympiske leker» og ble brukt til å rettferdiggjøre den politiske akseptasjonen på internasjonalt nivå. Mertin understreker da at Sovjetisk propaganda brukte entusiastisk de vellykkede resultatene til sine idrettsutøvere og den aktive deltagelsen av deres idrettsledere i den olympiske bevegelsen for å demonstrere sosialistisk forpliktelse til å oppfylle olympiske idealer og verdier, ikke bare for sitt eget publikum, men også for et verdensomspennende publikum. De beskrev sin egen inntreden som en «fabelaktig endring i de eksisterende maktene (innenfor den olympiske bevegelsen), støttet av det utviklende verdensomspennende sosialistiske systemet ..... som hjelper veksten av ideen om fred og demokrati.

De sosialistiske lands idrettsorganisasjoners inntreden i den brede olympiske arena raserte ikke bare de olympiske bevegelsenes klassebegrensninger, men definerte også en ny fordeling av idrettslig makt i den» (Mertin, 2007, s 236-237). Slikt som dette blir også hevdet. Meier og Reinold (2013, s, 1352) sier at Sovjetunionen deltok for første gang i OL i Helsinki i 1952 og dette regnes som et vendepunkt i doping historien til Olympisk idrett (Meier & Reinold 2013, s 1352) og Dimeo (2007, s, 125) hevder at der er noen bevis som støtter teorien om at sovjetiske idrettsutøvere -

inkludert kvinner, var på steroider fra midten av 1950-årene og til 1976 (Dimeo 2007, s 125).

Videre vil jeg si at Leonid Bresjnev var mye mer glad i idrett og så dens potensial mer enn Stalin gjorde.

Prozumenshikov (2020, s, 73-75) hevder at hvis man skal snakke om spesifikke politikere, så kan praktisk talt ingen sammenlignes med Leonid Bresjnev i hans oppmerksomhet på idrett og bruken av den til politiske formål. Men Bresjnev var ikke alene om sitt ønske om å bruke idretten til fordel for det sosialistiske samfunnet. På 1950-tallet begynte idretten å spille en stadig viktigere rolle i den sovjetiske utenrikspolitikken. Før andre verdenskrig hadde det vært slik at idrettskonkurranser i Sovjetunionen ble ansett som et middel til å trene fremtidige forsvarere av det kommunistiske systemet, primært beregnet for husholdnings-/hjemmebruk, men etter Stalins død endret situasjonen seg.

Den nye ledelsen innså at idrettsseire kunne reklamere for den sovjetiske livsstilen og demonstrere det sosialistiske systemets overlegenhet. I 1956 gjorde Sovjet en strålende debut i vinter-OL i Italia ved å bli beste nasjon. Fire år tidligere hadde Sovjet-unionen opptrådt like vellykket ved sitt første sommer-OL i Finland. I desember 1956 gjentok Sovjet sin stjerneopptreden i Australia. Sovjet deltok selv om de hadde brutt diplomatiske forbindelser med Australia i 1954 pga. en spionskandale og noen sovjetiske ledere motsatte seg deltakelse i Melbourne. De insisterte på en rekke restriksjoner, og krevde at sovjetiske idrettsutøvere ikke skulle bo i den olympiske landsbyen, men holde seg om bord på skipet Georgia, som skulle ankres i havnen i Melbourne. Bresjnev var blant dem som kjempet sterkt mot dette, og det ble bestemt at de olympiske leker i Melbourne skulle være vitne til den fullstendige triumf av sovjetiske idrettsutøvere og at hele verden nå skulle se hvor vakkert sovjetiske mennesker levde i landet til seirende sosialisme (Prozumenshikov 2020, s 74-75). Internasjonale idrettskonkurranser myknet opp Sovjetpolitikken og gjorde Sovjetunionen til et åpnere samfunn.

Prozumenshikov (2020, s, 79-80) sier at internasjonale idrettskonkurranser på slutten av 1960-tallet og begynnelsen av 1970-tallet demonstrerte en ny politisk linje fulgt av Bresjnev.

Sovjetpolitikken ble mer fleksibel og mindre ideologisk. Der var f.eks. et militærkupp i Hellas som brakte en militærjunta til makten i 1967. Moskva fordømte regimet til de «svarte oberstene», men kuttet hverken diplomatiske eller idrettslige bånd til Hellas. Konkurranser med greske lag fortsatte,

men hvis de fant sted i USSR, ble de ikke holdt i Moskva. Disse arrangementene ble avholdt i provinsene, og nesten ingenting ble rapportert om det i den sovjetiske pressen (men hele den sovjetiske ledelsen delte ikke generalsekretærens syn på idrett).

Prozumenshikov fortsetter med at da verdensmesterskapet i friidrett ble arrangert i Athen i 1969, appellerte et stort antall internasjonale organisasjoner (inkludert kommunister) om å boikotte konkurransene. Sovjetiske ledere bestemte seg for å diskutere dette spørsmålet på et politbyrå møte, der Bresjnevs syn vant, og et spesielt dekret godkjent av politbyrået gjentok slagordet fra 1968 om «idrett ut av politikken». Politbyrået bemerket at de sovjetiske idrettsutøverne ville dra til Hellas fordi dette var en internasjonal heller enn en nasjonal begivenhet, og seieren til sovjetiske idrettsutøvere ville føre til en gunstig internasjonal respons – den ville også gi moralsk støtte til demokratiske krefter i Hellas. ((Prozumenshikov 2020, s 79- 80). Målet for russerne med slike handlinger var å få muligheten til å arrangere OL.

Disse og lignende handlinger fra den sovjetiske ledelsen var til syvende og sist rettet mot å fjerne den langvarige hindringen for å bringe de olympiske leker til Sovjetunionen – altså, forpliktelsen til å invitere alle medlemmer av den olympiske bevegelsen uavhengig av deres politiske forhold (eller mangel på det) til Sovjetunionen (Prozumenshikov, 2020, s, 80). Samtidig så forsøkte Bresnev å overbevise de ortodokse kreftene i sentralkomiteen og hans internasjonale allierte om å ofre gamle prinsipper. Men ingen skritt langs denne stien var enkle. Israel ble invitert til universitetslekene i Sovjetunionen i 1973 – dette var en avgjørelse som førte til protester fra mange arabiske land. Et år senere (også for første gang), kom et lag fra Taiwan til Sovjetunionen for å delta i verdenscupen i skiskyting. Informasjonen om dette besøket ble holdt på et minimum. Arrangementet ble avholdt i den hviterussiske byen Raubichi, i nærheten av Minsk – man mente at det var bedre enn å ha det i Moskva.

Men det var kun for flertallet av Sovjetiske borgere at det var en hemmelighet. Utenfor USSR, så okkuperte saken om Taiwanesiske skiskyttere i Sovjetunionen overskriftene til sports-sidene i lange tider. Bl.a. så ga kinesisk fastlands-propaganda denne saken spesiell oppmerksomhet og kom med skarpe anti-sovjetiske kommentarer. Og på samme tid, så begynte også lag fra Sør-Korea å ankomme Sovjetunionen for internasjonale konkurranser – dette var noe som provoserte deres nordlige sosialistiske naboer. Prozumenshikov mener da at alle disse idrettsutøverne kom til

Sovjetunionen for å delta i store internasjonale i stedet for doble konkurranser (altså ikke bare deres eget land mot Sovjet) og det ble skapt en presedens fordi disse landene ikke hadde noe diplomatisk forhold til Sovjetunionen og invitasjonene var tydeligvis en øvelse for et OL i Moskva (Prozumenshikov 2020, s 80). Men idéen om et OL kom tidlig for Bresjnev.

Prozumenshikov (2020, s, 74-75) hevder at ideen om å avholde OL i et kommunistland først oppstod for Bresjnev så tidlig som på 1950-tallet. I april 1956 mottok den sovjetiske ledelsen et forslag fra USSRs statlige idrettskomite om å organisere de olympiske sommerlekene i 1964 i Moskva. Bresjnev og hans allierte tok deretter opp ideen i politbyrået om dette. Det ble snart klart at det var mange hindringer for gjennomføringen av disse ambisiøse planene. Man fant at infrastrukturen i Sovjet var for dårlig, Moskva hadde for lite nye idrettsarenaer - selv om det ble bygget i 1956, så var det nye nasjonale stadionet Luzhniki Park heller ikke tilstrekkelig - der var heller ikke nok moderne hoteller, cafe`er og restauranter, eller transport. Sovjetunionen måtte i tillegg til dette invitere alle medlemslandene i IOC selv om de ikke hadde diplomatiske forbindelser med alle. Det var på en tid da Kreml ikke kunne tenke seg å ha flaggene fra Israel, Taiwan og Sør-Korea hengende i den sovjetiske hovedstaden. Som et resultat, kom ideen om å arrangere OL i 1964 i Moskva aldri av bakken (never got off the ground) (Prozumenshikov 2020, s 74-75). Men idrettskomiteen i Sovjet prøvde igjen.

I siste halvdel av 1960-tallet prøvde USSR sin idrettskomite igjen å søke om å være vertskap for lekene i 1972 (Prozumenshikov, 2020, s, 78). Det ble forventet at Bresjnev, nå general-sekretær i partiet, ville støtte denne saken, men på den tiden, så måtte lederen styrke sin makt-posisjon og var ikke klar til å ta seg av sakene som gjaldt idrett. Pga. dette så sank igjen søknaden fra idrettsutvalget i de byråkratiske korridorene i Kreml. Men i Sovjet fortsatte man prosessen og endelig søknad ble sendt med ønske om å få arrangere OL i 1976 og som sagt så var Bresjnev viktig for Sovjetisk idrett.

Prozumenshikov (2020, s, 80-81) dokumenterer at sent i 1969 så bestemte politbyrået seg til slutt for å fortsette med den offisielle nominasjonen av Moskva til å være vertskap for sommer-lekene i 1976. Brevet som var adressert til IIOC president Avery Brundage inneholdt nøkkel-setningen om at alle deltakerne i lekene, representanter for internasjonale idrettsforbund, pressen, radio, fjernsyn og alle som var involvert i organiseringen av de olympiske leker, ville få gratis adgang til

Sovjetunionen. Til tross for det store arbeidet som ble utført de seks neste månedene, så mislyktes likevel det sovjetiske budet og det samme gjorde et rivaliserende bud fra Los Angeles. På en IOC-kongress i mai 1970 ble Montreal valgt som en kompromiss-kandidat.

I Sovjetunionen var man skuffet og Bresjnev og hans tilhengere måtte arbeide hardt for å dempe følelsene og starte en ny før-Olympisk kampanje som altså førte til at de fikk arrangere sommer OL i Moskva i 1980. Prozumenshikov mener da at under forholdene i det sovjetiske autoritære systemet ble denne suksessen mulig i stor grad fordi det var en mann i spissen for sovjetstaten som personlig var interessert i å få de olympiske leker til å finne sted i landet hans.

Prozumenshikov fortsetter med at Bresjnevs tid ved makten kan også kalles en gullalder for sovjetiske idrettsutøvere. Som generalsekretær for CPSU sentralkomitee og leder av den største sosialistiske staten, håndterte Bresjnev et stort antall utenriks- og innenrikspolitiske problemer. Men likevel forsømte han ikke idretten. Under hans styre fikk sovjetiske idrettsutøvere maksimal støtte fra staten, nye stadioner ble bygget og en rekke nasjonale og internasjonale idretter ble organisert. Bresjnev selv dukket opp på mange konkurranser, spesielt ishockey.

Hovedoppgaven til elite-idretten i Sovjet med å reklamere for den sovjetiske livsstilen ved hjelp av seire og medaljer fortsatte, men der var også mye som endret seg. Under Bresjnev fikk ikke tapende idrettsutøvere undertrykkende konsekvenser som tidligere som at lag ble oppløst og at nederlag i idretten nærmest ble sett på som statsforræderi. I stedet ble forskjellige innflytelses-spaker utplassert, inkludert administrative ressurser. Etter de olympiske vinter- og sommerlekene i 1968, da sovjetiske idrettsutøvere ikke lyktes, men kun tok andreplassen på medaljestatistikken, så mobiliserte sentralkomiteen departementer, avdelinger og offentlige organisasjoner til å jobbe innen idrett. Alle disse organene skulle rapportere på månedlig basis til sovjetledelsen om forberedelsen til de neste lekene, og takket være disse tiltakene var USSR den beste nasjonen både i vinter- og sommer-OL i 1972 (Prozumenshikov 2020, s 80-81). Partilederen var altså viktig og Prozumenshikov (2020, s 84) mener da at i Sovjetunionen var kjærlighet (eller omvendt, den likegyldige holdningen) fra partilederen til idrett av stor betydning for utviklingen av idretten og idrettsutøverne selv. I idrett kunne Sovjet demonstrere overlegenhet over kapitalistiske land.

Riordan (2007, s, 275) sier at hovedårsaken til sovjetisk målretting av de olympiske leker for å oppnå verdensherredømme innen idrett ble sett av publikum som et forsøk på å oppnå

anerkjennelse og prestisje for kommuniststatene og den sovjetiske kommunismens merkevare og derved å reklamere for dette «merket», spesielt i Afrika, Asia og Latin-Amerika som overlegne over det kapitalistiske systemet. Men det bør bemerkes at, bortsett fra i de første årene med romutforskning, så var idrett det eneste området der Sovjetunionen kunne demonstrere overlegenhet over de ledende kapitalistiske statene – i verdens medias fulle glans (Riordan, 2007, s 275). De olympiske leker avledet også oppmerksomheten fra hvordan det var å leve under kommunismen.

Riordan (2007, s, 275) sier at for mange mennesker i øst- og Sentral-Europa og Sovjetunionen, så avledet de olympiske prestasjoner og de olympiske leker i Moskva oppmerksomheten fra realitetene ved å leve under kommunismen. OL belyste gapet mellom eliteidretten og resten av samfunnet, manipulasjonen av idrett for politiske formål og sløseri med å øse penger inn i et sportsskue for propagandaformål da økonomien hadde gått tom for damp, og i tilfelle med Sovjetunionen, var på randen av konkurs (delvis som et resultat av at USA president Ronald Reagans politikk med å presse til «pipa knirker» når det gjaldt våpenkappløpet (Riordan 2007, s, 275). Men idrett kan også være med på å endre samfunn.

Riordan (2007, s, 275-276) sier at de olympiske leker i Moskva bekreftet at der er øyeblikk i historien når idrett, i stedet bare for å gjenspeile økonomisk og politisk overbygning i samfunnet også kan i betydelig grad bidra til å endre det. En parallell kan til en viss grad trekkes med avholdelsen av de olympiske leker i Seoul, Sør-Korea, i 1988, og effektene på det koreanske samfunnet. Før Sør-Korea ble utnevnt til vertskap for sommerlekene i 1988, så hadde det vært en totalitær stat hvis ytre politikk ble diktert av det amerikanske militæret. Med verdens blikk fokusert på den forestående olympiske vert, ble behovet oppmuntret for å vise et mer menneskelig ansikt - ikke bare dissident-bevegelser og fagforeningsfolk som demonstrerte for demokratisk endring (uten fare for å bli brutalt knust som tidligere) – men også myndighetene sin reaksjon på protester ble begrenset i tillegg til at det fikk dem til å åpne opp forhold til kommunistiske land (som Kina og Øst-Europa) og å løsne på USAs grep om landets ytre politikk.

Riordan mener da at denne velgjørende rollen for idrett er spesielt sannsynlig i relativt lukkede samfunnsom som gjør idrett til et vedheng av politikk og dessuten er det nettopp når totalitære begrensninger løsnes, og befolkningen blir utsatt for andre verdier og kulturer at endringspress er

på sitt mest uimotståelige. Riordan forteller videre at som aldri før åpnet de olympiske leker i Moskva landet (gjennom fjernsyn, og fotball- og yacht-arrangementer i Kiev, Minsk, Leningrad og Tallin) for andre land og deres kulturer. Men det brakte også spenningen rundt Sovjetsporten fram i lyset og spesielt den olympiske prioriteringen i seg selv. Ved en tilfeldig omstendighet skjedde derfor de olympiske lekene i 1980 på et av de tidspunktene i historien som forutsa og utløste en monumental endring, ikke bare i Sovjetunionen og over hele Øst-Europa, men over hele verden. Riordan hevder da at det var spesielt innen idrett, raskere enn noe annet sted – kanskje pga. sin populære natur – at den nye æraen med glasnost (fra 1985) utsatte seg for offentlig gransking av realitetene i det gamle systemet. Ofre for undertrykkelse begynte å publisere memoarene sine. Ikke bare noen gamle ofre, men tidligere idrettsstjerner som publikum hadde forgudet. Og Riordan fortsetter med at undertrykkelse ikke var det eneste mørke hjørnet som ble kastet lys over i løpet av Gorbatsjov tiden. En annen var hvor ekstraordinært langt myndighetene gikk for å sikre seier over kapitalistiske stater. Som etterkrigsformann for komiteen for fysisk kultur og idrett Nikolai Romanov avslørte i sine memoarer: «Så snart vi bestemte oss for å delta i utenlandske konkurranser, ble vi tvunget til å garantere seier, ellers ville den «frie» borgerlige presse slenge søle mot hele nasjonen så vel som våre idrettsutøvere ... for å få tillatelse til å delta i internasjonale turneringer måtte jeg sende en spesiell lapp til Stalin som garanterte seier» (Riordan, 2007, s 276-277). Sovjetiske utøvere fikk godt betalt.

Edelman og Young (2020, s, 8) forteller om Sovjet at de aksepterte medlemskap i De forente nasjoner og begynte å bli medlem i de mange internasjonale idrettsforbundene og det kulminerte med olympisk medlemskap i 1951. Mens praktisk talt alle disse organisasjonene fulgte amatørkoder så var det ingen hemmelighet at sovjetiske utøvere ble godt betalt. Olympiske tjenestemenn visste dette, og den vestlige pressen rapporterte om det (Edelman & Young 2020, s 8). Riordan (2007, s, 279) sier at for en gullmedalje i OL i Seoul fikk en utøver fra Sovjet 12000 rubler (6000 for sølv og 4000 for bronse). Sovjet vant 55 gull og 132 medaljer totalt. Det betydde en utbetaling på rundt en million rubler (Riordan, 2007, s 279). Idrett og politikk var altså sterkt bundet sammen i Sovjet.

Prozumenshikov (2020, s, 73) forteller at i løpet av de syv tiårene med Sovjet-makt var idrett og politikk uatskillelig forbundet. Likevel ble Sovjet-folket vedvarende indoktrinert med ideen om at disse to tingene var absolutt uforenlige. I praksis blandet ikke bare politikken seg aktivt inn i

idrettslige spørsmål, men den påvirket til og med resultatene av konkurranser. Denne tilnærmingen til idrett var selvfølgelig ikke bare forbeholdt lederne av Sovjetunionen, men den ble snarere den funnet over hele verden. (Prozumenshikov 2020, s 73). Kvinneidretten vokste og var en stor del av kommunismen.

Edelman og Young (2020, s, 25) forteller at på begynnelsen av det tjuende århundret hadde kvinner kommet for å bestride argumentet om at idrett i bunn og grunn var mannlig, og under den kalde krigen skapte spørsmålet om kjønn stor angst i vesten. Kvinneidrett var ikke en stor del av kapitalismen på slutten av 1940- og 1950-tallet, men den var definitivt det under kommunismen (Edelman & Young 2020, s 25) - Beamish og Ritchie (2007, s, 16) sier at Sovjets suksess i OL var bygget på tungt på prestasjonene til deres kvinnelige utøvere (Beamish & Ritchie, 2007, s 16).

Der var en del idrettsutøvere som hoppet av til vesten under den kalde krigen Det skal jeg si noe om nå.

3.3.17 Avhoppere informerer om dopingbruk

Dimeo (2007, s, 156) forteller at den første strømmen av informasjon som beskriver omfanget og arten av dopingbruk i DDR- og USSR-idretten kom med sporadiske avhopp til vesten for østeuropeiske idrettsutøvere på 1970- og 1980 tallet – noe som ble gjort til sensasjoner av de vestlige mediene. Et eksempel er det av Rene Neufeld som hoppet av i 1977. Hun så ut til å lide av negative effekter av steroidbruk og fortalte vesten at klagene hennes bare førte til trusler om økonomisk straff og statlige inngrep for å ødelegge karrieren hennes. Da hun nektet å ta flere steroider kom det «klokken 06.00 en dag i oktober 1977 to vanlig kledde menn på besøk ved hennes kvartaler i idrettsklubben. De tok henne med til en statlig sikkerhetsavdeling der hun ble forhørt for den første av flere anledninger». Dette førte direkte til hennes beslutning om å hoppe av noe som igjen gjorde at familien hennes ble utsatt for statlig straff - at faren hennes mistet jobben og søsteren ble utvist fra Berlin Sports Club.

Dimeo fortsetter med at Neufeld`s erfaring langt fra var unik siden hun hadde blitt en del av «State Plan 14.25» - det statlige organiserte dopingprogrammet som førte til at tusenvis av idrettsutøvere fikk regelmessige doser med steroidet Oral Turinabol. Hele omfanget av dette programmet var ikke kjent før Birgitte Berendonk og Werner Franke oppdaget Stasi-filene som

inneholdt dokumentasjon som beskriver implementeringen av denne planen. Det ble dermed mulig for forfattere som Steven Ungerleider å komme med så omfattende fordømmende uttalelser som dette: «I løpet av 1970- og 1980-årene dominerte Øst-Tysklands korrupte idrettsorganisasjon internasjonal amatør-idrett. I de tre tiårene da DDRs hemmelige «State Plan 14.25» var i virkning, ble mer enn ti tusen intetanende unge idrettsutøvere gitt massive doser av prestasjonsfremmende anabole steroider. De oppnådde nesten mirakuløs suksess i internasjonal konkurranse, inkludert OL. Men for det meste ble deres fysiske og følelsesmessige helse permanent knust».

Dimeo sier om John Hoberman at selv om det er presentert på en mye mer omfattende og analytisk måte, kommer John Hoberman også med en lignende fordømmelse. Hoberman sier at den uovertrufne suksessen til østtyske idrettsutøvere ble bygget på systematisk doping av idrettsutøvere med anabole steroider som del av et hemmelig og sentralt administrert program i motsetning til noe annet samfunn på jorden (Dimeo 2007, s, 156-157). DDRs strategi ser ut til å ha vært bedre enn den Sovjet hadde.

Dimeo (2007, s, 157) forteller at Sovjetunionen ser ikke ut til å ha hatt en så godt strukturert strategi som statlig plan 14.25. Imidlertid, som Riordan har hevdet overbevisende, så hadde det siden 1950-tallet vært «langsigtig statlig produksjon, testovervåking og administrering av prestasjonsfremmende medisiner i forbindelse med idrettsutøvere så unge som 7-8» i Sovjet. Dimeo fortsetter med å si at der er mange vitneforklaringer som støtter dette - som viser at idrettsforbund var medskyldige i å organisere doping - at trenerne gikk til myndighetene for å få økonomisk støtte til å kjøpe doping og at trenere jobbet tett med leger i dette «jukset». Under OL i 1976 og 1988 hadde USSR en «gjestfrihet»-båt som ble brukt som legesenter for å sikre at utøverne var «rene» før konkurranse (Dimeo 2007, s, 157). Man vet ikke om vestlige idrettsutøvere har lidd av de samme helseproblemene som man har funnet i DDR og Sovjet. Dimeo (2007, s, 157-158) sier at det kan hevdes at offisiell involvering av kvalifiserte eksperter på doping, registrering av doser og overvåking av helse – knyttet til avansert bruk av idrettsmedisin generelt – reduserte risikoen for langsiktige helseproblemer. Sikkert er det at en rekke kritikere har hevdet at hands-off strategien i vest førte til flere tiår med omfattende selveksperimentering med doping som ble utdelt på gata av kriminelle. William Taylor kritiserer British Association of Sports Medicine og American College of Sports Medicine for det han kaller “perioden med falske

dogmer» da de benektet at steroider ville forbedre ytelsen og at det dermed ikke var nødvendig med ytterligere forskning eller informasjon.

Om vestlige idrettsutøvere har lidd av langsiktige helseproblemer på størrrelse med DDR- og USSR-idrettsutøvere er en ukjent faktor. Bevisene er episodiske, men en rekke dødsfall har blitt tilskrevet doping, inkludert de av hekkeløperen Dick Howard i 1960, bokseren Billy Bello i 1963, den britiske syklisten Tommy Simpson i 1967 og den franske syklisten Yves Mottin i 1968. Videre hevder Dimeo at en rekke studier har antydnet at bruk av anabole steroider kan forårsake langvarig sykdom samt plutselige dødsfall av hjertesvikt. Et forskningsprosjekt om tidlige dødsfall til italienske fotballspillere fremhevet bruken av ulovlige dopingmidler som en mulig medvirkende faktor. Men mangel på forskning, bevisgrunnlag for bruk og langsiktige empiriske studier av helseeffekter betyr at virkningen av doping medisiner på vestlige idrettsutøvere ikke er kjent. Dimeo fortsetter med at endelig er det mulig å argumentere for at de kommunistiske landene, om ikke annet, var ærlige om sine intensjoner. Vestlige idrettsmyndigheter har tatt linjen av fornektelse noe som i beste fall beskytter idrettens image og i verste fall er hyklersk og farlig svikefull. Der har vært nok av nylige tilfeller til å antyde at doping fortsatt er et problem i Nord-Amerika og Europa og at det å ta den moralske høyden over tidligere kommuniststater, bare fordi regjeringen visste om det, er både misvisende og en form for selvgratulering (Dimeo 2007, s, 157-158). Etter at Tyskland igjen ble samlet til et land ville den nye regjeringen rette opp i forhold til overgrepene som hadde skjedd.

Dimeo (2007, s, 159-160) understreker at DDR og USSR har etterlatt oss en masse uomtvistelige bevis på dopingbruk, statlig involvering og den langsiktige arven fra usunne ofre. Det mest omfattende beviset var filene som ble oppbevart av det østtyske hemmelige politiet, STASI, som viste detaljerte doser av forbudte stoffer til enkeltpersoner og tidspunktene de ble administrert. Disse har ført til en rekke rettsaker der ofrene (vanligvis tidligere medaljevinnere) anklager tidligere statstjenestemenn for å ha tvunget dem til å ta steroider og dermed forårsaket en rekke langsiktige helseproblemer. Den slags saker som ble brakt fram i lyset fremkalte ikke noen sympati for det gamle regimet.

Men der er imidlertid strukturelle grunner til at dette materialet kunne sendes ut offentlig. Etter samlingen av Tyskland så ønsket den nye regjeringen å virke opptatt av å rette opp noen av

overgrepene som hadde preget den kommunistiske fortiden. Østtyskere fant seg selv i å kjempe for å forene holdningene fra fortiden med etosen/etikken/grunnholdningen til de liberale demokratiene i Vest-Europa. Mange ble forferdet da de skjønnte hvor dårlig de hadde blitt behandlet under DDR-regimet. De hadde blitt kontrollert, manipulert og forbedret av sitt eget lederskap. Idrettsutøvere følte sannsynligvis det samme. De hadde fått beskjed om å ta piller uten noen forklaring på hva de var og risikoen ved å bruke dem. Dimeo hevder da at som sådan er politikken for dopinganklagene mye annerledes enn i vesten der idrettsutøvere gir sitt samtykke. Dette betyr for de tidligere DDR-idrettsutøverne som søker kompensasjon, at de er både fordringshaveren og den primære beviskilden og der er ingen tiltalte. I vestlige saker er idrettsutøveren og deres følge de tiltalte som på det sterkeste benekter alt. Da blir det mye vanskeligere for påtalemyndigheten å opprette en sak og det er mindre klart hvem som sannsynligvis vil reise tiltale og hvorfor. Dimeo fortsetter med at derfor har kombinasjonen av politisk korrekthet, slutten på et regime, ansamlingen av rekorder og løftet om kompensasjon fortsatt å holde dopinganklagene rundt det tidligere DDR i søkelyset. Dette gjør det mye lettere å legge så mye skyld som mulig for doping i idretten på en rekke totalitære regimer som begynner med nazistene – «som om politiske systemer selv kunne anklages for internasjonal idretts doping» (Dimeo 2007, s, 159-160). Når det gjelder Sovjet, så visste man en del før Sovjetunionen falt sammen.

Dimeo (2007, s, 160) sier at selv før Sovjetunionen ble brutt opp så hadde mange personer involvert i doping stått fram med sine historier om hvordan doping ble organisert fra topp til bunn. Deres vitneutsagn falt sammen med det revisjonistiske synet på fortiden og et forsøk på å markere en kløft mellom det gamle regimet og en ny fremtid. Som Riordan har vist at for mange vanlige sovjetiske mennesker og den nye politiske ledelsen så representerer de olympiske leker og olympismen alt som er dårlig i det gamle regimets politikk – det var politikk og ideologi, hyklari og humbug, paramilitær tvang, russisk diktat, doping misbruk, utnyttelse av barn og grovt og udødelig forvrengte prioriteringer. For de som hadde deltatt under kommunist-tiden, var det nødvendig med en viss omdreining i holdninger. Motivasjonen for å innrømme var knyttet til det generiske ønsket om å etablere et brudd med fortiden. Dimeo mener da at nok en gang har prosessen med anklager, tilståelse, bevisinnsamling, straff og eventuell forsoning et mye annerledes utseende i de tidligere Sovjet-statene enn den har i vestlig kontekst (Dimeo, 2007, s 160). Både Sovjet og DDR ble oppløst. Det skal jeg ta for meg nå.

3.3.18 Oppløsningen av DDRs og Sovjetunionens idrettskultur

Hoberman (1992, s, 224-225) forteller at oppløsningen av de to store Marxist-Leninistiske sportskulturene gikk hver sin vei og fulgte forskjellige kronologier. I Sovjetunionen katalyserte reformene til Michail Gorbatsjov, som overtok makten i 1985, endring innen idrettsetableringen ved å svekke det autoritære klimaet som hadde hersket i flere tiår innenfor den Stalinistiske subkulturen. En faktor i denne utviklingen var den nye sovjetiske sports-journalistikken, som nå rapporterte med enestående frihet fra faste fotballkamper, eliteidrettsutøveres motstand mot visse treneres autoritære metoder og administreringen av farlig doping til barneidrettsutøvere. Hoberman fortsetter med å si at den gradvise oppløsningen av den sovjetiske idretts-etableringen etter 1985 så ut til å kunne være en ny begynnelse for elite-idrett i USSR. Grunnleggende kritikk av den eldre ordenen ble vanlig. Det kom fram at man hadde gitt steroider til unger ned i 12-års alderen. Pressen fortalte sovjet-publikummet at bruken av prestasjonsforbedrende doping i mange år hadde vært en rutine for idretts-medisinsk forberedelse for idrettsutøvere til internasjonale konkurranser, og i november 1987 var der også en samordnet antidoping kampanje i sovjetisk media.

I 1987 så bemerket utenlandske observatører en markert nedgang i prestasjonene til Sovjetiske kvinner i mellomdistanse løps-konkurranser, som indikerte en reduksjon i eller kanskje til og med eliminering av doping på dette området. Hoberman forteller videre at denne trenden fortsatte ikke på ubestemt tid. F.eks. i 1991, så løp sovjetiske kvinner 4 av de 10 raskeste 800 meter løpene og 3 av verdens 6 raskeste 1500 meter løp med en sovjetisk kvinne på toppen av begge listene. Det er rimelig å anta at anabole steroider spilte en rolle i minst noen av disse prestasjonene (Hoberman 1992, s 224-225). Den positive utviklingen for sovjetisk idrett varte dessverre ikke så lenge.

Hoberman (1992, s, 226) forteller at denne «Praha våren» til sovjetisk idrett kom og gikk. I 1990, koblet nestlederen for idrettsministeren, Vassily Gromyko, en tilsynelatende økning i doping til matmangel – noe som sannsynliggjør muligheten for at steroidhormoner erstattet proteiner og vitaminer i diettene til sovjetiske elite idrettsutøvere - inkludert barn. Av 240 sovjetiske idrettsutøvere spurte i en undersøkelse, så sa 44% at doping var nødvendig eller rett og slett uunngåelig dersom de skulle ha en sjanse i internasjonale konkurranser. Hoberman mener da at denne ulykkelige utviklingen gjør det klart at sovjetidretten ikke kunne oppnå reelle og varige

reformer uten praktisk talt å løsrive seg fra global idrett og dens kompromissløse krav til ytelse (Hoberman 1992, s 226). DDRs fall var på en annen måte enn i Sovjet.

Hoberman (1992, s, 226-227) skriver at sammenbruddet til den politisk mektige østtyske idretts-etableringen var både sent og brått sammenlignet med hendelser i Sovjetunionen. Rivningen av Berlin-muren begynte den 9. november 1989, men partiets motstand mot glasnost-inspirert liberalisering fortsatte til den bitre slutten selv om elite-idrettskulturen til DDR hadde gjennomgått betydelige forandringer i flere år før kommunist partiets fall fra makten. Bl.a. et eksempel på uthulning av autoritære normer var den reduserte myndigheten til staten til å forme livet til barneidrettsutøvere mot foreldrenes ønsker - dette var faktisk bare en del av rekrutteringsproblemet til idrettsmyndighetene for å fylle rekkene til internasjonale eliteutøvere. Hoberman sier videre at foreldrene nektet vanligvis å sende barna sine til de spesielle idrettsskolene med den begrunnelse at de hadde det bedre med å lære et vanlig yrke. En beskjeden grad av materiell velstand, flere muligheter for å reise til Vesten, og en bevissthet om de medisinske risikoene man utsatte seg for gjorde eliteidrettskarrierer mindre attraktive for mange foreldre og barn enn det som engang hadde vært. Der er faktisk mye bevis for at den østtyske sports «maskinen» hadde vært i tilbakegang i årevis da kommunistene mistet makten (Hoberman 1992, s 226-227).

3.3.19 Anti-dopingarbeidet vokser fram

Som nevnt foran, så var der en økende bekymring for bruk av doping i idretten utover i den kalde krigen. Reinold og Hoberman (2014, s, 872-873) forteller at de fleste idrettsforbund ikke hadde implementert noen form for antidopingregler, men det internasjonale friidrettsforbundet forbød bruk av stimulerende midler i 1928. IAAF ser altså ut til å være det eneste internasjonale forbundet innen menneskelig idrett, som hadde implementert en antidopingregel i mellomkrigstiden - og kun noen få tyske forbund hadde implementert noen form for antidopingregler. Reinold og Hoberman sier videre at IAAF definerte og forbød doping slik: «Doping er bruken av hvilket som helst sentralstimulerende middel som ikke vanligvis brukes for å øke handlingskraften i action i atletisk konkurranse til over gjennomsnittet. Enhver person som bevisst handler eller assisterer som forklart overfor, skal utelukkes fra ethvert sted hvor disse reglene er i kraft, eller, hvis han som konkurrent, skal suspenderes for en tid eller på annen måte, fra å delta i amatørfridrett under jurisdiksjonen til dette forbundet». Reinold og Hoberman skriver

også at doping var forbudt i amatør-, men ikke i profesjonell idrett og det var primært stimulanter brukt kort tid før konkurransen som ble betraktet som doping på den tiden (Reinold & Hoberman 2014, s, 872-873). Amfetamin var som sagt populært som dopingmiddel på 1950-tallet, men det var dårlig med lover mot det og testing.

Dimeo (2007, s, 87) forteller at amfetamin ble brukt en del på 1950-tallet. Amfetamin var offentlig tilgjengelig og sanksjonert av offentlige og kommersielle produsenter. Så selv for de som brukte det var det usannsynlig at de så problemet, spesielt ettersom der ikke var noen sammenhengende anti-doping moralisering, ingen tester og ingen lover mot dopingbruk i idrett. Men Dimeo fortsetter med å si at der også kom noen initiativer mot doping på 1950-tallet – flere sterke fordømmelser av dopingbruk ble offentliggjort av interesserte leger og i 1957 hadde AMA (American Medical Association) begynt å ta doping-saken på alvor (Dimeo 2007, s 87). Så tidlig som i 1952 var der en internasjonal konferanse om helse og idrett i Oslo.

Det synes klart at skandaler og dødsfall endret tankemåten om doping. På en stor internasjonal konferanse i Oslo om helse og idrett i februar 1952 så tok helsepolitiske eksperter opp spørsmålet om helse og doping. Dr. Karl Evang, generaldirektør for folkehelse i Norge, sa at «bruk av doping, som betyr sentralstimulerende midler av den ene eller andre sorten, som dukker opp her og der i amatør-idrettsverdenen, trenger en veldig sterk og samlet motaksjon. Hvis det tolereres i noen form, er det på sikt en katastrofe i idrett» (Dimeo 2007, s 89-90). Houlihan (1999, s, 130) sier at fram til midten av 1960 tallet hadde bekymring for doping vært begrenset til en relativt liten gruppe spesialister innen idrett, og den private bekymringen hadde ennå ikke blitt et offentlig spørsmål. Men serien med høyprofilerte skandaler tidlig til midten av 1960-tallet tvang saken på dagsordenen til både regjeringer og sportsorganer. En rekke doping hendelser de foregående årene og spesielt den danske syklistens Knud Jensens død, i Roma OL i 1960, førte til en konferanse i januar 1963 med europeiske idretts- styrende organer. Houlihan fortsetter med at et resultat av dette møtet var å gi en definisjon av doping som senere ble adoptert av bl.a. IOC. Men denne tidlige definisjonen av doping hadde sine åpenbare svakheter. Man fikk vanskeligheter med setninger som «et hvilket som helst stoff som er fremmed for kroppen», «stoffer som tas i unormale mengder», «unormal adkomstvei» mm. – og slikt er for åpenbart til å kreve nærmere utdypning.

Houlihan hevder videre at dette tidlige forsøket på å spesifisere problemet som skulle håndteres, markerte en start på en periode med intens diskusjon av alle nøkkelorganene som var interessert i definisjonen av doping. Hendelser av doping assosiert med sykling var igjen stimulans til handling, denne gangen av Europarådet snarere enn føderasjonene. Avslaget fra de fem ledende syklistene som deltok i verdensmesterskapet i landevei i 1966 til å gi urinprøve, og dødsfallet et år senere av en profesjonell rytter i Tour de France, forårsaket betydelig offentlig kritikk og diskusjon og det fikk Europarådet til å debattere og vedta en resolusjon som fordømmer doping fra idrettsutøvere. Fordømmelsen var berettiget pga. helse, at man var et dårlig eksempel for unge og at doping var i strid med fair play-ånden i idrett (Houlihan 1999, s 130).

Ulrich Wagner (2011, s, 445) sier det slik at fra 1960-tallet hadde et paradigme-skifte funnet sted siden doping gradvis ble en del av den politiske agendaen. F.eks. i Europarådet, så skjedde dette gjennom sporadisk statlig lovgivning eller gjennom innsats fra internasjonale idrettsforbund (Wagner 2011, s 445). Enkelthendelser påvirket altså hvordan man arbeidet med doping videre. Dimeo (2007, s, 87-88) sier at det var de veldig offentlige tragediene som involverte Knut Enemark Jensen i 1960 og Tom Simpson i 1967 – at disse skjedde omtrent samtidig som det ble stilt bredere sosiale spørsmål om doping, enten for medisinske eller for rekreasjonsformål. Paul Dimeo fortsetter med å si at anti-doping ble alvorlig på begynnelsen av 1960-tallet (Dimeo 2007, s 87-88). Hunt (2011, s, 11) forteller at dødsfallet til danske Knud Jensen i OL i Roma i 1960 altså tvang Olympiske ledere til å engasjere seg i dopingproblematikken på en meningsfull måte (Hunt 2011, s, 11) og Wagner (2011, s, 448) understreker at søkelyset på anti-doping-tiltak har økt i omfang siden pionerarbeidet i slutten av 1960-tallet (Wagner 2011, s 448). Dimeo (2007, s, 106) forteller at IOC etablerte sin medisinske komite` under ledelse av Prins Alexandre De Merode i 1967 (Dimeo 2007, s 106). Europarådet tok altså et tak mot doping på 1960-tallet – regjeringer kom også med lover mot doping.

Intervensjonen fra Europarådet på 1960-tallet var betydelig, ikke bare fordi den svarte på en bølge av offentlig bekymring for doping i idretten, men det var også en skarp påminnelse til internasjonale idrettsorganisasjoner om at regjeringer også hadde interesse av problemet (Houlihan, 1999, s, 131-132). Parallelt med de voksende interessene til Europarådet, så innførte et økende antall individuelle regjeringer lovgivning eller forskrifter rettet mot dopingmisbruk i idrett – og så tidlig som i 1965 kom regjeringene i Frankrike og Belgia med lover mot doping, etterfulgt

av Tyrkia og Italia i 1971. Houlihan fortsetter med at følgelig førte Europarådets handlinger og den økende trusselen om lovgivning fra enkelte regjeringer IOC og en rekke internasjonale føderasjoner, som det internasjonale sykkel-forbundet og IAAF til handling. IOC hadde i mange år vært forsiktige med myndigheters interesse og involvering i idrett og særlig OL idrett. Selv om IOC hadde opprettet en medisinsk kommisjon i 1961 og vedtatt en resolusjon som fordømte doping så tidlig som i 1962, så var det først fem år senere at den reetablerte og gjenopplivet den medisinske kommisjonen slik at den skulle gi råd til IOC og føre tilsyn med utviklingen av politikken.

Houlihan fortsetter med at mens den politiske fremdriften vokste for en politikk for å utfordre doping, så kom manglene ved datidens teknologi alt for tydelig fram. På 1960-tallet var de tidlige testene fokusert på sykling og var rettet mot påvisning av amfetamin som var det mest brukte stoffet. Selv om det var en bevissthet om den økende bruken av anabole steroider så var det ingen pålitelig test for denne typen doping. Når det gjelder testing for amfetamin så var tidlige testmetoder relativt usofistikerte og teknologien for å analysere urinen til en idrettsutøver resulterte i unøyaktige funn som ikke hindret doping-bruk (Houlihan 1999, s 131-132). I starten på anti-dopingarbeidet jobbet man også mot at menn deltok som kvinner i OL. Hunt (2011, s, 29) hevder på sin side at på 1960-tallet ble bekymringer for prestasjonsforbedrende doping koblet sammen med langvarig frykt om ikke-kvinnelige som konkurrerer som kvinner i OL. En mann med navn Herman Ratjen innrømte under den kalde krigen at han hadde blitt tvunget av nazistene under OL i Berlin i 1936 til å konkurrere som dame i høydehopp. Han ble der kalt «Dora» og ble nummer fire i konkurransen (Hunt 2011, s 29). IOC og FIFA var ikke alltid enige når det gjaldt antidopingarbeid.

Wagner (2011, s, 452-455) forteller at IOC betraktet bruk av anabole steroider som doping, men denne beslutningen ble det stilt spørsmål ved av FIFA (i 1967). Før OL i München i 1972 så avviste FIFA forslaget om at anabole misbruk eksisterte i fotball. Men anabole steroider var et tilbakevendende problem i FIFA akkurat som de var det i IOC. FIFA la til anabole steroider til sin forbudsliste i 1977, men samtidig så utsatte de imidlertid nødvendige kontroller/tester. IOC introduserte testing for anabole steroider før OL i Montreal i 1976. FIFA sier før VM i fotball i 1982 at deres dopingbestemmelser stemmer overens med de som IOC har med unntak av at de tester for bruken av anabole steroider. FIFA sa selv at de ikke introduserte kontroll av anabole steroider pga. det faktum at det ikke var bevist at det ble brukt av fotballspillere og også pga. at det ville bli

for dyrt. FIFA mente også at fotballspillere ikke hadde nytte av å bruke anabole steroider slik som man hadde i andre idretter.

Wagner skriver videre at slik forholdt FIFA seg selv om en professor i 1978 hadde uttalt til dem at han var overrasket over at FIFA ikke testet for anabole steroider - og dette selv om fotballspillere fra forskjellige land gjennom massemedia hadde konstatert at bruken av doping blant fotballspillere hadde økt. FIFA fikk brev fra medlemmer av internasjonale akademier som var eksperter på doping-kontroll som insisterte på at FIFA burde kontrollere for anabole steroider pga. at deres mening var at fotball-spillere muligens også vil misbruke denne nye typen av doping. Dette førte til at FIFA dannet en sub-komite for å undersøke problemet i 1982. FIFA godtok IOCs charter mot doping i 1989, men de tok ikke noen videre steg for å lage test-regimer (Wagner 2011, s 452-455). Wagner (2011, s, 463-464) understreker forskjellen mellom fotball og andre idretter (som FIFA mente eksisterte) med at FIFA mente at fotball var en idrett basert på tekniske ferdigheter som ikke ville bli forbedret med doping i motsetning til prestasjoner målt i sekunder. Mens IAAF fra begynnelsen anså doping som et endogent problem, så var FIFA mye tregere til å akseptere doping som et problem i fotball og tok en mere motvillig tilnærming til anti-doping initiativer (Wagner 2011, s 463-464). Men IAAF så annerledes på sin egen idrett.

Wagner (2011, s, 455-456) sier at ulikt FIFA, så mente IAAF utvetydig at doping, inkludert anabole steroider, var en del av friidrett. En medisinsk rapport i 1983 for IAAF-rådet sa at dopingproblemet er uten tvil et av de vanskeligste og også farligste problemer som friidrett nå står overfor. I kontrast til FIFA, så sa altså IAAF at doping var en praksis man fant blant friidrettsutøvere. Referanser til positive dopingtester dukket ofte opp i dokumenter utarbeidet av IAAF fra 1984-1986 og man satte i gang med doping-tester utenfor konkurranse i 1990. Skandalen under OL i Seoul i 1988 og senere i kjølvannet av Berlin-murens fall i 1989 hvor der kom avsløringer om stats-organisert doping i den tidligere øst-blokken ser ut til å ha hatt en katalysatorisk effekt på IAAFs allerede eksisterende planer for framtidige anti-doping aktiviteter (Wagner 2011, s 455-456). Forholdet mellom IOC og FIFA var annerledes enn forholdet mellom IAAF og IOC.

Friidrett har spilt en nøkkelrolle i de Olympiske lekene helt fra begynnelsen (selv i de eldgamle lekene) mens fotball ikke har vært spesielt relatert til Olympisk historie. Wagner (2011, s, 460-462) sier at tvert imot, så representerer fotball en typisk moderne engelsk idrett som har sitt eget VM

som høyeste konkurransemål. Argumentet er at utviklingen av IOC og IAAF må bli sett på som sammenflettet mens et nært forhold mellom IOC og FIFA eksisterer ikke. Den manglende tilknytningen mellom FIFA og IOC kan bli forstått ved å undersøke deres kjerneprodukter - FIFA sitt VM og OL. Disse mega-arrangementene representerer de største i verden målt etter oppmøte og finansieringsbehov. Mens friidrett er et av de mest prestisjetunge arrangementer i OL, så representerer FIFA sitt VM et av veldig få produkter som har muligheten til å utfordre IOC sitt mega-arrangement. Fotball spiller en mindre rolle i OL. Denne potensielle motsetningen styrker allerede eksisterende relasjoner mellom IAAF og IOC i og med at IAAF er strukturelt koblet til IOC gjennom lekene, noe som ikke er saken, i alle fall ikke i samme grad, med FIFA. Det man kan se ut av dette er at mens IAAF avhenger tungt av IOC sitt produkt, så vil FIFA lett overleve uten det (Wagner 2011, s 460-462). Ikke bare på 1960-tallet, men også på 1980-tallet så var det de store skandalene som endret dopingarbeidet.

Wagner (2011, s 463) hevder at store skandaler ser ut til å ha hatt en indre katalytisk effekt på IAAFs bestemmelser. Masseutvandringen til amerikanske idrettsutøvere fra Caracas-lekene i 1983 ble ødelagt og resulterte i institusjonen av stikkprøver i USA før lekene i 1984 mens hendelser i forbindelse med OL i Seoul i 1988 (som fikk politiske organisasjoner til å endre kommunikasjonsmåter) tillot IAAF å få mer kompleksitet (f.eks. ved å introdusere test-regimer utenfor konkurranse) (Wagner 2011, s 463). DDRs voldsomme suksess på idrettsbanen førte også til debatter om doping-kontroll.

Hoberman (1992, s, 242) hevder at den enorme suksessen til østtyske idrettsutøvere i OL i Montreal i 1976 produserte en traumatisk effekt på den vesttyske idrettsetableringen som varte til kommuniststaten falt og at den utbredte antagelsen om at anabole steroider hadde spilt en rolle i denne høsten av Olympiske medaljer, overbeviste mange vesttyske idretts-leger om at tiden var inne for kontrollert distribusjon av disse medikamentene (Hoberman 1992, s 242). Etter hvert begynte man så smått med tester mot doping. Houlihan (1999, s, 132) sier at begrenset testing ble introdusert av internasjonale føderasjoner fra midten til sent på 1960-tallet med FIFA som en av de første da de annonserte at de ville gjennomføre doping tester under VM i fotball i England i 1966 (Houlihan 1999, s 132; Wagner 2011, s 452). Dette var første gang i fotball-sammenheng, mens i OL var Grenoble i 1968 den første gangen.

Hunt (2011, s, 31) sier at den første gangen man testet for doping (kjønnstesting) i OL var i Grenoble i 1968. Ingenting unormalt ble funnet (Hunt 2011, s 31). Beamish og Richie (2007, s, 20) sier om kjønntest at det pågikk for alle kvinner fram til Sidney OL i 2000 (Beamish & Ritchie, 2007, s 20). Så fortsatte altså testingen med OL i Mexico i 1968.

Paul Dimeo (2007, s, 99) sier at der var eksperimentell testing utført på syklister i løpet av lekene i Tokyo i 1964. Disse testene involverte tre former for kontroll: et søk etter bevis for at doping hadde blitt injisert før løpet; et søk etter syklisters utstyr og klær på startstreken; og urinprøver – men dette var en halvhjertet innsats og det var ennå ikke fastsatt regler mot doping. De første stoff-testene fant sted i Mexico by (Dimeo 2007, s 99). Men det var ikke mange som ble tatt i starten.

Houlihan (1999, s, 132) sier at i disse årene ble det registrert svært få positive resultater, ikke bare fordi det var en usikkerhet i forhold til testene, men enda viktigere fordi det var en tydelig mangel på klarhet der hovedansvaret for gjennomføringen av testene lå. Som så ofte er tilfellet med nye politiske initiativer, så ble den første entusiasmen sakte erstattet med en økende forståelse av de organisatoriske og økonomiske kostnadene ved effektiv testing. Dette gjaldt spesielt for organisasjoner som stod for store arrangementer som IOC og Commonwealth Games Federation og for de internasjonale føderasjonene hvorav ingen var finansielt sterke. Til og med IOC var på det tidspunktet et relativt beskjedent organ som hovedsakelig stolte på frivillig aktivitet og storheten i vertslandene.

Houlihan fortsetter med å hevde at IOC, f.eks., så tydelig sitt ansvar begrenset til å varsle nasjonale olympiske komiteer om behovet for å fremme rusfri idrett og å sørge for at lokale organisasjonskomiteer for Olympiske leker laget tiltak for testing. De gjorde et poeng ut av å si at tilrettelegging av testing er et ansvar som IOC ikke er forberedt på å ta. Til tross for IOCs motvillige motvilje mot å ta en sentral politisk rolle, så har de likevel jevnlig økt sitt engasjement i politikkområdet, særlig gjennom akkreditering av laboratorier for analyse av prøver, og også ved vedlikehold av det som har blitt referanselisten over forbudte stoffer - de produserte også den første listen i 1971. Der IOC har trukket linjen er i å utvide sitt engasjement i administrasjonen av testing utover IOC-sanksjonerte konkurranser (Houlihan 1999, s 132). Testingen økte i omfang under OL i München i 1972.

Houlihan (1999, s, 132-133) sier at de første olympiske leker der det var rimelig omfattende tester på tvers av alle begivenheter var i 1972 i München da det ble gjennomført litt over 2000 tester og syv idrettsutøvere ble diskvalifisert. Det ble utført tester for narkotiske smertestillende midler og for sentralstimulerende midler, men ikke for anabole steroider ettersom det ennå ikke var utviklet noen pålitelige tester og IOC var ikke villige til å liste opp et stoff som det ikke var noen test for. Houlihan fortsetter med at på midten av 1970-tallet var testing av sentralstimulerende tilstrekkelig nøyaktige til å avskrekke bruken av de vanligste medisinene i denne klassen, for eksempel amfetamin. Men tidlig på 1970-tallet ble det erkjent at de viktigste stoffene som ble misbrukt av idrettsutøvere ikke lenger var sentralstimulerende midler, men steroider. Mens tester for amfetamin og de fleste andre sentralstimulerende midler var enkle og billige å utarbeide pga. at de bare krevde tilpasning av eksisterende analyseprosedyrer, så krevde utviklingen av en test for steroider en tilpasning som måtte finansieres (Houlihan 1999, s 132-133). Etter hvert ble testene bedre og flere stoffer ble lagt til i forbudslistene.

Houlihan (1999, s, 133) forteller at gjennombruddet for avsløring av legemidler i steroid klassen kom tidlig på 1970-tallet da en pålitelig test ble utviklet. Radioimmunoassay-testen ble testet på under OL i 1972 og ble offisielt brukt under Montreal-lekene i 1976. Åtte idrettsutøvere ble diskvalifisert fra lekene i 1976 på grunn av positive testresultater for steroider (Houlihan 1999, s 133). Paul Dimeo (2007, s, 110) skriver at IOC forbød steroider i 1974 da man hadde funnet en pålitelig test (Dimeo 2007, s 110). DDRs medaljerush og dårlige dopingkontroller irriterte bl.a. idrettsutøvere i USA.

Hunt (2011, s 58-59) forteller at DDR tok 40 gullmedaljer mens USA tok 34 under OL i Montreal i 1976 – og dette gjorde at amerikanske konkurranseutøvere ble sinte pga. det faktum at ikke en eneste DDR-utøver var på listen over diskvalifiserte enkeltpersoner (Hunt 2011, s 58-59). Man håpet at dopingtestingen ville bli bedre fram mot OL i Moskva, men slik ble det ikke.

Hunt (2011, s, 66) sier at man hadde et håp om det ville bli bedre fram mot OL i Moskva i 1980 og at disse ville bli de reneste lekene i historien. Men slik ble det ikke – de var heller de skitneste. Idrettsutøvere renses seg ikke fri for spor av doping før konkurransene – de endret heller til testosteron eller andre farmakologiske midler som der ikke fantes tester for (Hunt 2011, s 66).

Paul Dimeo (2007, s, 155-156) sier om OL fra 1976-1988 at kombinasjonen av helse- og kjønnsfaktorer presset antidoping fremover slik at den første testen for steroidmisbruk ble iverksatt i 1976 - selv om testprosedyrene tydeligvis var slappe da og frem til slutten av 1980-tallet etter Ben Johnson tiden. Dimeo fortsetter med at dette kan ses fra flere eksempler - at testing i Moskva-lekene fra 1980 var så dårlige at det har blitt kalt «junkie»-lekene - at det amerikanske sykkellaget brukte ulovlige bloddopingsteknikker under Los Angeles lekene i 1984 og at Ben Johnson innrømmet å ha brukt steroider i omtrent åtte år før han ble offentlig ydmyket i 1988 (Dimeo 2007, s 155-156). IOC sin medisinske kommisjon så på dette på en annen måte. Hunt et al. (2012, s, 57) forteller at De Merode som var sjef for IOCs medisinske kommisjon sa at OL i Moskva var den reneste internasjonale idrettslige konkurransen i historien. Hunt et al. mener da at dette er trist siden 16 gull-medaljører hadde prøver som mislyktes i uoffisiell testosteron etterforskning. Man er da tvunget til å konkludere med at den medisinske kommisjonens formann enten hadde et forbløffende nivå av naivitet eller en like utrolig grad av kynisme. F.eks. så sa et australsk regjeringsmedlem det slik at knapt en medaljevinner (var) ikke på et dopingmiddel eller et annet – de var vanligvis på flere typer (Hunt et al. 2012, s 57). Dopingkontrollen var heller ikke bra i VM i friidrett i 1983.

Hunt (2011, s, 67-68) hevder at der gikk rykter om at man dekket over mye doping i forbindelse med VM i friidrett i Helsinki i 1983, der IAAF, heller enn IOC hadde ansvar for dopingkontrollen. Siden en rekke verdensrekorder ble slått i løpet av dette arrangementet, så var menn og kvinner som deltok bekymret for at dette hadde sammenheng med doping-praksisene. Den Canadiske IOC-delegaten Dick Pound sa at noe var veldig, veldig galt med test-prosedyrene i Helsinki og at over hele verden ristet man på hodet og stolte ikke på testingen – positive tester gjorde man ikke noe med og der var stoffer man ikke testet for. Senere Canadiske undersøkelser viste at noen idrettsutøvere faktisk testet positivt for prestasjonsforbedrende dop i konkurransen (Hunt 2011, s 67-68). En skulle tro at IOC ønsket en suksessfull kamp mot doping, men slik var det ikke.

Hunt et al. (2012, s 67), sier at «krigen» mot doping hadde sine begrensninger - den kunne ikke bli for suksessfull ellers risikerte en å avsløre omfanget av doping fullt ut og dette var en utvikling som - skulle det skje - kunne det utgjøre en eksistensiell trussel til den olympiske bevegelsens bilde av moralsk renhet. Dette dilemmaet ble eksemplifisert da IOC ble beskyldt for å dekke over et sett med positive laboratorieresultater under OL i Los Angeles i 1984. Hunt et al. sier videre at Don

Catlin, som var leder for dopingtestingen i forbindelse med konkurransene under dette OL, mintes at De Merode effektivt stilnet ham fra å avsløre informasjon om hendelsen. Catlin sa senere at han var overbevist om at det som skjedde med de manglende positive prøvene ikke ville gå i glemmeboken. Senere sa han at han ikke hadde fått fortsette å være medlem av IOCs medisinske kommisjon hvis han hadde offentliggjort en rapport uten å samarbeide med prinsen (De Merode) (Hunt et al. 2012, s 57-58). Der skjedde altså tvilsomme ting i OL i Los Angeles.

Hunt (2011, s 75-76) sier at i Los Angeles i 1984 visste man at det ville bli testet for koffein og testosteron. USA vant 83 gull og ingen amerikanere var på listen over de som ble tatt for bruk av doping. IOC hadde spurt myndighetene i Los Angeles om å få en safe til å oppbevare test-resultatene fra doping-testene i. Det fikk de ikke og når i tillegg dokumentene ble stjålet, så hadde ikke IOC noen beviser de kunne gå videre med. Hunt fortsetter med å fortelle at Dick Pound sa at organiseringskomiteen i Los Angeles hadde fjernet bevisene før IOC kunne jobbe med dem. Thomas Hunt mener da at noen av forbundene og IOC var fornøyde med å vise at de gjorde noe for å avsløre noen positive dopingtester, men de vil ikke ha for mange fordi det ville ødelegge ryktet til de olympiske lekene (Hunt 2011, s 75-76). To representanter fra henholdsvis DDR (den tidligere nevnte Manfred Ewald) og Sovjet foreslo at dopingkontrollene i OL i Los Angeles skulle gjøres på en annen måte.

Hunt (2011, s 73-74) forteller at der var også innspill i forhold til dopingkontroll under OL i Los Angeles fra representanter fra kommunistland. Manfred Ewald, medlem av det østtyske idrettsetablisementet, fremmet et forslag fra Marat Gramov, leder av den sovjetiske nasjonale olympiske komite, om å utføre dopingkontroller i henhold til politisk og geografiske balanserte synspunkter som de kalte det. Ved å gjennomføre dopingkontroller i 2 laboratorier hver i sosialistiske- og ikke sosialistiske land (som Gramov foreslo i brevet til Merode), så ville det bidra til å få til en ganske korrekt og objektiv dopingkontroll mente de (Hunt 2011, s, 73-74). For meg høres dette ut som et forsøk på å få muligheten til å manipulere med dopingprøver - men dopingtesting ble ikke utført slik Gramov og Ewald ville. IOC sin oppførsel stilles det spørsmål ved.

Hunt (2011, s 85) skriver at selv om IOC var mer progressive enn nasjonale komiteer og internasjonale forbund i forhold til doping, så engasjerte de seg også i oppførsel man kan stille spørsmål ved - usikkerheten gjenstår f.eks. om i hvilken grad Samaranch og De Merode medvirket

til å ødelegge test-resultatene i OL i Los Angeles i 1984 (Hunt 2011, s 85). Noe tvilsomt gjorde i alle fall De Merode da han, ifølge Hunt (2011, s, 79-80), ødela en liste med 55 idrettsutøvere som man hadde oppdaget dopet seg seks måneder før OL i Seoul i 1988 (De Merode innrømmet også å ha ødelagt listen) (Hunt 2011, s, 79-80). Fornøyd med dopingtestingen under VM i Roma i 1987 var man heller ikke.

Hoberman (1992, s, 265-266) hevder at doping-testingen i friidretts VM i Roma i 1987 også var en farse. En vet at i tillegg til Ben Johnson, så var der minst fem gullmedalje vinnere som hadde brukt anabole steroider i lange perioder på 1980-tallet. Fire av disse kom fra Øst-Tyskland og den siste var en sveitsisk kulestøter. I Roma testet man 192 idrettsutøvere for forbudte stoffer og Sandra Gasser var den eneste som ble tatt (Hoberman 1992 s, 265-266). Der var hinder i sjøen for å vinne kampen mot doping.

Hunt et al. (2012, s, 56-57) sier at kampen mot doping kunne ikke vinnes pga. at de ledende myndigheter ikke hadde tilstrekkelige økonomisk- eller overbevisende makt til å eliminere prestasjonsforbedring i idrett. Om DDR sier de at i møte med slik statlig involvering at idrettsmyndighetenes forsøk på å slå ned på doping uten en intellektuelt forsvarlig definisjon av aktiviteten hadde liten sjanse for å lykkes (Hunt et al. 2012, s 56-57). Der var allikevel hendelser på slutten av 1980-tallet som gjorde at man fikk framskritt i arbeidet mot doping.

I henhold til Hunt (2011, s 83), var det altså vanskelig å få til en koordinert innstilling om doping, men det første steget i den retningen skjedde i juni 1988. På en verdenskonferanse om doping deltok 26 land og konferansen kom ut med et forslag om å signere et doping-charter for private idrettsmyndigheter og nasjonale regjeringer. Men der skjedde noe i 1988 som var en katalysator for videre antidopingarbeid. Wagner (2011, 460) skriver at dopingskandalen under OL i 1988 gjorde doping til et diskusjonstema i politiske organisasjoner (Wagner 2011, s 460). Hunt (2011, s, 86) forteller at Ben Johnsons positive doping test i Seoul i 1988 var den viktigste enkeltbegivenheten i den olympiske doping politikkers historie. Dick Pound sa i 1989 at der har vært positive tester og diskvalifikasjoner ved andre anledninger, men aldri en som har tiltrukket seg slik gransking og skapt en slik bekymring. Pga. at de endelig ble overbevist om nødvendigheten av statlig inngripen, så viet den dypt flau Canadiske regjeringen oppmerksomheten omkring mangelfullheten til det eksisterende systemet. Sovjetunionens globale status hadde blitt redusert,

og etter å ha konkludert med at de ikke kunne følge med på vestlige farmakologiske framskritt, så insisterte også de på omfattende reformer. Hunt mener da at selv om en universell dopingmyndighet ikke ble en realitet før nesten et tiår senere, så eksisterte det nå et politisk klima som bidro til dets opprettelse (Hunt 2011, s 86). I Canada satte man ned en komite` for å etterforske doping. Hunt (2011, s, 83) forteller at Canada satte ned en spesiell komite` for å etterforske doping i idrett og denne kom fram til at idrettsutøvere selv er ansvarlige, men at der er et nettverk bestående av trenere, doktorer, terapeuter og andre som er involvert i å bry seg om trening av idrettsfolk som ikke kunne rømme fra ansvarligheten for den elendige statusen til idrett på dette tidspunktet (Hunt 2011, s 83). Etter hvert var der flere grupper som argumenterte for at et uavhengig byrå skulle ha tilsyn med doping-problemet.

Hunt et al. (2012, s, 58) sier at doping var utbredt i all internasjonal idrett, narkotikasmuglere og leger støttet veksten og det ble fremmet av kommersielle og nasjonalistiske impulser. Johnsons positive test førte også til at IOC-tjenestemenn ble sett på som svake ledere i å bekjempe prestasjonsforbedring i idrett og en rekke grupper dukket opp og argumenterte for at et uavhengig byrå skulle føre tilsyn med problemet. Michail Gorbatsjov kom med endringer i Sovjet – også i forhold til idrettsutøvere som dopet seg. Michail Gorbatsjov beordret alle Sovjetiske konkurranseutøvere måtte bestå før-konkurranse doping-undersøkelser (Hunt, 2011, s, 81). Trenere og administratorer som mislyktes i å oppnå dette resultatet ville få seriøs straff. Etter dopingskandalen i OL i Seoul gikk det altså framover med antidopingarbeidet.

Hunt (2011, s, 84-85) beskriver hvorledes i et UNESCO-møte avholdt i Moskva i november 1988 så deltok idrettsledere fra 100 land og de signerte da en erklæring til støtte for IOCs foreslåtte anti-doping charter. Siden USA ikke var med i UNESCO, så kom Sovjetiske styreledere fram til en separat forberedende enighet med amerikanske ledere som ville tillate deres respektive doping eksperter å teste hverandres idrettsutøvere. Denne kooperative ordningen ble senere utvidet til også å gjelde land som England, Norge, Sverige, Vest-Tyskland m.fl. Sovjetunionen som nasjon gikk det dårligere med på denne tiden og de måtte tenke nytt i forhold til sin makt i verden. I troen på at Sovjetunionen ikke lenger kunne handle ut fra egeninteresse alene, så ønsket Michail Gorbatsjov derfor å styrke Moskvas rolle i internasjonale institusjoner. Hunt sier videre at på IOCs general-forsamling sommeren 1989 tok De Merode til orde for dannelsen av en ny doping-kommisjon innenfor rammene av IOC. Han så for seg at IOC ville forbli i ledelsen for den nye anti-

doping kommisjonen, men det som ble resultatet var altså at en uavhengig anti-doping organisasjon ble dannet i november 1999 (Hunt 2011, s 85). Etter hvert måtte man godta utviklingen.

Hoberman (1992, s, 100) sier at i verdensmesterskapet i vektløfting i Budapest i 1990 så stod det «No doping» på formaningsbannere som vistes i konkurranse hallen. Hoberman fortsetter med at der var en nysgjerrig dempet og uenig tone i en konkurranse punktert av gryntene og skrikene til løfterne. Men det internasjonale vektløftingsforbundet (IWF) hadde ikke annet valg enn å delta i anti-doping koret: I det siste verdensmesterskapet før dette, så ble hver femte utøver kastet ut av konkurransen for hormonelle uregelmessigheter, og idretten stod overfor mulig utvisning fra den Olympiske bevegelsen (Hoberman 1992, s 100).

Den første norske utøver som ble tatt for doping var Knut Hjeltnes i 1977. Siden har også flere andre norske kastutøvere blitt tatt. Det var altså i Grenoble at man testet for første gang mot doping i OL. Der var der ingen positive tester av 86 utøvere som ble testet. Under OL i Mexico ble 667 utøvere testet. En svensk femkamputøver testet der positivt for alkohol. Antallet prøver som ble analysert i München i 1972 var 2079 og sju av dem var positive. I Montreal i 1976 ble 786 utøvere testet og 11 av dem var positive (nrk.no/viten/2800-ar-med-doping-1.8370097). I vinterlekene i Sapporo i 1972 ble en utøver tatt for bruk av efedrin mens i Innsbruck i 1976 så ble tre utøvere tatt for doping. Alle disse tre kom fra øst-blokk land (Lindborg 2017, s 30-32).

3.4 Den nye verdensordenen og nye konflikter

Silk et al. (2007, s, 303) sier at de to første verdenskrigene var tradisjonelle. Den første satte en stopper for europeisk overherredømme og kolonialisme mens den andre gjorde slutt på nazismen. Den tredje, som virkelig fant sted i form av en kald krig og avspenning, gjorde slutt på kommunismen. Og gradvis, har hver og en av disse flyttet verden nærmere en entydig verdensorden. I dag, gjennom alle sine nåværende krampetrekninger, er sistnevnte praktisk talt oppnådd, og møter antagonistiske krefter overalt ..... den fjerde krigen er et annet sted. Den hjemsøker enhver global orden, all hegemonisk dominans (Silk et al., 2007, s 303).

Idretten spiller fortsatt en rolle i krigspolitikken. Russlands krig mot Ukraina har fått følger. I Dagbladet 4. mai 2022 stod det at Russland utestenges fra internasjonal idrett. UEFA har allerede

strøket Russland som mulig arrangør av EM i fotball fram til 2032. Den 3. mars 2022 stod det (også i Dagbladet) at man ikke får se Russland i OL og VM på lang tid. Det kan bety at unge stjerner som Veronika Stepanova og Aleksandr Bolsjunov ikke kommer tilbake internasjonalt. Det står videre at Putins brutale krig kommer til å få langvarig virkning på russernes deltagelse i internasjonal idrett. Idretten, og dens bruk av doping, spiller fortsatt en viktig rolle i den politiske kampen mellom stormaktene.

4 Oppsummering og konklusjon

Den kalde krigen endret idretten. Det var etter andre verdenskrig at idrett fikk stor betydning og allerede på slutten av 40-tallet innså man at idrett var en del av konkurransen om den kalde krigen. Media utviklet seg, og idrettsstjerner ble eksponert som aldri før – etter hvert jevnlig gjennom TV. Pengene kom også inn i idretten på en sterkere måte. Doping ble en del av denne øst/vest rivaliseringen.

Der var øst/vest rivaliseringer gjennom hele den kalde krigen. Man rettferdiggjorde militære og internasjonale diplomatiske forbindelser for å stoppe sovjetisk ekspansjon eller amerikansk aggresjon. Det var kommunisme mot kapitalisme, frihet versus totalitarisme. Idrett var en like viktig del av de internasjonale forbindelsene som diplomati og spionasje. Den som vant i idrett, hadde den beste ideologien – det mente man på begge sider. Man mistenkte den andre part for det ene og det andre – dette pågikk også begge veier. Der var regjeringsbruk av idrett for diplomatiske formål. Både USA og Sovjet brukte idrett som surrogat for deres ideologiske rivalisering. Etter at Sovjetunionen gjorde sin debut i Helsinki OL i 1952, var kald krigs rivalisering symbolsk representert gjennom idrett i hvert eneste OL. Da fikk Sovjet muligheten til å hevde ideologiens suksess på den mest framtrædende av alle internasjonale scener. Hele vekten av det sovjetiske hierarkiet lå bak idretten nå noe som betydde en systematisk bruk av doping, medisin og vitenskap på problemet med å oppnå dyktighet og enda mer relevant - å bli overlegne over USA og dets allierte. Dette viser hvordan idrett ble brukt under den kalde krigen.

Kildene jeg har brukt sier at man dopet seg like mye i vest som i øst, men det var kun i østblokken man hadde statsstyrt doping hvor doping ble styrt fra øverste hold (regjeringen/presidenten) og ned til den enkelte idrettsutøver. Mange mente at man måtte dope seg for å kunne vinne konkurransene. Derfor ble det også et doping-kappløp for å finne de beste produktene, best måte å utnytte effekten av doping på. Dette var en måte doping ble brukt på i den idrettslige kalde krigen.

Sovjet, USA, DDR, Vest-Tyskland og Storbritannia gjorde alle store endringer i idrettsorganiseringen på 1960- og 1970-tallet for å bedre idrettsprestasjonene. De mente da at de ville prestere bedre i konkurransene. Endringer i idrettsorganiseringen kom etter at de var misfornøyde med sitt eget lands idrettsprestasjoner.

Pga. at man i vestlige land ikke hadde statsstyrt doping, så var idretts-politiseringen mindre aggressiv i vestlige land enn innenfor østblokken. I USA mislikte man at kommunistiske stater blandet politikk med idrett, men deres egen regjering var engasjert i omtrent det samme. Man mener at det er vanskelig å benekte at den kalde krigs-innrammingen av idrett som en kamp mellom systemer også bidro til å øke søket etter forbedringsmidler innen idrett. Politisering av toppidretten var en drivkraft til doping under den kalde krigen. Jeg har tatt med eksempelet da Ronald Reagan holdt sin «evil-empire»-tale. Forfatterne jeg har lest er ikke i tvil om at slikt er med på å presse idrettsutøvere til å dope seg.

Fra like etter krigen og til tidlig på 1970-tallet var amfetamin det vanligste dopingmiddelet. Steroider dukket opp på slutten av 1950-tallet, men ble ikke mye brukt før på midten av 1960-tallet. Årene mellom OL i Roma i 1960 og Tokyo-lekene i 1964 var avgjørende for amerikansk (og sannsynligvis andre vestlige lands) bruk av steroider. Eksperimenteringer hadde vist seg uvurderlige, og medisin-produsenter kjempet for å finne de beste produktene. Det var Zeigler og Hoffman-partnerskapet som bidro til å utvikle steroider i Amerika - og derfra spredte det seg videre gjennom vestlig idrett. På 1970-tallet var bruken av anabole steroider hovedproblemet når det gjaldt doping. HGH ble brukt i USA i alle fall fra 1980 og framover (det ser ikke ut som at østtyske idrettsutøvere brukte HGH pga. at de ikke fikk lov til det av Manfred Hoppner). Det hevdes at Sovjeterne brukte testosteron fra tidlig på 1950-tallet. USA svarte da med å utvikle sitt eget steroid, dianabol, i 1958 og man antar at grupper både i USA og USSR utviklet kunnskap om steroider fra begynnelsen av 1950-årene og framover. Der var et farmakologisk våpen-kappløp under den kalde krigen – leger og farmakologer deltok også i dette kappløpet. Der var også et kappløp for å lage de beste dopingpreparatene, et kappløp som Sovjet til slutt tapte. Øst-tyskerne kombinerte steroider med andre stoffer. De søkte også hele tiden å finne stoffer som var mer prestasjonsfremmende og hadde mindre bivirkninger. De fant opp det anabole steroidet, Oral-turinabol, og hadde et stort eksperimentelt program. Stoffet STS 646 ble aldri godkjent for bruk i DDR. Der var altså utvikling i doping-kappløpet. I USA kom soldater hjem etter 2. verdenskrig og fortalte om det «fantastiske» stoffet amfetamin. Herfra spredte doping seg til college og High Schools – slik fungerte det ikke i Storbritannia der doping ikke ble en del av skole/universitet. Pga. det som har kommet fram etter den kalde krigen, så er DDRs dopingprogram det verste eksempelet i perioden. Man vet ikke like mye om f.eks. Sovjet og i vest var ikke doping

statsstyrt, så da ble der f.eks. ikke ført protokoller. Men i Vest-Tyskland brukte de så mye penger på å finne ut hvor effektive dopingmidlene var, at hvis de ville lage dopingprogrammer til egne utøvere, så kunne de helt sikkert gjøre det – de hadde kunnskapen. Det østtyske dopingprogrammet fikk et betydelig større omfang etter OL i München i 1972. Det statlige dopingprogrammet i DDR, SPT.14.25, hadde i 1974-75 tatt konkret form.

Syklister anså man å være sterkt involvert i doping-misbruk i hele perioden. Doping ble forbudt i sykling i juni i 1966, men forsøkene på å forby doping i sykling på dette tidspunktet ble møtt med motstand og hån. Etter Tom Simpsons dødsfall i Tour de France godtok syklistene dopingtester. På 1960-tallet sa mange sykkelryttere at de ønsket å dope seg.

Kampen mot doping var egentlig dårlig gjennom hele den kalde krigen. Den utviklet seg med at tester ble utviklet og nye stoffer kom inn på forbudslistene. Det gikk veldig seint. Der kom tidlig på 1960-tallet en intervensjon fra Europarådet. I 1965 kom regjeringene i Frankrike og Belgia med lover mot doping, etterfulgt av Tyrkia og Italia i 1971. Datidens teknologi for testing var mangelfull. IAAF og FIFA forholdt seg noe forskjellig til doping. Etter hvert mente man i IAAF at doping med steroider var et problem i friidrett. FIFA mente at det samme ikke var tilfelle i fotball. FIFA har sitt eget VM og er ikke avhengige av IOC, mens IAAF er helt avhengige av OL og må forholde seg til det IOC mener. Man testet første gang mot doping under VM i fotball i England i 1966, mens i OL var Grenoble i 1968 den første gangen (kjønnstesting). De første stoff-testene var i OL i Mexico i 1968. I OL i Montreal var den første gangen man testet mot steroider. Der er flere eksempler på at dopingtestingen ikke fungerte som den skulle. I tillegg så er der tvilsomme hendelser der IOC var involvert (f.eks. da De Merode fikk ødelagt bevisene for at 55 idrettsutøvere hadde dopet seg seks måneder før OL i Seoul i 1988). For IOC, så hadde kampen mot doping sine begrensninger; den kunne ikke bli for suksessfull ellers risikerte en å avsløre omfanget av doping fullt ut, en utvikling som, skulle det skje, kunne utgjøre en eksistensiell trussel til den olympiske bevegelsens bilde av moralsk renhet.

Dopingskandalen under OL i 1988 gjorde doping til et diskusjonstema i politiske organisasjoner. Ben Johnsons dopingsak var den største skandalen og også saken som fikk størst betydning under den kalde krigen. IAAF satte i gang med dopingtester utenfor konkurranse i 1990.

Fotball var ikke så viktig i de øst/vestlige idrettsrivaliseringene (det var viktig fram til 1954) – friidrett var f.eks. mye viktigere (fotball kom i bakgrunnen pga. at østblokkland ikke nådde helt opp i verdens- og europa-turneringer – og så var soccer ikke viktig for USA).

Mange idrettsutøvere rømte fra øst til vest under den kalde krigen. Deriblant var fotballspilleren Ferenc Puskas. Avhoppere fra DDR fortalte om doping av idrettsutøvere i hjemlandet. Jeg finner ikke noen eksempler på at noen rømte fra vest til øst.

Der var boikott og utestengelser under den kalde krigen. De mest kjente er da OL i Moskva ble boikottet av 65 land deriblant USA, Norge, Vest-Tyskland og Japan og da 14 land (alle kommunistiske) tok igjen ved å boikotte OL i Los Angeles i 1984. At det ikke var en ren gjengjeldelse, har jeg skrevet en del om i oppgaven.

Bresjnev var svært viktig for idretten i Sovjet. Det hevdes at dersom han hadde levd, så hadde ikke det ikke blitt noe av boikotten i OL i 1984. Det ser ut som at han ville latt Sovjet og de andre kommunistiske landene få reise til USA. Bresjnevs tid ved makten kan også kalles en gullalder for sovjetiske idrettsutøvere. Han var leder av den største sosialistiske staten og håndterte et stort antall utenriks- og innenrikspolitiske problemer. Men han forsømte likevel ikke idretten. Under hans styre fikk sovjetiske idrettsutøvere maksimal støtte fra staten, nye stadioner ble bygget og en rekke nasjonale og internasjonale idretter ble organisert. Bresjnev selv dukket opp på mange konkurranser, spesielt ishockey og var selv en pådriver for å få OL til Moskva.

Der var også rivaliseringer innad i øst-blokken – der Sovjet bestemte. I et topphemmelig planleggingsdokument fra 1974 i DDR ble Sovjet også nevnt (sammen med andre land). Dette viser at idrettslig nasjonalisme også førte til rivalisering mellom DDR og dens Sovjetiske mentor.

For kommuniststatene ble de olympiske leker og spesielt friidrettsarrangementene, hovedfokuset for idrettslig diplomati og propaganda etter deres vellykkede debut i 1952. Da Kina sendte deltakere til verdensmesterskapet i bordtennis i Japan i mars 1971 og godtok forespørselen fra USA om å sende en bordtennisdelegasjon til Kina, så banet dette «Ping-pong diplomatiet» vei for Kinas opptak i FN i oktober 1971.

I USA, så såret man fremfor å støtte ved å ta en «hands-off» posisjon i forhold til doping. Bruken av steroider ble aktivt fremmet i Øst-Tyskland og Sovjetunionen og for å ikke falle fra, så vendte

andre nasjoner det blinde øye til doping blant sine egne idrettsutøvere. Det å gi idrettsansvarlige taus tillatelse til og til og med oppmuntring til å holde tilbake støtte til effektive antidopingtiltak som kunne begrense prestasjonen til deres idrettsutøvere viste en implisitt aksept av doping praksis som inkluderte tildekking og politiske ikke-beslutninger om å la doping få pågå som før. Der var ambivalente holdninger til ytelsesforbedring i USA – man fikk ikke kjeft for negative uttalelser om doping – man fikk heller ikke hjelp til å dope seg.

Sammenbruddet til den politisk mektige østtyske idretts-etableringen skjedde både sent og brått sammenlignet med hendelser i Sovjetunionen. Rivningen av Berlin-muren begynte den 9. november 1989, men partiets motstand mot glasnost-inspirert liberalisering fortsatte til den bitre slutten selv om elite-idrettskulturen til DDR hadde gjennomgått betydelige forandringer i flere år før kommunist partiets fall fra makten. Idrettsmirakelet og overvåkingen i DDR kunne altså ikke stanse Berlin-murens fall og til slutt kollapsen til DDR.

Den kalde krigen var over, men sluttet rivaliseringen mellom øst- og vest-maktene av den grunn? På idrettsfeltet synes ikke det å være tilfellet. Idretten er fortsatt en viktig markør for nasjoner og ideologier – en politisk markør som forsterkes gjennom bruk av doping.

5 Kilder

Andrews, David L. & Wagg Stephen (2007). Introduction: War minus shooting. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). East plays west: Sport and the cold war (s 1- 9). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Beamish, Rob & Ritchie, Ian (2007). Totalitarian regimes and Cold War Sport: Steroid “Urbarmenschen” and “ball-bearing females”. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). East plays west: Sport and the cold war (s 11-26). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Brownell, Susan (2007). “Sport and politics don’t mix”: China’s relationship with the IOC during the Cold War. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). East plays west: Sport and the cold war (s 253-271). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Bryhn, Rolf: *amerikansk fotball* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 5. april 2022 fra https://snl.no/amerikansk_fotball.

Bryhn, Rolf: *Max Schmeling* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 6. april 2022 fra https://snl.no/Max_Schmeling.

Bøe, Jan Bjarne & Ekle Halvor (1980). Historisk metode og kildekritikk, kildesamling. H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) 1980. ISBN 82-03-08127-4

Dennis, Mike (2020). Sports, Politics, and “Wild Doping in the East German Sporting “Miracle”. Robert Edelman & Christoffer Young (Red). The whole world was watching: Sport in the cold war (s 126-142). Stanford University Press, 2019. Stanford California. ISBN 9781503610187.

Dimeo, Paul (2007). A history of drug use in sport 1876-1976: Beyond good and evil. Routledge. Taylor and Francis Group. London and New York. ISBN 978-0-415-35772-2.

Dimeo, Paul (2007). Good versus evil? Drugs, sport and the Cold War. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). East plays west: Sport and the cold war (s 149-162). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Edelman, Robert & Young, Christoffer (2020). Introduction: Explaining Cold War Sport. Robert Edelman & Christoffer Young (Red). The whole world was watching: Sport in the cold war (s 1-26). Stanford University Press, 2019. Stanford California. ISBN 9781503610187.

Egge, Åsmund (2022a): *Konstantin Tsjernenko* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 6. april 2022 fra https://snl.no/Konstantin_Tsjernenko.

Egge, Åsmund (2022b): *Jurij Andropov* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 6. april 2022 fra https://snl.no/Jurij_Andropov.

Gorn, Elliot J. (2020). “No quarrel with them Vietcong”: Muhammed Ali’s Cold War. Robert Edelman & Christoffer Young (Red). The whole world was watching: Sport in the cold war (s 42-56). Stanford University Press, 2019. Stanford California. ISBN 9781503610187.

Gundersen, Dag: dominoteori i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 6. april 2022 fra <https://snl.no/dominoteori>.

Hoberman, John (1992). *Mortal Engines: The Science of Performance and the Dehumanization of Sport*. The Blackburn Press. ISBN-10: 1-930665-37-7.

Houlihan, Barry. (1999). *Dying to win: Doping in sport and the development of anti-doping policy*. Council of Europe publishing. ISBN 92-871-3589-4.

Hunt, Thomas (2011). *Drug games: The international Olympic Committee and the politics of doping, 1960-2008*/Thomas M. Hunt. University of Texas press. ISBN 978-0-292-73749-5.

Hunt, Thomas M., Dimeo, Paul, Hemme, Florian & Mueller, Anne. 2014. The health risks of Doping during the Cold War: A Comparative Analysis of the Two Sides of the Iron Curtain. *The International Journal of the History of Sport*, 31:17, 2230-2244.

Hunt, Thomas M., Dimeo, Paul & Jedlicka, Scott R. 2012. The historical roots of today's problems: A critical appraisal of the international anti-doping movement. *Performance Enhancement & Health* 1 (2012) 55-60.

Jamail, Milton H. (2000). "One day when the Yankees...": Cuban baseball, the United States and the Cold War. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 187- 206). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Koh, Eunha, Andrews, David L. & White, Ryan (2007). *Beyond the stadium, and into the street: Sport and anti-Americanism in South Korea*. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 315-329). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Kowalski, Ronnie & Porter, Dilwyn, (2007). *Cold War Football: British-European encounters in the 1940s and 1950s*. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 64-81). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Libæk, Ivar, Stenersen, Øyvind, Sveen, Asle og Aastad, Svein A. (2008). *Historie VG3: Fra 1700-tallet til i dag*. Cappelen Damm AS, Oslo 2008. ISBN: 978-82-02-27515-0

Lindborg, Espen. (2017). *Doping og Anti-doping i internasjonal toppidrett, 1960-1990 – Institusjonalisering av dopingtester i Olympiske leker*. Masteroppgave i historie. Universitetet i Oslo. <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-59919>

Loland, Sigmund. (2007). *Idrett og samfunn*. Gyldendal Norsk Forlag AS 2007. ISBN: 978-82-05-37440-9.

McDonald, Mary G. (2007). "Miraculous" masculinity meets militarization: Narrating the 1980 USSR-US men's Olympic ice hockey match and Cold War politics. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 222-234). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Meier, Henk Erik & Reinold, Marcel (2013). Performance Enhancement and Politicization of High-Performance Sport: The West-German "air-clyster" Affair of 1976. *The International Journal of the History of Sport*, 30:12. 1351-1373.

Mertin, Evelyn (2007). The Soviet Union and the Olympic Games of 1980 and 1984: Explaining the boycotts to their own people. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 235-252). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Mikkelsen, Marius N.: Ferenc Puskas i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 6. april 2022 fra https://snl.no/Ferenc_Pusk%C3%A1s.

Oca, Jeffrey Montez de, (2007). The "muscle gap". Physical education and US fears of a depleted masculinity, 1954-1963. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 123-148). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Prozumenshikov, Mikhail (2020). Action in the era of stagnation: Leonid Brezhnev and the Soviet Olympic dream. Robert Edelman & Christoffer Young (Red). *The whole world was watching: Sport in the cold war* (s 73-84). Stanford University Press, 2019. Stanford California. ISBN 9781503610187.

Reinold, Marcel & Hoberman, John (2014). The myth of the nazi steroid. *The International Journal of the History of Sport*, 31:8. 871-883.

Rider, Toby C (2020). In the "Twilight Warzone": Overt and Covert Dimensions of the US Sports Offensive. Robert Edelman & Christoffer Young (Red). *The whole world was watching: Sport in the cold war* (s 27-41). Stanford University Press, 2019. Stanford California. ISBN 9781503610187.

Riordan, James (2007). Sport after the Cold War: Implications for Russia and Eastern Europe. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 272-288). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Rinehart, Robert E. (2007). Cold War expatriot sport: Symbolic resistance and international response in Hungarian water polo at the Melbourne Olympics, 1956. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 45-63). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Scherer, Jay, Duquette, Gregory H. & Mason Donald (2007): The Cold War and the (re) articulation of Canadian national identity: The 1972 Canada-USSR Summit Series. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 163-186). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Silk, Michael, Bracey, Bryan & Falcou, Mark (2007). *Performing America's past: Cold War fantasies in a perpetual state of war*. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 289- 313). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Støren, Ingeborg, (2010). *Bare søk! Praktisk veiledning i å gjennomføre en litteraturstudie*. Cappelen Damm AS, 2013. ISBN: 978-82-02-42895-2

Thomas, Damion (2007): *Playing the "race card": US foreign policy and the integration of sports*. Stephen Wagg & David L. Andrews (Red). *East plays west: Sport and the cold war* (s 206-221). Routledge. Taylor & Francis Group, 2007. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Tjelmeland, Hallvard (2022a): *Austblokka* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 17. februar 2022 fra <https://snl.no/Austblokka>.

Tjelmeland, Hallvard (2022b): *Vestblokka* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 17. februar 2022 fra <https://snl.no/Vestblokka>.

Tvedt, Knut Are; Knudsen, Olav Fagelund: *Cubakrisen* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 6. april 2022 fra <https://snl.no/Cubakrisen>.

Tvedt, Knut Are; Kraggerud, Egil; Goksøyr, Matti; Bryhn, Rolf; Sundby, Jørn: *OL – olympiske leker* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 6. april 2022 fra [https://snl.no/ - olympiske leker](https://snl.no/-olympiske-leker).

Tvedt, Knut Are & Tjelmeland, Hallvard: *den kalde krigen* i *Store Norske Leksikon* på snl.no. Hentet 2. april 2022 fra [https://snl.no/den kalde krigen](https://snl.no/den_kalde_krigen).

Vinje Tantillo, Marianne; Tandberg, Erik; *Apollo – romfartøy* i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet fra https://snl.no/Apollo_-_romfart%C3%B8y

Wagner, Ulrich (2011). *Towards the Construction of the World Anti-doping agency: Analyzing the approaches of FIFA and IAAF to doping in sport*, *European Sport Management Quarterly*, 11:5, 445-470.

Wagg, Stephen & Andrews David L. (2007). *East plays west: Sport and the cold war*. Routledge. Taylor & Francis Group. London and New York. ISBN-13:978-0-415-35927.

Westad, Odd Arne (2017). *The Cold War: A World History*. Penguin Books 2018. ISBN: 978-0-141-97991-5

Zeller, Manfred (2020). *Russian Fever Pitch. Global Fandom, Youth Culture, and the Public Sphere in the late Soviet Union*. Robert Edelman & Christoffer Young (Red). *The whole world was watching: Sport in the cold war* (s 99-110). Stanford University Press, 2019. Stanford California. ISBN 9781503610187.

(ol.museum/om-olympiske-leker/sommerleker/montreal-1976).

(no.wikipedia.org/wiki/Vinter-OL_1984)

(nrk.no/viten/2800-ar-med-doping-1.8370097).